AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

baş ve diş ağrılarına

KARŞI

OPON

FAYDALIDIR

4 TEMMUZ ÇEKİLİŞİNDE

BOSTANCI Şenesenevlerde

HER BİRİ 43 000 LİRA DEĞERİNDE

4 APARTMAN DAİRESİ

Ayrıca :
1 Kişiye 50.000
ve muhtelif kıymette 150.000
hepsi 200.000 lira tutarında
nakit ikramiyeleri

Son Para Yatırma Tarihi 3 Mayıs

TÜRKİYE EMLÂK KREDİ BANKASI

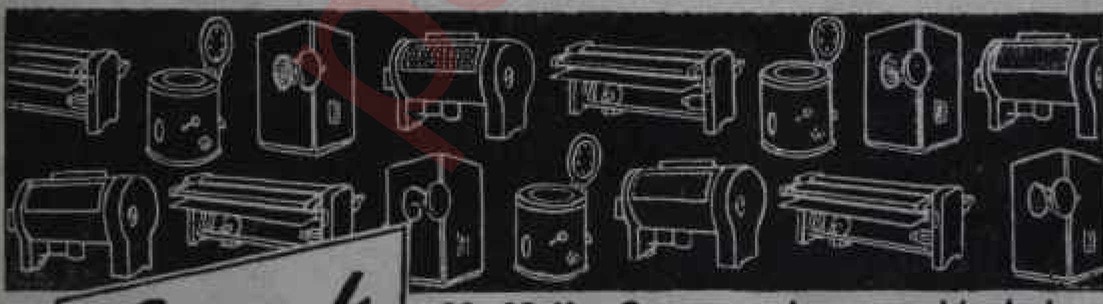
Kuzeye giden yolu pusula gösterir

Zengin para ikramiyelerine giden yolu da bu küçük defter gösterir.

GARANTİ BANKASI

1961 de
1.360.000
lira veriyor

Ermak

Kollektif Şirketi
Galata, Kürekçiler Cad.
No. 44/16 İstanbul
Tel: 44 89 08 - 21 16 40

- 20 - 60 Kg. Çamaşır yıkama makineleri
- 10 - 40 Kg. Santrifüj sıkma makineleri
- 25 - 40 Kg. Çamaşır kurutma makineleri
- 50 - 80 Kg. Çamaşır kurutma odaları
- 2 Metrelik silindir ütü makineleri
- Kaynatma kazanları ve nakil arabaları
- Sipariş üzerine muhtelif malzeme için yıkama ve sıkma makineleri, kurutma tesisi
- 600 - 3000 tabaklık bulaşık makineleri
- 200 Kg. patates soyma makineleri

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 6, Cilt: XXI, Sayı: 364

Yazı İşleri

Rüzgârlı Sokak Ovehan Kat 3 Daire 7
Tel: 11 89 92 P. K. 582 - Ankara

*

İdare :

Denizciler Caddesi 23/B
Rüzgârlı Matbaa Tel: 11 52 21

*

Başyazar

Metin Toker

Akis Neşriyat Ltd. Şirketi adına
İmtiyaz sahibi ve Müessese Müdürü

Mübin TOKER

*

Yazı İşlerini fiilen idare eden
Mesul Yazıişteri Müdürü

Kurtul ALTUĞ

Karikatür :
TURHAN

Fotoğraf :
Hüseyin EZER
Associated Press
Türk Haberler Ajansı

*

Klişe :
Güneş Matbaacılık T. A. O.
Klişe Atölyesi

Bu mecmua Basın Ahlâk yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Abone şartları :
3 aylık (12 nüsha) : 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) : 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) : 40.00 lira

ilan *şartları :*
Santimi : 20 lira
3 renkli arka kapak : 2.500 TL.

İlan *işleri :*
Telefon : 11 52 21

TELE - RADYO - REKLAM
Atatürk Bulvarı Büyük Han No. 39
ANKARA — Tel: 12 87 93 - 12 98 77

Dizildiği yer :
Rüzgarlı Matbaa

Basıldığı yer :
Güneş Matbaacılık T.A.Ş

FİYATI : 1 LİRA
Basıldığı Tarih: 9.4.1961

Kapak resmimiz

Öfkeli Politikacı

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları,

Bir haftadan beri mecmuaya mektup üstüne mektup, telefon üstüne telefon yağıyor. Bütün bunlarda söylenen şu: "Eşlerinin Ağzından Günün Adamları serisinin ilk röportajını tahmin edemeyeceğiniz bir zevkle okuduk. Özden Tokerin şimdiye kadar yazı yazmamış olması, hakikaten bir kayıp. Aman bize, bu neviden daha başka yenilikler sununuz. Zira, doğrusu istenilirse, politikanın koyusundan şu anda hepimize gına geldi!"

Hakikaten, yeni röportaj serimizin uyandırdığı ilgi, bizlerin bile her türlü tahminimizi aşmış bulunuyor. Haftanın ortasında Türkiyenin bir çok yerinden yeni mecmua talepleriyle karşılaştık. Bunları, ilk iadeler gelmeye başlayınca karşılamaya çalışacağız. Zira elimizde mecmua kalmış değil. Mamafih, yeni serimizi ayrı bir koleksiyon halinde toplamaya niyetli olan okuyucularımız arzularının bir kaç hafta sonra yerine getirileceğinden emin olabilirler. Ancak kendilerinden ricamız, bu haftadan itibaren mecmualarını derhal almalarıdır. Başka okuyucularımız, serinin uzun sürmesi ve ismi bilinen herkesin aynı güzel çeşni içinde kendilerine tanıtılması arzusunu izhar etmişlerdir. Daha serinin başında bulunduğumuza göre bu temenni de şüphesiz gerçekleşecektir.

AKİS, okuyucularının temayülünü gözönünde bulundurarak, önümüzdeki haftadan itibaren zevkle takip edilebilecek yeni bir yazı serisine başlıyacaktır. Bu seri M. Sunullah Arısoy tarafından hazırlanacaktır. Sunullah Arısoy memleketin çeşitli sanat sahalarında isim yapmış şahsiyetleriyle görüşecek ve onların kendi meslekleriyle alâkalı alaka uyandırıcı görüşlerini toplayıp AKİS okuyucularına aksettirecektir. Bu yazılar, şimdiye kadar çıkmış böyle yazılardan bambaşka hava, mahiyet taşıyacak ve sizleri Eşlerinin Ağzından Günün Adamları, serisi kadar saracaktır. Sunullah Arısoy hazırladığı bir listeyi AKİS'in kurmay heyetine göstermiş ve hep birlikte bu seriye girecek sanatkarlar tesbit edilmiştir. Tıpkı öteki röportajlarımızda olduğu gibi bunlarda da bir sıra gözetilmeyecek, esen rüzgâra göre sanat adamlarımızla konuşulacaktır. Tiyatro, Musiki, Edebiyat, Resim, Heykel gibi çeşitli sanat dallarının gözde şahsiyetlerinin anlattıkları, AKİS'in politika dışı sayfalarını biraz daha zenginleştirecektir. Onun yanında, bir müddetten beri yersizlikten ihmal edilen Spor sayfamız yeniden ve gündelik gazetelerde bulamayacağınız münderecatla tekrar mecmuanın sonundaki yerini alacaktır. Kadın sayfamıza Jale Candan eskisinden daha sık yazacak ve Tiyatro, Sinema, Radyo, Musiki, Cemiyet sayfalarınız daha cazip hale getirilecektir.

M. Sunullah Arısoy

Bu hafta, aylıklı okuyucularımız için açtığımız yeni abone servisinin de tahminimizin üstünde bir alâka gördüğünü anlamamız bizim için sevindirici olmuştur. Aldığımız mektuplar bizi teşvik etmektedir. Bâzı okuyucularımız 6 mecmua karşılığı 4 liranın; mutlaka ay başlarında mı gönderilmesi gerektiği hususunda tereddüde düştüklerini bildirmektedirler. Bu servis zamanla sınırlı değildir. 4 lira ne vakit gönderilirse o tarihten itibaren servis başlayacaktır. Ayrıca, gene okuyucularımızın arzusu üzerine abone zarflarının üzerine abone müddetinin hangi sayıda biteceği işaret olunacaktır. Böylece abonelerimiz mecmualarım fasılasız almak imkânını bulacaklardır.

Saygılarımızla **AKİS**

Cilt: XXI, Sayı: 354

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

10 NİSAN 1961

YURTTA OLUP BİTENLER

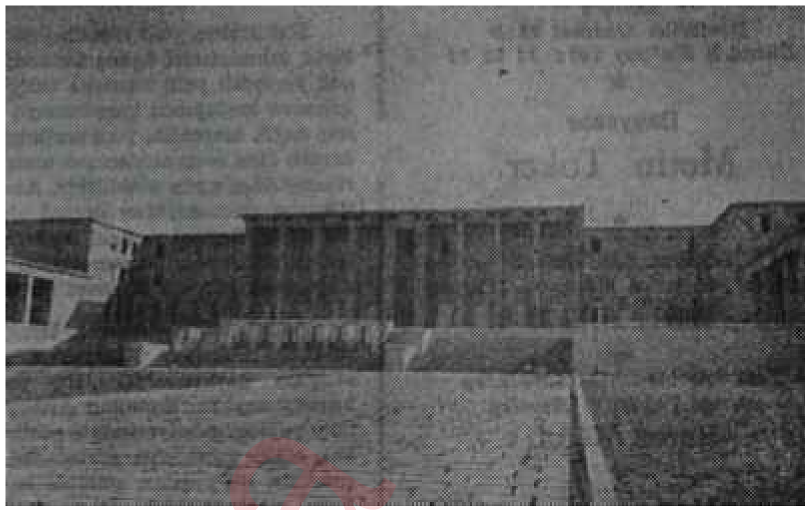
Millet

"İyi niyetliler, birleşiniz !"

Bir süre var ki Türkiyede, hangi meslekten olursa olsun, kime işinin nasıl gittiği sorulsa alınan cevap aynı oluyor: Kötü! Bunda, üzerinde dikkatle durulması gereken bir cihet bulunduğu muhakkaktır. Zira bu milletin âdeti, işi iyi dahi gitmese, bu neviden bir soruya "Eh, elhamdülillah" diye cevap vermektir. Nitekim İhtilâlin ilk coşkunluğu geçip te tabii hayat adet ettiğinde ve herkes yeniden işine döndüğünde, kısa sürmesi beklenen intikal devresinin tabii durgunluğu içinde bu cevap verilmemiş değildir. Ama zaman ilerledikçe ve şartlar düzelmedikçe, hattâ şartlar güçleştikçe bir huzursuzluk kendini gittikçe daha fazla hissettirmeye başlamış ve çehreler ister istemez, aşılmıştır. Bugünün, hoşa gitse de gitmese de gerçeği budur ve bunu tesbit için şöyle bir çarşıya çıkmak, bir dükkâna girmek, bir kimseyle konuşmak kâfidir.

Şaşırtıcı sayılabilecek bir taraf, görünüşte hali vakti yerinde, hattâ sıkıntısız hayat sürenlerin dahi bu karamsarlığa kendilerini kaptırmış olmasıdır. Ama aslında, bu da son derece tabiidir. Zira, ancak seçimlerin getirebileceği sağlam, sıhhatli istikrar havası mevcut olmadığından "yarına güven"-yüreklerde eksiktir ve bazı tadsız sürprizlerin hâtırası şüpheciliği arttırmaktadır. Dar bir görüşle Tabii, eski devirdeki vurgunlar, muazzam kârlar bitti. Sızlananlar da, daha ziyade İstanbulla Ankarada„ Millet memnun!" diye avunmak ve kudret sahiplerini avutup onların hoşlarına gitmek kabilse de memleketin manzarasının bu olmadığı muhakkaktır. O vurgunlarla, o muazzam, kârlarla en ufak ilişiği olmamış, bilâkis onların ıstırabını çekmiş çok büyük kütleler bugün dolgun bir halde, normal devrin bir an önce gelmesini beklemektedirler.

İş ve ticaret alemindeki rahatsızlığı Menderesin o meşum ekonomi politikasına bağlamak kabildir. Gerçeğin bu olduğu da muhakkaktır. Çok ağır bir rahatsızlığın bünyede aksaklıklara vesile vermemesi imkânsızdır. Türk milleti, hangi iktidar gelirse gelsin, daha uzun yıllar D.P. nin delice israfının ve hırsızlar saltanatının yükünü çekecektir. Ama dolgunluğun sadece maddiyata dayanmaması, aksine, manevi sahadaki huzursuzluğun asıl tahribatı yaptığı göz önünde tutulursa bugün Türkiyedeki bütün iyi niyetli insanların birleşmeleri ve bir seferberlik ilân etmeleri şarttır. Zedelenen mânevi inançlar bu iyi niyet sahipleri tarafından sarılmalı, yüreklere güven duygusu tekrar verilmeli, durunun hiç de böyle bir karamsarlığı haklı gösterecek derecede bozuk olmadığı anlatılmalıdır.

Yeni Meclis binası

Şeytanın bacağı

Elbette ki bunun için en iyi çâre, vatandaşa elle tutulur, gözle görülür delili vermek, süratle seçimlere gidilmekte olduğunu göstermektir. Bu, memlekette esen havaya bir anda canlılık verecek, ümit ışıkları tekrar yüreklere dolacaktır. O zaman, harekete geçmesi şart iyi niyet erbabı kendi isinin bin misli kolaylaştığını görecek ve böyle anlarda mevcudiyeti gereken serinkanlılığın şampiyonluğunu yapacak, her tarafa sükûnet, basiret tavsiyesinde bulunacak, intikal devresinin son ve en kritik kısminin suhulet içinde cereyanını sağlayacaktır.

Halbuki, bitirdiğimiz hafta hâdiselerin aldığı istikamet bir an gerçekleşir gibi olan "Erken Seçim" i tekrar Ekim hududuna itme temayülünde görünmektedir.

Seçimler

Şeytan ve acele iş

Bitirdiğimiz hafta, içinde başkentte, bir kaç hâdise, seçimlerin öne alınması taraftarı olmayanların memleketin bir an önce normal şartlara kavuşturulması lüzumuna inananları bir atbaşı geçtikleri intibaını uyandırdı. Nitekim, Temsilcilerin çalıştıkları büyük Meclis binasının gazino olarak kullanılan küçük salonunda işlerin bir "Erken Seçim"e yetiştiremeyeceği bilhassa Yassıadanın yeniden uzatılması yoluna gidildiği hafta sonundaki konuşmaların mihrakım teşkil etti. Endişelerin izharına, iki yüklü dosyanın Yassıadada, işin sonuna geldiği ümidini veren Yüksek Adalet Divanına havalesi yol açtı. Bu dosyalardan biri Vatan Cephesi, diğeri İstimlâk Yolsuzluklarıdır. -. Bunlardan biriyle alakalı olarak İstanbullun eski gayrıciddi valisi Mümtaz Tarhanın birdenbire tevkif edilmesi Yassında hakimlerinin Anayasa dosyasını açmadan önce veya onunla birlikte, yahut ona bağlı olarak başka meselelerin de üzerine edeceklerinin delili sa-

Haftanın İçinden

Biraz Şaşırmışa Benzemiyor muyuz ?

Metin TOKER

İkinci Cumhuriyetimizin hukuki temellerini atmakla meşgulüz. Yarınki cemiyetimizin nasıl olması gerektiği hususunda kesin bir fikrimiz bulunduğu muhakkaktır. İstiyoruz ki, insan haklarının noksansız yürürlükte bulunduğu bir demokratik cumhuriyet idaresi altında müreffeh yaşayalım. Geçirdiğimiz son on yıl, hepimizin üzerinde şüphesiz son derece keskin tesirler bırakmıştır. Bunların neticesi olarak tereddütlerimiz, endişelerimiz, ürkekliklerimiz, hattâ sayısız peşin hükümlerimiz var. İkinci Cumhuriyetimizin hukuki temelleri atılırken bütün bunların birdenbire an yüzüne çıkmaması ve çeşitli cereyanlar yaratmaması imkânsızdır. Ancak, bilhassa kanun koyucuların, kudret sahiplerinin ve umumi efkâra bir istikamet verme ödevini sırtlamış bulunan kimselerin şu anda hislerini bir kenara koymaları, tam bir serinkanlılıkla meselelerin üzerine eğilmeleri, gerçeklerin gereği neyse onu sağlamaya çalışmaları bir vatan ödevidir.

Fili tarif eden. körlerin hikâyesi, tekrarlanmasına lüzum olmayacak derecede meşhurdur. Temsilciler Meclisinde söylenen bazı sözler, basında çıkan bazı yazılar insanın hatırına ister istemez bu hikâyeyi getiriyor. Herkes "Demokratik Cumhuriyeti" bir köşesinden yakalıyor ve ona sımsıkı sarılarak rejimi o istikamete itmek için çırpınıyor. Bu yoldan normal bir mahlûk değil, sâdece bir ucube yaratılacağı hiç hatıra getirilmeksizin.. Analiz zamanı geride kalıp sentez devri başlamış bulunduğu halde bölük pörçük fikirler halâ ortalarda dolaştırılıyor. Bunlardan biri, nisbi temsil aleyhtarlığıdır.

Doğrusu istenilirse, partileri muhalefetteyken ve karşılarında amansız bir iktidar partisi bulunurken Meclise girebilmek için nisbi temsilin faziletini yıllar yılı savunmuş kimselerin bugün aynı yolu yeni rakiplerine kapamak maksadıyla gayrete gelmiş olmalarını hüzünle seyretmemek kabil değildir. Hele bu arada, Türkiye için düşünülebilecek bütün sistemlerin en feciini teşkil eden dar bölgenin şampiyonu kesilmek daha da hayret uyandırıcıdır. Bugün Türk cemiyeti, her şeyden önce bir fikrin iflâs etmesine muhtaçtır: Muhalefetsiz de yaşanılabileceği fikri! Bunun yolu ise, nisbi temsille Mecliste bir muhalefetin mutlaka bulunmasını sağlamaktır. Muhalefetten kurtulma temayülü -bizim ortamımızın büsbütün kuvvetlendirdiği tamamile beşeri bir his- imkânsızlıkla karşılasa karşılasa ufalanıp eridikten sonra nisbi temsili daha yumuşatmak, seçim bölgelerini daha daraltmak, milli iradenin daha rasyonel tarzda tecellisini düşünmek mümkün hale gelecektir. Bu bakımdan seçim sistemini Anayasaya koyup dondurmak şüphesiz hatalıdır. Ama memleketin bugünkü ihtiyacının da iyi işlenmiş bir nisbi temsil olduğunu görmemeye kalkışmak gafletlerin en büyüğüdür.

Başka bir tuhaf temayül, Devlet Başkanının seçilme tarzında kendini göstermektedir. Parlâmanter sistem bir sistemdir. İyi tarafları vardır, kötü tarafları. Oturulur, konuşulur. Beğenilirse kabul edilir, beğenilmezse edilmez. Prezidansiyel sistem de bir sistemdir. Onun da meziyetleri ve kusurları mevcuttur. Memleketin şartlarıyla birlikte bu meziyetler ve kusurlar gözden geçirilir, bir karara varılır. Ama bu iki sistemden bir aşure yapılmaya kalkışıldı mı, memleket az samanda mazide karşılaştığı tehlikelerin hepsinden büyük tehlikelerle karşılaşır. Tek dereceli secimle kurulmuş bir parlâmanter sistemle tek dereceli seçimden kuvvetini alan bir Başkanın yanyana getirilmesinin doğuracağı mahzurlar tarifsizdir. Şimdi, bir garip Başkan tipi çiziliyor! Tarafsız olacak, fakat millet tarafından seçilecek; partilerin üstünde bulunacak, fakat yetkisi olmayacak; işlere karışmayacak, fakat muvazene unsuru olacak.. Seçiminde partiler aday gösteremeyecek, yani bir demokraside Ur seçim yapılacak, fakat siyasî teşekküller o seçimin haricinde bulunacak. Böyle bir Devlet Başkanlığı müessesesi yok değildir. Ama onun adı Cumhurbaşkanlığı değil, Hükümdarlıktır ve sistem monarşik sistemdir. Bir sisteme güvenemeyecek derecede şüpheci olanların bir faniye nasıl güvenebüdiklerini ve nasıl olup ta bir "Prens - Başkan Louis Napoleon Bonaparte"ın yaşadığını unutabildiklerini anlamak pek zordur. Almanyasından Fransasına, İtalyasından Avusturyasına bütün parlâmanter demokrasilerde işlemiş bulunan bir sistemin bizde niçin illâ bir zalim yaratacağı anlaşılmaz bir endişedir. Eşyanın tabiatına aykırı yollardan emniyet sağlanabilir mi ?

İkinci Meclise olağanüstü yetkiler verme arzusu da, bir hoşagitme plânının neticesi değilse güç kavranılır bir tutumdur. Evvelâ bir nokta üzerinde ittifaka varmak lâzımdır: Demokrasi millet iradesine dayanan ve başarılı işlemesi o iradece dayanarak işbaşına gelen politikacıların sütüne kalmış bir sistemdir. Sistemin meziyeti, sütü bozuk çıkan politikacıları değiştirme kudretini bünyesinde bulundurmasıdır. Yoksa, millet iradesinin kudret mevkiine getirdiği kimseler, sütten ağız yanmış bulunduğu için, normal hukuki bağların dışında ve üstünde bağlarla bağlanmaya kalkışırlarsa araba geri gitmez ama, ileri da gitmez. Her halde demokrasiden maksat, atalet değildir. Devleti emanet ettiğimiz adamlara güveneceğiz. Ancak onları secim yoluyla değiştirme kudretini de dâima elimizde tutacağız. Gayemiz, İkinci Cumhuriyetin hukuki temellerini atarken bunu sağlamak olmalıdır. Devlet Başkanı, Anayasa Mahkemeli, İkinci Meclis.. Bunlar hep, birer frendir. Fakat bir adam partisinin başında normal yoldan iktidara gelirmiş de, bu frenlenin hepsini işlemez hale sokar, rejimi dejenere edermiş! Ederse, bu millet ona da bir yeni Yassında hazırlar. Eğer şartlar öyle bir yola sapmağa elverişliyse kudretli bir İkinci Meclis de, Yetmişikinci Meclis de bunu önleyemez.

Demokrasilerde bâzı müesseseler vardır ki onların mânevi otoritesi gerçek değer ifade eder. Devlet Başkanının vetosu, Anayasa Mahkemesinin iptal kararı, İkinci Meclisin itiraz sesi, Basının yayını, Üniversitenin görüşü.. Bunlar umumi efkârı temsil değil, teşkil eder. Bir iktidarı asıl onlar bağlar. Yok, adam umumi efkâra rağmen hükümet etme sevdasına kapılırsa..

tasan Haklan Beyannamesinin tanıdığı İhtilâl Hakkı, İşte bu haller için düşünülmüştür. Ama demokratik sistem bu haller düşünülerek baştan dejenere edilirse, işin içinden çıkmaya imkân kalmaz.

yıldı. Zaten tahminler, bugünkü tempo ve usuller devam ettirildiği takdirde dört yüz sanıklı Anayasa dâvasının Ağustosta bitirilebileceği merkezindedir. Yassıada tasfiye edilmeden bir seçim düşünülmediğinden, hattâ bâzı kimseler cezalar dağıtılıp infazına başlandıktan sonra bir sürenin geçmesi lüzumunu savunduklarından M. B. K. nin Türk Silâhlı Kuvvetlerinin millete kati teminatı ve şeref sözü olarak tesbit ettiği 29 Ekim 1961 tarihi, İkinci Cumhuriyetin ilk Meclisinin ancak toplanabileceği gün olarak bitirdiğimiz haftanın sonunda ortaya çıktı.

Fakat, bundan da alaka çekici bir durum Kurucu Meclisin 27 Mayısa kadar Anayasayı çıkarabilip çıkaramayacağı meselesi ortaya atılınca belirdi. Bilindiği gibi Anayasa, Temsilciler Meclisinde iki defa görüşülecek, ondan sonra M. B. K. ne verilecektir. M. B. K. bu konuda nasıl bir karar alacaktır, bilinmemektedir. Temsilciler Meclisinde uzun uzun ve umumi efkârın sıkı mürakabesi altında cereyan eden görüşmeler sonunda kabul edilecek metin M. B. K. tarafından da uygun görüldüğü takdirde iş nisbeten kısa sürecektir. Ancak, M. B. K. nin itirazları olursa, o zaman muamele uzayacaktır. Halbuki Kurucu Meclis, 27 Mayıs tarihine kadar Anayasayı tamamlayıp referanduma sunmakla mükelleftir. Bu yapılamadığı takdirde sistem altüst olacaktır. Gerçi bu yüzden M. B. K. üyeleri Anayasa çalışmalarını çok yakından takip ettikleri gibi kendi bünyeleri içinde de hazırlık yapmaktadırlar ama, tasarının ne zaman ve hangi şartlarla kanunlaşacağı tabii bilinmemektedir.

Yarı şaka, yarı ciddi

Bitirdiğimiz hafta bu hâdiseler dikkati çekerken M.B.K. üyeleriyle temas imkânı bulmuş gazeteciler onların son zamanlardaki yarı şaka, yarı ciddî sözlerini hatırlamadan edemediler. Bâzı Komite üyeleri, Erken Seçim konusunda suale maruz kaldıklarında, hattâ sıkıştırıldıklarında serzeniş yollu "Canım, bizden bu kadar bıktınız mı ?" diye takılmaktan kendilerini alamamışlardır. Gerçi kendilerine bu işin bıkkınlıkla alâkası olmadığa hatırlatılmış, meselenin bir memleket ihtiyacı açısından ele alındığı belirtilmiş, serzeniş sahipleri de "Şalca ettik," yahu" diye sözlerinin mahiyetini açıklamışlardır ama, bâzı Komite üyelerinin Erken Seçim sözünden pek hoşlanmadıkları bilinmektedir. Buna mukabil, haftanın ortasında Komitenin nüfuzlu üyesi Cemal Madanoğlunun Meclis önünde gazeteciler tarafından tesbit edilen bir sözü aksi görüş sahiplerinin de ihtilâlin tatbikçileri arasında mevcut olduğunu ortaya koymuştur. Ankara Kumandanı Meclisten çıkarken bir iş sahibi yolunu kesmiş ve her devirde âdet olduğu üzere kendisinden tavassut ricasında bulunmuştur. Madanoğlu gülerek "Ben anlamam bundan, yahu!" diye adamı başından savmış, fakat sonra İlâve etmiştir:

"— Ama, bak, bana seçimleri Ekime bırakalım dersen, o zaman boğazına sarılırım.."

Hemen hemen aynı günlerde başka bir Komite ve Hükümet üyesi, Sıtkı Ulay da, İstanbulda Kuyruk konusunda çetrefil bir beyanda bulunurken gazetecilerin Erken Seçimle alâkalı sualine maruz kalmış ve işi bir matematik formülle ifade etmiştir. Ulaya bakılırsa formül şudur: "Seçim — X + Yeter Zaman: Kurucu Meclis" Einsteln'ın bile içinden kolay kolay çıkamayacağı bu formülü gazetecilere yazdırdıktan sonra Sıtkı Ulay işi daha da karıştırmış ve "Artık X'in ne olduğunu da siz bulun!" demiştir. İstanbullu gazeteciler başlarını kaşıyarak Devlet Bakanının yanından ayrılmışlar ve o akşam gazete idare-

M. B. K. son toplantılarından birinde

Büyük başın derdi büyük olur

Kulağa Küpe

Vay, benim köse sakalım !

Gazetelerden:
İstanbulda bir sosyete meyhanesinde altı azılı Demokrat eskisi Adnan Menderes şerefine kadeh kaldırıp bugünkü idareye küfrettiler ve kendilerine müdahale edilmesini isteyen bir Temsilciler Meclisi üyesiyle üç arkadaşım dövdüler.

Gazetelerden:
Bolvadinde bir kısım azılı Demokrat eskisi kaymakamlık binasına yürümeye kalkıştılar.

Gazetelerden:
Bâzı azılı Demokrat eskileri Silâhtarağa elektrik fabrikasında bir şabotaj hazırlarlarken ele geçirildiler.

Gazetelerden:
Denizlide bir azılı Demokrat eskisi duvarlara İnkılap aleyhinde yatsılar yazarken yakalandı.

Gazetelerden:
***A.P. Genel Başkanı Ragıp Gümüşpala verdiği beyanatta Şöyle demiştir:* "Aldığımız haberler Türkiyenin her tarafında C.H.P. nin baskı yapmakta olduğunu göstermektedir!"**

hanelerinde bu tek meçhullü muadelenin halli için kafa patlatılmıştır. Haftanın sonunda Babıalide mevcut kanaate göre Ulay'ın X'i, Yassıadada verilecek cezaların infazıdır. Ulaya göre cezalar infaz olunduktan sonra yeter bir saman memleketin durulması beklenecektir. Devlet Bakam bu devreyi Kurucu Meclisin çalışmalarına bölmektedir. Her halde bu karışık hesap, bitirdiğimiz haftanın nihayetinde Erken Seçimi kolaylaştıracak, talihli bir formül olarak belirmedi ve zihinleri karıştırmaktan başka işe yaramadı.

Zaman meselesi

Aslında, seçim Konusunda, bilhassa M. B. K. içinde değişik temayül bulunması -böyle bir durum son derece normaldir, zira bir heyette çeşitli fikir sahibinin mevcudiyeti üstelik hayatiyet delilidir- bunun sadece zamanıyla ilgili bir husustur. Yoksa Komite içinde tek bir fert dahi arka düşünce taşımamaktadır. Türk Silahlı Kuvvetleri adına ve onun verdiği yetkiye dayanarak -icra-i hükümet" eden M. B. K. suni hiç bir tarafı bulunmayan ve batının anladığı, tatbik ettiği manada bir demokratik rejimi en geç 29 Ekimde bütün icaplarıyla işbaşına getirip anormal devri bir daha açılmamacasına kapamak azminden en ufak bir şey kaybetmiş değildir. Nitekim, Genel Kurmay Başkanı Cevdet Sunay da son ve meşhur tamimiyle M. B. K. ne yetki vermiş bulunan Türk Silahlı Kuvvetlerinin görüşünü en ufak tereddüde mahal bırakmayacak tarzda açıklamıştır. O bakımdan, 27 Mayıs günü çizilen ana yoldan bir inhiraf bahis konusu bile değildir. Ancak, bazı Komite üyelerinin normal devri açmakta tereddütleri bulunduğu -zamanı bahsindeve "şartların gerçekleşmesi"'ni bekledikleri anlaşılmaktadır. Anlaşılması daha güç olan husus, durum buyken 'Yüksek Adalet Divanına yeni işler yüklemenin bu şartların gerçekleş mesine nasıl yarayacağıdır.

Bitirdiğimiz hafta başkentte seçim konusu görüşülürken bütün milletin bir an önce seçim istediği hakikati çeşitli ağızlar tarafından tekrarlandı ve Erken Seçimin başlıca desteğini teşkil etti. Bize dost sayılamayacak bazı çevrelerin penana grata sözcülerinin, şuna veyahut buna yaptıkları ziyaretlerde hep "Canım, seçimler bahsinde aceleye ne lüzum var" tarzında telkinlerde bulunmaya çalıştıkları da dikkat nazarından kaçmadı.

Erken Seçim alyhtarları ise kendi görüşlerinin doğruluğuna delil olarak memleketin orasında burasında beliren kıpırdanışları gösterdiler. Ancak bunları bertaraf etmenin yolunun da seçim olduğu, yoksa "Evvelâ sükûnet sağlayalım, sonra seçim yaparız" gibi pederşahi bir düşüncenin başarı kazandırmayacağı bir mukabil fikir halinde ileri sürüldü. Gerçekten, tesir altında kalmaksızın, milletin bir an önce normal rejime hasretini bir bıkkınlık sayıp alınganlığa kapılınmaksızın memleketin bünyesindeki alerjik hali anlayıp bunun ilâcım süratle vermenin asıl basiret ve mantık yolu olduğu, başkentte pek çok kimseye daha makul gelmektedir. Hele, kurmayların tabiriyle G gününü yaklaştıran değil, uzaklaştıran tasarruflardan, yeni teşebbüslerden sakınılması, şüphesiz daha akıllıca bir harekettir. "Canım, bu hava içinde nasıl seçime gideriz.. Hele ortalık bir yatışsın, milleti sandık başına çağıracağız" düşüncesinin tailihli bir düşünce olmadığı, bilâkis ortalığı gerçekten yatıştırmanın ve ihtilâlin de, memleketin de gerçek emniyetini kurulacak bir normal idarenin sağlayacağı üzerinde çok kimsenin ittifak ettiği bir husustur. Bunun misalleri de yok değildir.

Karar saati

Bu yüzdendir ki önümüzdeki günlerde M.B.K. nin birkaç önemli toplantı yapması ve memleketin durumunu, şartlan, milletin sağlam kuvvetlerinin temayüllerini, arzularını bir defa daha gözden geçirmesi bitirdiğimiz hafta içinde Ankarada beklenmekteydi. Böyle bir toplantıda fikirler şüphesiz açık açık ortaya serilecek, gelen bilgiler kurmaylara has bir dikkat ve itinayla değerlendirilecek, en doğru karar tamamile memleketçi düşüncelerin ışığı altında mutlaka bulunup alınacaktır. Zâten siyasî faaliyetin ancak 1 Nisanda başlatılması, bir ara ciddi şekilde düşünüldüğü gibi Haziran ortam veya Ten muz başını muhtemel seçim tarihi olmaktan çıkarmıştır. Aslında, bilhassa -ne zaman yapılırsa yapılsın- yeni devrin millet iradesine dayanan İlk iktidarı olacağı her gün biraz daha iyi anlaşılan C.H.P. nin, Kurultayını toplayıp kendisine fikri çekidüzen vermesinden önce mesuliyet almaması daha doğrudur. Bunun yanında, bütün hadiseler de yas sonlarını en uygun seçim zamanı olarak göstermektedir. O tarihe kadar yeni partiler, canlanıp kanlanabilecekleri kadar canlanıp kanlanabileceklerdir. -Bunların ilk seçimlerdeki şansı, seçimler ne zaman yapılırsa yapılsın, sı fırın pek yakınındadır ya...- Gerçi bu fikre karşı "Canım, Ağustos yerine Ekim sonu olursa kıyamet mi kopar" tarzında bir itiraz çıkarılmaktadır ama, unutulan psikolojik faktörlerin sosyal hâdiselerde oynadığı roldür.'. M.B.K, beklenen hayati toplantısında, maksat sahiplerinin nabza göre şerbet vermeye dayanan çabalarının tesirinden topyekûn kurtulur ve hem da. ittifakla bir seçim tarihi tesbit ederek her şeyi, açık açık, ama bir daha değişmemecesine ve berraklığın en iyi politika olduğunu hatırdan çıkarmak -sızın ona göre Ayarlarsa bir defa daha tepemizde kümelenmekte olan bulutlar rüzgarların en kuvvetlisine kapılmış gibi dağılıp gidiverecekler -dir.

Devlet adamlığının birinci vasfının çekilme zamanını iyi tâyin olduğu, gözümüzün önünde bulunan dünyalar kadar eski binbir misalle sabittir. O konuda Şeytan, acele değil, geç işe karışmaktadır.

C.H.P.

Dükkân açıldı

Bitirdiğimiz haftanın sonlarında bir gün, C.H.P. nin yöneticileri Genel Başkandan, başlayacak olan kongreler için mesaj istediklerinde İsmet İnönü söyleyecek bir sözü bulunan ve bunu söylemek isteyen adamların memnuniyetiyle kabul etti. C.H.P. nin ilk kongresi, bir gençlik kolunun kongresi olacaktı. İnönü bundan dolayı ayrı bir sevinç duyduğunu belirtti ve kısa mesajını dikte etti. Genel Başkanın sözlerinin birinci kısmı doğrudan doğruya gençlere hitap ediyordu. İnönü Cumhuriyete ve Demokrasiye lâyık olduklarım ispat etmiş bulunan bu nesle karşı beslediği çok iyi hisleri mesajının o parçasında ifade etti. İkinci bir kısım ise, kongresini yapan ve bundan sonra yapacak olan partilileri muhatap alıyordu. Genel Başkan bir evvelki haftanın sonunda, Parti Meclisi çalışması münasebetiyle yaptığı ve bütün Türkiyede son derece müsbet karşılanan konuşmasındaki fikirlerini yeniden ele aldı, bunları partililere bir talimat olarak geliştirdi. Siyasi faaliyet başlamışken ve seçimlere doğru gidilirken C.H.P. ağırbaşlılığını her ne pahasına olursa olsun muhafaza edecek, bu tutumunu asla terketmeyecekti. Bunu söylerken İnönü herkesin sinirlerinin kendisinin kiler kadar kuvvetli olmadığım, bir takım öfkeli Politikacıların tahrik, tasvir ve hakaretlerinin en aklı başında insanları bile çileden çıkarabileceğini bilmiyor değildi. Ama o durumlarda dahi C.H.P. kongrelerinde karşı partilere mukabele edilmeyecek, delegeler kendi işlerine bakacaklardı. Memleketin büyük ve köklü partiden beklediği yapıcı fikirler, istikbale ait plânlar, görüşlerdi. C.H.P. kongrelerinde bunlarla meşgul olunacaktı.

Haftanın tam son günü Eskişehirin Mihalıçık ilçesinde yapılan ve İnönünün arzuladığı hava içinde cereyan eden gençlik kolu kongresinde Genel Başkanın bu mesajı alkışlar ve görülmemiş bir tezahürat arasında okunduğunda hatırlara ister İstemez İkinci Dünya Harbi sırasında geçmiş olan bir hâdise geldi. Sene 1942 civarı. Pearl Harbour'u takiben Japonlar Güney Doğu Asyayı hallaç pamuğu gibi atmışlar, akla gelen her yere Mikadonun bayrağım çekmişler. Ev arada bölgenin milletleri Tokyonun gözüne girme yarışında. Hepsi, birbiri peşine Müttefiklere harp ilân ediyorlar Bunlardan biri de, o sırasa Siam adını taşıyan küçük Tayland. Siam hükümeti, büyük bir cakayla Washington'a nota veriyor ve harp ilân ediyor. Ama, o ne? Washington bu harp ilânını reddediyor! Vak'a tarihte ilk defa cereyan etmektedir. Devletler Hukukunda da bunun bir emsali yoktur. Bir devlet bir devlete harp ilân ediyor, fakat öteki bunu kabul etmiyor. Kavga etmek için mutlaka iki kişi olmak gerektiğinden Amerika - Siam harbi cereyan etmiyor.

C.H.P. nin Karanfil sokaktaki Genel Merkez binası

Ağlama duvarı

Bitirdiğimiz haftanın içinde öfkeli Politikacıların yaygaraları kulakları tırmalarken ve C.H.P. aleyhinde bunlar orada burada söylenirken ne C.H. P. Genel Merkezinden, hattâ ne de selâhiyetli C.H.P. lilerden bir ses yükseldi. Buna mukabil Ankarada, Karanfil Sokağın başındaki büyük, sarı Genel Merkezde hummalı bir faaliyet devam etti. Dar ve dik merdivenlerden, belki de görülmemiş, daha doğrusu, unutulmuş sayıda adam tekrar inip çıktı ve katların küçük odalarında çeşitli meseleler dile getirildi.

Hayal ve hakikat

Doğrusu istenilirse bitirdiğimiz haftanın sonlarında İnönü ii kongreye o mesajları yazarken her şeyin toz pembe olamayacağını pek âlâ biliyordu. Bazı yerlerde akortsuz sesler mutlaka yükselecekti. Başka yerlerde ise, yaklaşan seçimlerin büsbütün kızıştırdığı hizipler ister istemez birbirine girecek ve hem tadsız, hem de Çirkin hâdiseler cereyan edecekti. Zira C.H.P. liler hep sütten çıkmış kaşık değillerdi ve bu teşekkül kendi kadrosunu meleklerden derlememişti. Hattâ uzun yıllar meşakkat çekmiş ve "bugün" ü beklemiş bir takım partililer kilit noktalarını ele geçirebilmek için kıyasıya vuruşacaklardı. Bunların parti büyükleri arasında hamileri, hattâ tahrikçileri de bulunacaktı. Nitekim, siyasi faaliyetin daha lâfı duyulur duyulmaz bu neviden gürültüler işitilmeye başlandı. İlk patırdı İstanbulun münevver Kadıköyünden geldi. 1957 seçimlerini Menderesin ve Topaloğluyla Berkin çeşitli tertiplerine rağmen Kadıköyde kazanmaya muvaffak olan C.H.P. teşkilâtı içinde karakediler seslerini yükselttiler ve partilerinin adım bu sefer ters istikamette gazetelere geçirdiler. Daha sonra, başka yerlerden de Genel Başkanın değil ama -o, Partinin bu işleriyle hiç ilgilenmemekte, her çeşit geçimsizliğin üstündeki vaziyetini muhafaza etmektedir- Genel Sekreterin ve arkadaşlarının başlarını ağrıtan haberler birer birer sökün etmeye başladı. Bu arada, bitirdiğimiz haftanın sonunda Genel Merkez Hatay teşkilâtında bir operasyon yapmak zorunda kaldı.

Buna rağmen, siyâsi faaliyetin ilk günlerinde İnönünün verdiği lâ sesi vatan sathına hâkim oldu ve gayretler bir kör döğüşü ihtimalini hatıra getirecek şekilde gelişmedi. Bilâkis, iç mücadelenin amansız olacağı şüphesiz olmakla beraber öteki partilerle uğraşmana direktifi alâka gördü, kabili tatbik bulundu. İç mücadeleye gelince, Genel Merkez bunları önlemenin veya zorla bastırmanın imkânsız bulunduğunu düşünerek bir subap sağlamakta fayda gördü. Kongrelerin hepsi yeni baştan yapılacaktı. Oralarda, mevcut cerahat varsa, o akıtılacaktı. Kulis faaliyeti kongrelerde

zemin bulacak, şahsi hesaplaşmalar görülecekti. Gerçekten kuvvetli olanlar teşkilâtın başına geçtikten sonra, mağlûplar arasından bazı transferlerin de olacağını Genel Merkez hesap etti. C.H.P. de kendilerine şans göremeyenler tan tarağı topladıkları gibi başka diyarlara göç edeceklerdi. C. H.P. nin kapıları bunlara açık tutulacaktı. C.H.P. nin kapıları başka bir zümreye daha açık bulundurulacaktı: Aleni hesaplaşmadan sonra hala tezvir yapanlar. Partinin resmi görüşü olarak teşbit edilen ana fikirlere cephe alanlar, başka türküler söyleyenler ve çeşitli tertiplere girişenler!

Yeniler - Eskiler

Bu arada, büyük ve köklü partide bir başka cereyanın körüklenmekte olduğu bitirdiğimiz hafta içinde gözden kaçmadı. Bir "Eskiler - Yeniler" hikâyesi suni şekilde ısıtılıp ortaya getirildi Aslında bu, Kurultay için bazı politikacıların hazırlığıydı. Ancak iki taraftan da bir takım kimseler rakiplerini Kurultaydan önce bertaraf edebilmek, hiç olmazsa itibardan düşürebilmek için paçaları sıvadılar. Deha partide hiç bir imtihan geçirmemiş, kara günlerin sonunda veya ufukta ışık belirmişken C.H.P. safına katılan bazı genç kıymetler büyük bir taktik hatası yaparak bir "Temizlik teşvikçisi" olarak ortaya çıktılar ve antipati topladılar. Buna mukabil C.H.P. liler arasında ikilik yaratıp parsa toplamak isteyen ve başka dayanacak desteği kalmadığı bilinen bazı "fil" ler bir neohalkçı tabirini lanse etmek istediler ama, o gayret de neticesiz kaldı. Gerçi bitirdiğimiz haftanın sonunda siyasi faaliyet henüz pek taze olduğundan kademelerde bir boğazlaşma başlamamıştı ama C.H.P. nin idarecileri bunun, mukadder olduğunu biliyorlar, fırtınanın büyük ve köklü parti için en az sarsıntıya vesile verecek tarzda geçiştirilmesinin yolunu arıyorlardı.

İsmet İnönü
La sesini verdi

Demokrasi

Öfkeli politikacılar

("Kapaktaki tip)

Gecen hafta içinde, saçlarına ak düşmüş, yüz hatları oldukça sert, kendince dilinden kan damlayan bir adam güney illerinde alabildiğine verip veriştiriyor ve siyasi partiler hakkında -mensup olduğu parti hariç- pek sivri laflar ediyordu. Kır saçlı, dramatik tavırlı zatın adı İrfan Aksuydu ve Yeni Türkiye Partisinin Genel Sekreteri bulunuyordu. D. P. Hür, P ,C.H.P. den geçtikten sonra Y.T.P. de demir atan ve ihtimal bu yüzden her partiyi tanıdığına inanan öfkeli Genel Sekreterin hareketleri bütün arkadaşları tarafından tasvip edilmedi. Ama ihtarlara, ricalara rağmen Aksu, güney illerinde, ona buna duman arttırmaktan vazgeçmedi.

İrfan Aksu, duman attırma işinde, bitirdiğimiz hafta yalnız kalmadı. Öncü açıldıktan sonra ilk yazısında, düşünülebilecek her türlü tevazuun en asil örneğini vererek kendisini sadece Hazreti Muhammet, Luther. Atatürk, Sokrat ve Galileye benzeten -bu zevat için ne şeref- dehşetengiz başyazar Aydın Yalçın da ruhunda birikmiş olan bütün öfkeyi saçmakta gecikmedi. Öncünün kapalı olduğu günlerde, hep makalesi C. H. P. binasından bir taş söküp aldığından dolayı gazetenin C. H. P. lilerin teşvikiyle kapatıldığı yolunda kendi kendisini inandırmaya muvaffak olan Yalçın, derhal "taş sökme" işine yeniden dört elle sarıldı. Böylece, siyasi faaliyetlerin başladığı günlerde bir takım öfkeli Politikacılar yeni bir tip olarak milletin karşısına çıktılar.

Bitirdiğimiz hafta bu öfkeli Politikacılar, biraz üzüntülüydüler. Asıl hedeflerini teşkil eden C H. P. arzuladıkları diyaloga iltifat etmemiş ve kendilerini birer monologcu olarak tek başına bırakmıştı. Ama Aksu, Yalçın ve benzerleri ümitlerini kesmediler. Tutumları, esas itibariyle bîr kaç ana fikre dayanıyordu. Kanaatlerince bu millet, politika diye horoz doğuşunun tadım almıştı. Bir kaç kişi birbiriyle kapıştı mı, onların zevkle seyredilmemesi imkansızdı. Be, Allah razı olsun, sözlerini başlıklara çıkaran bir kaç gazete de vardı. -Bilhassa Son Havadis-. O halde, memlekete, sevdiğini, tuttuğunu zannettikleri bu manzarayı sunmak, kendilerinin "Po-

litik hizmet"i olacaktı. İkincisi, Öfkeli Politikacılar eski Demokratları, ancak Menderesin usulleriyle, yani karşılarına kendilerini mahvedecek, asacak kesecek, esir gibi yaşatacak bir İnönü, bir C.H.P. heyulası.

Mecmua hakkında

Uzun zamandan beri mecmuamızın devamlı okuyucularından nım. 27 Mayıs İnkılabına tekaddüm eden günlerde yaptığımı mücadele herkesçe bilinmekte ve takdir edilmektedir. Ancak inkılabı müteakip mecmuanızda bir dengesizlik te gözden kaçmamaktadır. İç politika olaylarının hayli hareketli olduğu devrelerde sayfalarınızın büyük kısmını bu olaylara ayırmanız gayet tabiiydi. Fakat normal hayatın avdeti ile AKİS beğenilen ve arzulanan mecmua olmakta devam etmelidir. Bence bunun en kolay yolu, eskiden olduğu gibi mecmuanızın politik olmayan olaylara ayrılan sayfalarının çoğaltılmasıdır. Mesela Gençlik, Tıp, Spor, Musiki gitbi sayfaları daha cazip hale getirilebilir. Son sayılarınızda yayınlamağa başladığınız "Eslerinin Ağzından Günün Adamları", doğrusu iyi ve başarılı bir buluştur. Bunu diğer sayfalarda yeni ve cazip röportajların, mülakatların takip etmesi AKİS'in tiryakileri olan bizleri sevindirecektir.

İzmir — Semra Atalı

*

Mecmuanızı hemen hemen çıktığı günden beri büyük bir yakınlık ve ilgiyle takip ediyorum. Gerek "Yurtta Olup Bitenler" için ayırdığınız sayfalar, gerekse ötekiler, bir hafta boyunca AKİS'İ elimden bırakmamama sebep oluyor. Çerçeveli makaleleri de yazarlarının politik görüşlerini ve liyakatlerini takdir ederek Okuyorum. Son sayılarda yayınlamaya başladığınız yeni röportaj serisi ise mecmuanın evimizdeki okuyucularına yenilerini kattı.

Fakat ne var ki, politika dışında kalan konulara ayırdığınız sayfalar bizi pek tatmin etmiyor. Tatarlarının isabetli yorumları ve tatlı üslûpları içinde zevkle okuduğumuz bu yazılar pek doyurucu değil. Üstelik mecmuanızın ilân ve reklam yükünü de bu sayfalara veriyorsunuz ve politikanın dışındaki konularla da ilgilenenleri biraz ihmal etmiş oluyorsunuz. Benim gibi düşünen başka AKİS okuyucularını da nazarı itibara alarak bu sayfaları yeni bir sakilde ve daha genle olarak hazırlıyacağınıza inanıyoruz.

Bursa — Fahrettin Narçağ

çıkarmak suretiyle toparlayabileceklerine inanmaktaydılar. D.P. bu macunla bir bina kurmuştu ya.. Şimdi, kendileri de aynı yoldan eski Demokrat kütleleri partilerinin etrafında toplayabilirlerdi. Ancak bu konuda rekabet halindeydiler. Gergi boynuz kulağı geçince C.K.M.P. yarışı terketmişti ama A.P. aman vermiyordu. A.P. nin başına bilinen kaza geldikten sonra Y.T.P. .iler her yerde Olimpus dağı sakinlerinin kendilerini tuttuğunu, Y.T.P. nin gelişmesinin bu ilâhların arzusu olduğunu söyleyerek ileri geçmişlerdi ama, ele geçirdikleri kütleler değil, D.P. nin eski hizipleriydi. Bunları celbetmek, siyasi faaliyeti İnönü ve C.H.P. aleyhinde bir kampanya haline getirmekle kabil olacak, A.P. ile Y.T.P. bu yarıştaki başarıları nisbetinde gelineceklerdi. Hesap bu olunca, öfkeli Politikacılar ortalığa yayıldılar.

Al gülüm, ver gülüm.

Y.T.P. nin dramatik tavırlı Genel Sekreteri ilk salvosunu iktidara Asıl namzet parti üzerine yaptı. Hedef böylece seçilip C.H.P. ye ateş baş layınca iş olup bitiverdi sanıldı. Ancak Aksu, yanıldığını kısa zamanda anladı. Zira, C.H.P. yi vatandaş kitlelerine baskı yapmakla suçlaması ve D.P. nin muteber gazetecileri tarafından bu yaygarasının ayyuka çıkarılması karşıdan bir ses gelmesini sağlamadı. Sağlamamakla da kalmadı. İsmet İnönünün bir demeci siyasi faaliyetin bütün şartlarını değiştirivernce ve C H P. Genel Başkam ağırbaşlılıktan ayrılmayacaklarını söyleyince Öfkeli Politikacılar kendilerini muallâkta hissediverdiler. O zaman, tenkitlerin birbirine yöneltilmesi, tek çare olarak göründü. Nitekim .bitirdiğimiz hafta içinde yurdun orasında burasında gezen ve eski D.P. militanı avına çıkmış Y.T.P. lilerle A.P. liler C.H.P. yi de ihmal etmeksizin birbirlerine veriştirmeye koyuldular. Zaten bunu görmek için başkentten ayrıl - mak da lüzumsuzdu ya..

Hakikaten, haftanın ortasında Y.T. P. ve A.P. Genel Merkezlerini ziyarete gidenler pek enteresan beyanlarla karşılaştılar, İki yeni parti ve iki rakip D.P, li avcısı birbirlerine atıp tutuyorlardı. A.P. lilerin, üzerinde durdukları nokta daha ziyade Y.T.P. nin ihtiyatsızlığıydı. Bu adamlar hiç dikkat etmiyorlardı. Torbanın ağzını açmışlar, neci olursa olsun, durumu nasıl bulunursa bulunsun. D.P. rümuzunu taşımış herkesi içine dolduruyorlardı. Öyle şey olur muydu? Her önüne gelen partiye alınır mıydı? Adamakıllı tetkik etmek lazımdı. Mesela kendileri öyle yapıyorlardı. Uzun uzun düşünüp, taşınıyorlar, sonra kapıyı açıyorlardı. Bir kere ağızları sütten yanmıştı. Titiz-olmak gerekiyordu. Y.T.P. nin hali bu yüzden duman olacaktı.

İrfan Aksu
Bal yerine sirke

İrfan Aksu
Bal yerine sirke

Y.T.P. ise, A.P. yi pek tüy siklet buluyordu. Hele Genel Başkanları bu işi imkânı yok yürütemiyecekti. Gümüşpala politika yarışmasında hafif kalıyor, açık üzerine açık veriyordu. Basının A.P. hakkında yazdıkları da doğrusu istenirse mübalâğalıydı ve bunu sırf Y.T.P. nin aleyhinde olsun diye yapıyorlardı Yoksa A. P., D.P. lileri toplama yarışında pek geride kalmıştı. Ama basındaki köprübaşlarını CH.P, tutmuştu. C.H.P. de A. P. den değil, Y.T.P. den korkuyordu. O yüzden Y.T.P. liler hücumlara maruz kalmışlardı. Bütün, meyvalı ağaçlar gibi...

Görünmez kaza

Ancak, işler tıkırında giderken ve Cemal Gürselin kardeşinin mensubu olduğu D.P. den bir çok kimseyle Y.T.P. ye geçip partinin Aydın il başkanlığına getirildiği propaganda edilirken tadsız bir haber Y.T.P. nin kurmay heyetini üzdü.

Haftanın ortalarındaki o gün, Y.T.P. nin Menekşe sokaktaki Hür. P. den müdevver Genel Merkezinde, alt katta toplanan Y.T.P. ileri gelenleri koyu bir sohbete dalıp, partinin durumu hakkında parlak fikirler ileri sürmeğe koyuldukları bir sırada kapıdan giren ufak tefek, son derece sevimli zat, masada oturan Genel Başkana doğru yürüdü ve kulağına bir şeyler fısıldadı. Alican, mûtadı veçhile pek renk vermedi. Ama Genel Sekreter ' Yardımcılarından Alatlının fısıldadığı haber hakikaten önemliydi ve Y.T.P. idarecileri için oldukça külfetli işlere yol açıyordu. Mesele, Kocaeli İl teşkilâtım kurmak için faaliyete geçmiş ve kendisine yetki tanınmış olan eski D.P. İl Başkanı Süreyya Sofuoğlu ile ilgiliydi. Sabık Demokrat, nezaret altına alınmıştı. Hakikaten Sofuoğlunun Demokratlığı ve Menderese olan aşırı bağlılığı -ziyadesiyle nemalanmış bir zattır- biliniyordu. Ama bu kadarcık kusur- kadı kızında bile bulunurdu! Bu bakımdan yetki verilmesinde mahzur, görülmemişti. Gelgelelim hesap biraz yanlış çıkmış, evdeki bulgurdan olmak tehlikesi, başgöstermişti.,

Genel Başkan yerinden, mûtadı veçhile ağır ağır kalktı, yukarı kata çıktı ve işi en iyi şekilde halletmek için düşünmeğe başladı. Neticede, bir tahkik heyeti gönderip meseleyi inceletmeğe, sonra da işi bir başkasına devretmeğe karar verildi. Böylece zevahir kurtarılacaktı.

Herkes bir yana çekince

Ama hâdise, Y.T.P. içinde bir tutum birliğinin bulunmadığım göstermek bakımından alâka çekti. Bir takım Y.T.P. liler kuyruklara, ama gerçek kuyruklara kuru doğru bulmuyorlar, partideki öfkeli Politikacıların marifetlerini tasvip etmiyorlardı. Bunlardan biri de, Ertuğrul Alatlıydı. Alatlı, ihtilâlin yapılış gayelerinden birinin bu tip mücadeleye son vermek olduğunu ileri sürüyor ve işi bu mecraya dökmemek lâzım geldiğini savunuyordu. Genel Sekreterin davranışını beğenmiyordu. Böyle bir mücadele, ihtilâli yapanları bazı noktalarda tereddüde düşürebilirdi. Aslolan, partilerarası mücadelenin -hele böyle kritik bir ortamda- son derece kardeşçe olmasıydı. Alatlı sözlerinin burasına gelince başım iki tarafa salladı ve:

Oy Kaygısı Oy Korkusu

İhtilalden bu yana, Demokrasi mefhumuyla zerrece alâkası bulunmayan bir cereyanın çeşitli çevrelerde boy gösterdiği biç kimsenin meçhulü değildir. Esas itibarile "Parti Düşmanlığı", "Politikacı Düşmanlığı" şeklinde tezahür eden,bu cereyanın bir çok şampiyonu da kendilerini belli etmişlerdir. Fikir şudur: Bu politikacılar, oy kaygısıyla bağlı bulunduklarından memleketin yaralarına, dertlerine parmak basamazlar! Eee? O halde bu işi, oy kaygısı taşımayan kimseler yapmalıdırlar. Peki,. Demokrasilerde iktidara oyla gelindiğine göre bu, "iş yapacak zevat" hangi yoldan tesbit edilecektir? Bu suale bazı kimseler "İşte, Komite var ya.." demişler, basıları hususi yoldan kudret sahipleri imâl etmeye kalkışmışlar, bâzıları da ne kuş, ne deve bir takım organlar tavsiye etmişlerdir. Şimdi, bu hevesler iflâs etmiş ve batılı manasıyla bir Demokrasinin kurulması yoluna sapılmıştır. Ama o ilk cereyanın şampiyonları, öylesine düşman oldukları bâzı politikacıların da kendileriyle ittifak akdetmeleri neticesi bugün yeni bir cephede birleşmişlerdir: Oy hakkını kısıtlamak isteyenler cephesi! Gençler oy vermesinler, Subaylar oy vermesinler.. Demokrasilerde oy kaygısı meşrudur ve anlaşılması kabildir. Ama, doğrusu istenilirse, bu oy korkusu pek tuhaf kaçıyor.

Bir defa, fikrin temeli yanlıştır. Oy kullanmak ile politikaya karışmak bambaşka şeylerdir. Eğer her oy **sahibi** politikacı sayılacaksa, memleketlerin yandığının resmidir. Zira her milletin en azından üçte biri, bu tasnife göre politikacı olacaktır. Oy, memleket meseleleriyle, ilgilenen, ilgilenmesi şart vatandaşların her seçim döneminde o süre zarfında edindikleri kanaati aksettirmelerinden başka şey değildir. Partilere mensup olmak bir yana, her yerde seçmen kütlelerinin çoğunluğunu partiler karşısında tarafsız kimseler teşkil eder.

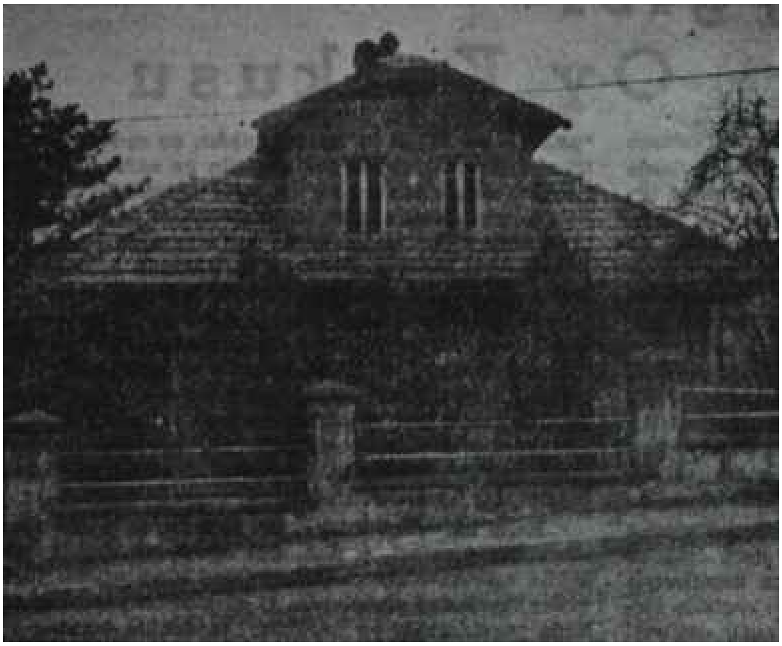
Bizde, Gençliğin ve Subayların oy sahibi olmalarında bir başka zaruret vardır. Bu **iki** sınıf, bizim cemiyetimizin "avant - garde"ını teşkil etmektedir. Bir **"avant - garde" ki ne aşın sağdadır, ne aşın solda. Ama, meşhur tâbirle, sosyal adaletin en sadık taraftarı, Atatürk inkılâplarının ise en emin bekçisidir. Bir çok batı memleketinin aksine, Türk subayları muhafazakâr bir kapalı klikin değil, ilerici bir zümrenin temsilcileridir ve bu, Türk cemiyetinin bir önemli hususiyetini teşkil etmektedir. Türk gençliği de, delikanlılık çağının ateşini aşırı cereyanlar yerine, Atatürk inkılâplarında söndürmesi itibariyle diğer medeni milletlerin gençliklerinden ayrılmaktadır. Bu iki taze ve kültürlü kütleyi, oy kullanma hakkını politika yapmakla karıştıracaklar diye ve yarım asır geriden -o yandan bu yana köprülerin altından hiç su geçmemiş gibi- misâller vererek memleket işlerinde oy sahibi olmaktan alakoymaya kalkışmak bir hatalı tutumdur.**

Kaldı ki, oy hakkına sahip bulunmamakla beraber, memleket demokratik düzenden uzaklaştırıldığında Dıtilâlin tatbikatçılığı vazifesini Gençlik ve Silâhlı Kuvvetler üzerlerine almışlardır. O günden bu yana ise, aslında yüreklerinde oy korkusu taşımakla beraber oy kaygısını bir kusur gibi dillerine pelesenk yaparak başka sistemlerin-türküsünü çalanlar, karşılarında hep aynı iki kuvveti bulmuşlardır. Böylece bu iki kuvvet Atatürk inkılâplarıyla beraber Demokratik Cumhuriyetin de muhafızları bulunduklarım belli etmişlerdir.

Şu son bir yıla dönüp te bakılınca Gençlik ve Subaylar, bugün kendilerini bir takım büyüğümsü mülâhazalarla oy hakkından mahrum etmeye kalkışanların pek çoğundan, Demokrasiyi anlama ve Demokrasiye bağlılık bakımından kat kat üstün not almışlardır. Bu üstadlar kudret sahiplerinin ağızından girip burnundan çıkarak rejimi başka mecralara sürüklemeye çalışırlarken basiret sahipleri arkalarında hep ötekilerin desteğini hissederek zaferi kazanmışlardır. Hani insanın İçinden üstadlara dönüp şöyle demek geliyor: Onlara değil de, size oy kullandırmasak öyle bir rahat edeceğiz ki, öyle bir rahat edeceğiz ki...

Gençler ve Subaylar 27 Mayıstan sonra elele

Y.T.P. Genel Merkez binası
"Yolcu! Hür. P. ne bir rahmet..."

"- Vallahi kardeşim, dikkat etmek lâzım. Artık rejimı kavgası edecek değiliz, zira rejim meselesinin ihtilâlle halledildiğine inanıyoruz. Böyle olunca, biraz daha vakur davranmak yetinde olur. Bana kalırsa bütün partileri buna âzami derecede dikkat etmelidirler" dedi.

Kısa boylu adamın sözlerinden, mücadelenin bir horoz değil, deve güreşi heybetinde olmasını istediği anlaşılıyordu. Taraflar söyle karşı kargıya geçmeli, ağır elenseler çekmeli, kim kimi devirirse müsabakayı o kazanmalıydı. Böylece ortadan pek çok pürüz kalkar ve meseleler halledilebilirdi.

Deve güreşine itibar edenler arasında Alican da bulunuyordu. Y.T.P. Genel Başkanı da isi ayağa dökmemek taraflısıydı. O kadar ki meselâ seçim arefesinde taraflar birbirlerine kara çalmağa çalışmamalı, propaganda kampanyasın "tencere dibin kara, seninki benden kara" havasına büründürmemeliydiler. Rakip olarak gördükleri C.H.P. nin 1950 den ötesini temcit pilâvı gibi ortaya atmak gerekmezdi. Ne var ki, karşı tarafın tutumu bunu sağlamalıydı. Lâfın burasında Genel Başkan ağır ağır sağ tarafına döndü. Oturduğu koltuğa biraz daha yaslanarak tek tek konuşmağa başladı:

"— Ama kalkıp bize, siz D.P. nin mirasçısısınız yok D.P. nin zihniyetini devam ettireceksiniz filân gibi lâflar ederlerse, ister istemez biz de karşı taarruza geçmek mecburiyetinde kalına."

Hakikaten Alican, Hür. P. tecrübesinin verdiği dersle bu defa daha temkinli, daha realist hareket etmeğe kararlı görünüyordu. Tecrübeli bir politikacı olarak basınla iyi geçinmenin zaruretini de biliyordu. Ama basında yer alan bazı haberler, şiddetli hücumlar ve hele -kendi tabiriyle- "çirkin isnatlar", ak saçlı Maliyeciyi çileden çıkarıyordu.

Meselâ İstanbul gazetelerinden birinde yayınlanan bir habere göre Alican, bir zamanlar köylünün birine kasketini ters çevirtmiş ve:

"— Müslüman adam şapka giymez" demişti.

Genel Başkan bunun aslının ve astarının olmadığını iddia ediyordu. Üstelik kendisine, bu haberi bildiren olarak, gazetede adı geçen köylüden mektup gelmişti. Adamcağız yana yakıla, böyle bir şey söylemediğim ve tekzip gönderdiğini, fakat gazetenin basmadığın ileri sürüyordu. Alican da aynı gazeteye tekzip yollamıştı. Ama henüz o da yayınlanmamıştı. Öfkeli Politikacı olmamak iyiydi, iyiydi ama, adam böylesi haller karşısında nasıl öfkelenmez, nasıl feveran etmezdi? İşte ağırda güreşenler safında bulunan Y.T.P. lideri bunlardan şikâyetçiydi.

Mamafih, bitirdiğimiz haftanın sonlarında bu hava Y.T.P. de tesirler yaratmaya başlamadı değil, öfkeli Politikacıların katiyyen tutulmaması ve bu tipin iki büyük temsilcisi Yalçınla Aksunun partiye çok zarar verdiğinin, bu yüzden gerçek basının sempatisinin kaybedildiğinin açıkça görülmesi, onların mücadele tarzının da millet tarafından beğenilmemesi bu iki öfkeli zat aleyhinde cereyan yarattı. Yapılacak ilk iş dehşetengiz başyazarı, kendi kendisine ve bir emri vakiyle takındığı "Partinin Sözcüsü" durumundan süratle uzaklaştırmak, onun kaleminin zararından kurtulmaktı. Partililer içinde bir o, bir başyazı sütununa sahip bulunduğundan o pozu takınmıştı. Hafta içinde Y.T.P. liler kendilerine bir yayın organı sağlamayı kafalarına koydular. O zaman partinin organında partinin tâyin edeceği sözcü konuşacaktı ve bu. asla dehşetengiz başyazar olmayacaktı. Aydın Yalçın aynı usulle -o Zaman da Yeni Günde bir sütun ele geçirmiş, gene sözcü rolü oynamaya başlamıştı- Hür. P. yi malûm akibete sürüklemiş, tehlikeli Türkiyeyle ara-

Ekrem Alican
İbret ve nasihat

sına bir kıta, bir de okyanus koyup tatlı canını emniyete aldıktan sonra Menderesi Amerikadan devirmişti!

Tasavvur, Y.TP. itibarından daha fazla kaybetmeden alınması şart bir tedbir olarak adetâ ittifak topladı.

Öfkenin büyüğü

Geçen hafta içinde başkentte olaylar bu minval üzere devam edip giderken öfkelenen, ancak boşalamıyan politikacılar da mevcuttu. Bunların çoğunluğunu A.P. nin Tuna caddesindeki kırık dökük Genel Merkezinde bulmak mümkündü. Adalet Partisi ileri gelenleri gene bir pürüzle karşılaşmışlardı. Bu defaki pürüz gergi, devleti idare edenlerle çatışmayı gerektirmiyordu ama, esasen pek iyi geçinemedikleri basın, A.P. nin karşısına dikilmişti. Gaziantepte geçen ve gazeteciler hakkında pek iltifatkâr olmayan sözlerle ortaya çıkan olay, politikacılık oynamağa devam eden A-P. ileri gelenlerini ziyadesiyle müşkül vaziyette bıraktı. Allahtan bu defa gafı, meşhur Genel Başkanları yapmamıştı. Yoksa, A.P. idarecileri

Aydın Yalçın
Yolculuk var

için ikinci bir çıkmaz hazırdı. İşte bunun içindir ki Genel Başkanın etrafında toplananlar Gümüşpalaya biraz dikkat etmeğe karar verdiler. Paşa iyiydi, hoştu, ama bir çam devirmeğe başladı mı, maazallah binlerle deviriyordu. Perinler, Osmalar, Gümüşpalaya bekçi tâyin edildiler. Eee, kendileri ne de olsa iyi politikacı sayılırlardı. Nasihatları ve verecekleri bilgiler Paşayı bir hayli yükten kurtaracaktı. Sonra A.P. için mücadele de fazla müşkül değildi. Nasıl olsa D.P. nin oylan kendilerinindi ve öyle uzun boylu teşkilâta filân da önem vermeğe lüzum yoktu. İşler kendiliğinden olur biterdi. Yeter ki milletin sevgisi kazanılsındı. A.P. de doğrusu bunu ziyadesiyle hak etmiş bulunuyordu!

Akıl verenlerin bolluğu arasında Gümüşpala, haftanın başında İnönünttn demecine cevap verdi. Gümüşpaladan bir demeç almaşım Genel Sekreter Osmadan telefonla rica eden basın mensupları kısa zamanda demeci ellerinde buldular. Osma, A.P. li-

Kelimeler ve ötesi

Anayasayla ilgili görüşmeler cereyan ederken bilhassa Basında bir garip tutum kendini gösterdi. Basında bir süredir sağcılarla solcuların kendi aralarında tozkoparan bir meydan savaşı verdikleri zaten hiç kimsenin gözünden kaçmamaktaydı. Anayasa bu grupların, fikirlerini hangi kıstaslara göre âyârladıklarını -savaşçıları biraz komik duruma düşürerek de olsa- birdenbire ortaya koyuverdi.

Evvelâ, her türlü yanlış tefsiri önlemek için bir noktayı belirtmek lâzımdır. Sağcı ve solcu fikirlerin tartışılmasında hiç bir mahzur yoktur. Bilâkis, bunun cemiyetimize yararlı olacağı şüphesizdir. Fikir grup larının üç tarafında bulunanlar, faşist veya bolşevik edebiyatından klâsik sayfaları zaman zaman kendi sütunlarına aktarmaktaysalar da bunlar süratle teşhis olunuvermekte ve kel sırıtmaktadır. Ancak, fikir şampiyonları da, savaşlarını seyredenlerden bir hakkı esirgememelidirler: Seyirciler, herkesi, temsil ettiği gruplar içinde etiketlemek hakkına sahiptirler. En aşırı sağcı veya o nisbette solcu fikirleri savunmayı "fikir hürriyeti", bunlara İsim koymayı ise" fikir hürriyetine tahammülsüzlük" saymak pek "fikrî" bir davranış sayılamaz.

27 Mayıstan bu yana iki kelime sağcı ve solcu fikirlere bayraklık etmektedir. Bunların biri Milliyetçilik, diğeri Sosyaldir. Taraflar, kendi tutumlarını, aslında hiç bir aşırılık taşımayan, hattâ birbirini tamamlayan bu iki masum kelimenin gölgesinde savunmaktadırlar. Belki de bu yüzdendir ki Milliyetçilik ve Sosyal, âdeta birer sihirli anahtar yerine konulmuştur: Türk milletine bütün saadet kapılarını açan birer sihirli anahtar! Sanki bunlar metinlere yerleştirildi mi, her şey halledilecektir.

Ama, işin eğlendirici tarafı şuradadır ki herkes sadece kendi sihirli anahtarında keramet bulmaktadır. Bu yüzden, Anayasaya Sosyal kelimesinin ve o istikametteki mefhumların sokulması, sağcılar için "hiç bir mâna ifade etmeyen palavralardır ve asıl mesele "bunları kelime olarak yerleştirmek değil, gerçekleştirmek"tir. Ama, Milliyetçilik! Aaa, bakın, o kelime şarttır. Buna mukabil, Sosyal kelimesinin ve o istikametteki mefhumların Anayasada yer almasını "yarınki saadetimizin temeli ve şartı" sayıp bunlarsız bir metnin düşünülemeyeceğini söyleyen solcular sıra Milliyetçilik kelimesine gelince onu boş bir kalıp saymakta, "milliyetçiliğin, kelime olarak Anayasada bulunması kadar saçma arzu olamaz" diye feryat etmektedirler. Solculara göre Milliyetçilik, zaten cemiyetin mânasında mündemiçtir. Malûmu ilam olur mu? Sağcılar ise aynı görüsü Çalışma için savunmaktadırlar. Çalışmaya dayanmayan cemiyet var mıdır ki bunu belirtmek gereksin..

Dervişin fikri ve zikri hikâyesi! Ama bir meselede iki ayrı ölçü kullanmanın meydan savaşım seyredenlerin gözünden kaçtığı sanılıyorsa, böyle sananlar yanılıyorlar demektir. Anayasaya, yâni meselenin esasına gelince.. İşin doğrusu, kelimelerin büyüsünden kurtulmak, yarın öbür gün bir Anayasa Mahkemesi önünde memleketin başına gaile açabilecek muğlak ve kof tâbirlerin tesirinden sıyrılmak, veciz bir metin hazırlamaktır. Ne sosyal adalet, ne milliyetçilik, as sol cemiyet; ne sağ cemiyet bu yolla kurulabilir. Ama, içinde bulunduğumuz şartlar icabı bir lakım tabuları yıkacak vaziyette değilsek sayın solcularımızın boş Sosyal kelimesinin yanında aynı derecede boş Milliyetçilik kelimesinin Anayasada yer almaması sayın sağcılarımıza karşı pek büyük bir olanaksızlık olur.

Ragıp Gümüşpala
Bekçili lider

derine gazetecilerin arzularını hemen yetiştirmiş ve şöyle sunturlu bir demeç hazırlanmıştı. Gümüşpala deme--inde İnönünün sözlerini pek sevdiğini belirtiyordu. Ama hemen arkasından -kıdemli bir politikacı taktiğiyle- C.H.P. mensuplarının baskısından bahsediyor ve demece onların kulak asmalarını temenni ediyordu. Demeç hazırlanıp bittikten sonra Ur kere daha okundu, lider de, akıl hocaları da pek beğendiler.

Galiba beğenenler de, onlardan ibaret kaldı.

C.K.M.P.

Liderlik öğreniyoruz!

Hani, elips şeklindeki yeşil masanın başında oturan usun boylu, ak saçlı adam arada bir coşup ta şöyle rahat rahat, kendine has nükteler savurmasa ve konuşurken K harflerini G gibi telaffuz etmese, hiç kimse kendisine C.K.M.P. Genel Başkanı Bölükbaşı- demezdi. Lâcivert elbisesine koyu bordo kravatını itinayla bağlamış olan iri yapılı lider, günlerden sonra ilk defa konuşuyordu. Gözlüklerini itinayla çıkaran, önündeki kâğıda Arap harfleriyle itinayla notlar alan ve basın mensuplarının suallerine itinayla cevap veren C.K.M.P. liderini bitirdiğimiz haftanın ortalarında bir gün dinliyenler hayretler içinde kaldılar. Bölükbaşı evvela, son derece az hareket ediyordu. Ellerini kollarını sallamayı bırakmış, hareketlerini yumuşatmışı, hattâ ve hattâ, bir yandan konuşurken, bir yandan foto muhabirlerinin flâşlarını takip etme huyundan vazgeçmişti. Üstelik, sözlerinin tarihi bir önem taşıdığına inandığından incilerini kaydetmeği ter cih ediyordu. Yalnız, C.K.M.P. ye has bir âdeti değiştirmemişti: Kafadan atma bir takım sualleri kendi kendine sormuş, sonra bunları, sanki gazeteciler sormuş gibi cevaplandırmıştı. Eee, büyük liderler da böyle yapmıyorlar mıydı T Ama basın toplantısında ban muzip muhabirler suallerin kim tarafından sorulduğunu öğrenmek isteyince Bölükbaşı eliyle muğlâk işaretler yaparak bunların "orada, burada" kendisine tevcih edilmiş bulunduğunu söylemekle yetindi.

Ancak, büyük lider pozları, sahibinin sesi Kudret gazetesinin itinayla "Genel Başkan Bölükbaşı" diye bahsettiği üstadın sözlerine basında bir önemli yer verilmesini sağlayamadı. Zira mesele pozdan fikre geçince "Genel Başkan Bölükbaşı" mutad veçhile yaya kalıverdi ve o zaman, ister istemez, gene işi "nükte" ye döktü.

C.K.M.P. Genel Merkezinde haftanın ortalarında tertiplenen ve haberi gazetelere itinayla duyurulan toplantı ciddi bir hava içinde açıldı. Herkes, siyasi faaliyetin başladığı şu sırada, yıllardan beri ne uzayan, ne kısalan partinin Genel Başkanının bir ciddi lâf söylemesini bekliyordu» Nitekim bu ümit. Bölükbaşı bir yazılı metni okumaya başlayıncaya kadar sürdü. Fakat metnin mahiyeti anlaşılınca evvelâ ümitler kayboldu, biraz sonra da muzip muhabirler toplantıyı çığırından çıkarıp karşılıklı "eğlenceli sohbet" e döküverdiler.

İş, mutad veçhile kim tarafından sorulduğu meçini' "C.H.P. nin yurdun muhtelif yerlerinde yaptığı baskı" ile alâkalı sualin cevaplandırılmasıyla eğlenceli safhaya döküldü. Bölükbaşı. üzerlerine bizzat hazırladığı sualleri yazdığı kâğıtları bir tarafa iterek son derece dramatik bir tavır takındı. Gözlüklerini gene son derece dramatik bir tarzda düzeltti. Salonda bulunanlara ağır ağır göz gezdirdi vs ancak ondan sonra kelimeler tane tane ağzından çıkmağa başladı:

" —İhtilâlin gayesini kavramakta geç kalmış; bazı heveslilerin bu eskimiş silaha başvurduklarına dair bizde birçok haberler almaktayız. Bu türlü davranışların hüsrana mahkûm olacağı aşikârdır!".

Sözlerini tamamladıktan sonra tekrar gözlüklerini çıkardı ve etrafta bulunanlara yeniden manâlı manalı baktı. C.K.M.P. liderinin bu bakışından ziyadesiyle memnun olan şahıs, hemen sağında oturan ve bir zamanlar İçişleri Bakanı Gedike gazeteciler hakkında mevsuk raporlar düzenlemekle şöhret yapan şişman bir gazeteciydi. Liderin söylediklerini, herhangi bir yanlışlık olmaması için teker teker bir kere daha okudu. Bölükbaşının sözlerinden pek memnun olmuş olacak ki, tebessümünü genişletti.

İşte bundan sonradır ki basın toplantısı bir hayli eğlenceli oldu. Yazılı sualler bittiğinden sözlü sorular başlamıştı. Bölükbaşı açılmış, eskisi gibi Bektaşi fıkralarına fazla itibar etme-

Bölükbaşı basın toplantısında konuşuyor
Liderlik okulunda bir öğrenci

Bir Mülakat

147' lerden Prof. Küley Konuşuyor...

Beyaz saçları arkaya doğru itina ile taranmış, ortadan uzunca boylu, siyah tayyörlü hanım, yüksek arkalıklı koltuğa iyice yerleştikten sonra karşısındaki genç adama:

"— Tabii ki ümitliyiz. Bu meselenin bir an önce iyi şekilde sonuçlanacağına hepimiz inanıyoruz" dedi ve sözlerine devam etti.

Hadise, evvelki haftanın sonlarında bir gün, saatlerin 17.10 u gösterdiği sırada Ankara Palasın parke döşeli geniş istirahat salonunun bir köşesinde cereyan ediyordu. Beyaz saçlı, siyah tayyörlü hanım, 147 ler adına yine onlardan teşkil edilen 14 kişilik grubun başkanı Prof. Müfide Küley, karşısındaki genç adam ise, AKİS muhabiriydi. Muhabir, son günlerin efkarı umumiyeyi en çok ilgilendiren hâdisesi olan 147 ler konusunda Prof. Müfide Küleyin düşüncelerini sordu.

Aşağıdaki mülakatta Küleyin bu *konuda düşündüklerini bulacaksınız.*

"Bu güne kadar basında ve bâzı beyanlarda 147 öğretim üyesinin Üniversiteden ihracına sebep olarak pek çok şey ileri sürüldü. Hattâ bunlar arasında ahlâkî bozukluk» ilmî kifayetsizlik ve devamsızlıktan bahsedildi. Bu ithamlar son derece yersizdir ve son derece çirkindir. Bir defa, ahlâki bozukluk hakkında bütün arkadaşlarımı tenzih ederim. Bu, münakaşa bile edilmiyecek derecede çirkin, mânâsız ve alda sığmayacak bir ithamdır. Böyle Ur gerekçenin ne derece sathi ve yersiz olduğu gözler önündedir. Gene ayni derecede yersiz ve mânâsız bir gerekçe daha: İlmi kifayetsizlik ve devamsızlık. Her öğretim üyesi Üniversitedeki yerini alıncaya kadar bir çok imtihanlardan geçer. Eserleri vardır. Bu eserler muhtelif komisyonlarca incelenir, tenkit edilir. Ayrıca, öğretim üyeleri her gün talebe önünde ders verirler. Bu derslerin önceden hazırlanması ve talebe önünde bir kere daha tekrarlanması en az birer imtihan demektıı Bu da öğretim üyesinin ilmî tekâmülüne yardımcı olur. Hiç olmazsa gerilememesini sağlar. Zaten bütün bu kademelerden geçmemiş kimse de öğretim üyesi olmaya hak kazanamaz.

"Öğretim üyelerinden pek çoğunun eserleri ve kürsü faaliyetlerinin dışında da bir takım ilmi faaliyetleri vardır. Meselâ benim bu güne kadar dört kitabım çıkmıştır. Yüzden fazla da ilmi çalışmam ve makalem var. Bunların bir kısmı türkçe olarak yayınlandı. Bir kısmı da yabancı lisanlara tercüme ve beynelmilel lisanlarda komünike edildi. Bir öğretim üyesinin bu çeşit çalışmaları olmayabilir de... Fakat Üniversite İçinde öğretim üyesi olarak hizmetleri inkâr edilemez.

"Bu güne kadar, haksız bir kanunla görevlerinden uzaklaştırılan bu öğretim üyeleri konusunda hemen hemen hiç bir şey yapılmamıştır. Teşebbüsler hep semeresiz kakma, netice vermemiştir. Fakat bu arada basının bize gösterdiği yakınlık ve anlayışlı tutuma şükran medyunuz. Devlet Başkanımız Cemal Gürselin ve M. B. K. üyelerinin bu ziyaretimizde bize gösterdikleri yakın ilgi ve anlayış, meselemizin hallolacağına dâir hepimize ümit verdi. Orgeneral Cemal Gürselden, İstanbuldan çektiğimiz bir telgrafla aldığımız randevudan sonra bir komite teşkil ettik. Bu komitede yedi tane İstanbul Üniversitesinden, üç tane Teknik Üniversiteden, dört tana Ankara Üniversitesinden eski öğretim üyesi var. 147 lerin temsilcisi olarak Gürselin ve M. B. K. nin bir defa daha fikirlerini almak, derdimizi anlatmak için geldik. Hem Başkan Gürselle, hem de M. B. K. ile toplu olarak temas etmek istedik. Başkanla, randevulaştığımız saatte görüştük. Hepimizi birlikte kabul etti ve büyük bir nezaketle arzumuzu sordu. Temsil ettiğimiz arkadaşlar adına bâzı konuşmalar yaptık. Paşa, 114 numaralı kanunun diğer kanunlardan farklı olduğunu ve düzeltilmesi gerektiğini söyledi. Daha sonra M. B. K. nin üç üyesiyle görüştük. Bunlar Haydar Tunçkanat, Suphi Gürsoytrak ve Şükran Özkayaydı. M. B. K. nin üç üyesi ile görüşmek için biz de aramızdan Uç temsilci seçtik. Ben, Ekrem Şerif Egeli ve Fadıl Hakkı Surdan müteşekkil küçük heyetimizi saat 15.15 te M. B. K. ne ayrılmış küçük bir odada kabul ettiler. Konuşmalarımız bir saat kaydar sürdü. Karşılıklı fikir teatisinde bulunduk ve meseleyi enine boyuna münakaşa ettik. Onlar da, bu meseleden dolayı bütün Komite arkadaşlarının üzüntü duyduklarını ve iyi bir hal çâresi aramakta olduklarını belirttiler. Biz Komiteye, bu çâreyi bulmakta yardımcı olduğumuz kanaatindeyiz. Birlikte düzeltilmesi gereken bu mesele, M. B. K. Üyelerinin temiz ve asil hallerini zedelemek ve kendilerine bir takım menfaatler temin etmek İsteyen bir grubun aldatıcı ve yanlış haberlerine istinaden hazırlanan bir tasarruftur.

'Hâlihazırda bizim için en iyi netice, 114 Sayılı Kanunun kaldırılmasıdır. Üzerinde ihtilâf vâki olan kanunların kısmen veya tamamen değiştirilmesi, hükümet başında olanların en tabii, hattâ ve vatani vazifeleridir. 114 Saydı Kanun kaldırılmam en iyi netice olmakla beraber, sadece 5. maddenin değiştirilmesi de bizim istediğimiz neticenin hâsıl olmasına esas teşkil edecektir. Üniversiteden çıkarılan üyelere hiç olmazsa Senatoya müracaat hakla tanınmalıdır. Bundan sonra da karar vermek mevkiine Üniversite Senatosu geçinendir. Üniversite Senatosu, tekrar Üniversiteye dönmek isteyen üyelerin müracaatlarını inceleyip en iyi neticeye varabilir.

"Bu meselede biz elimizden geldiği kadar gayret sarfettik. Meselemizi kendimiz, yetkili mercilere duyurduk. Şimdi arkadaşlarımızın arasına huzur-ı kalple dönüyoruz. İnanıyoruz ki bizde uyandırılan ümit, kısa zamanda gerçek olacaktır. Şimdilik arkadaşlarımıza kati değil, fakat iyi bir haber götürüyoruz."

Okuyucu Mektupları,

Siyasî faaliyet hakkında

1 Nisan 1961 den itibaren siyasi faaliyetin kademeli olarak serbest bırakılması ile gene profesyonel politikacılar ortaya çıktılar. Turdun muhtelif yerlerinde gene politika cambazlıkları başladı. Tabii biz, tarafsız vatandaşlar hadiseleri dikkatle takibetmekteyiz. Ka naatimce gene C.H.P. son derece başarılı bir imtihan vermektedir. Zira bulunduğum şehre pek çok partili gelmesine rağmen tek C.H. P. li politikacı uğramadı. Üstelik mahalli teskilât da son derece basiretli davranıyor. Gümüşpalanın ve etrafının nasıl kesif ve maziyi hatırlatır bir siyasi manevraya girdiklerini görünce insan ister istemez memlekette basireti elden bırakmıyan tek partinin gene C.H. P. olduğuna kanaat getiriyor.

Sivas — Salim Görmüş

*

İnkılâbı müteakip durulan ortalık gene karışmaya başladı. Benim bulunduğum Ege Bölgesi bu bakımdan galiba pek şanslı. Zira, evvelâ A.P. liler, sonra da T. T. P. liler siyasi faliyete izin verilir veril mez faaliyete geçtiler. Bir bakıma partilerin ocak ve bucak teşkilatının kaldırılması, iyi oldu ama bu defa da seyyar politikacılardan elaman dilemeye başladık. Ne oluyor, anlamıyoruz?

Manisa — Basen Günaydın

*

Mecmua hakkında

Mecmuanızın çıktığı günden beri tiryaki okuyucularından biriyim. Ancak, son günlerde sizde de bir şahsiyet merakının hastalık halini aldığını görüyoruz. Bir Gülek tutturdunuz bir türlü bitiremediniz. Bu şekilde hareket etmekle bazı şahısları fasla ehemmiyetli hale getirmiş olmuyor musunuz? Bana kalırsa bazan, bazı şahıslar hakkında verdiğiniz İsabetli hüküm leri bu tarz neşriyatta İsrar zedeliyor. Eski bir AKİS okuyucusu olarak size hatırlatmayı vazife biliyorum.

Adana — Süleyman Ünügür

Son sayınızda yayınlamaya başladığınız "Eşlerinin Ağzından Günün Adamları" başlıklı röportaj serinizi büyük bir merakla ve zevkle okuyorum. Bu ilgi çekici hazırlatmış olmanız sizin icin bir röportaj serinizi Özden Tokere avantajdır. Doğrusu, günün adamları eslerinin ağzından bu kadar samimi bir dille anlatılabilir.

Ankara — Sevim Caymaz

se de, gene nükteler savurmaya koyulmuştu. Hele "iktidar ve gelin" hikâyesi toplantıda bulunanları ziyadesiyle güldürdü. Sorulan sual:

"— Yeni Türkiye Partisi mensupları iktidarı alacaklarını söylüyorlar, siz ne dersiniz?" seklindeydi.

Genel Başkan Bölükbaşı, hani, suale sevinmemiş değildi. Zira o zamana kadar sorulanlar oldukça ciddi şeylerdi. Bu yüzden yeni sualin cevabını hemen yapıştırdı:

" —Bir gelini bin kişi ister, kime kısmetse o alır".

Anlaşılan C.K.M.P. nin işi Allaha kalmıştı.

Karargâh kuruldu

C.K.M.P. Genel Başkanı günlerden sonra yaptığı bu toplantıda bir çok suali "Bana sormayın", "söyleyecek şeyim yok", "mesele görüşülüyor" tarzında cevaplandırdı. Bunlar yuvarlak, elastiki sözlerdi. C.K.M.P. lideri iki emekli Generalin ortasında oturuyordu. Toplantıda böyle bir mizansene neden lüzum görmüştü? Neden yanındakiler C.K.M.P. nin adları bilinen, politika sahasında ün yapmış kişileri değillerdi ? Buna pek akıl ermedi. Her halde, C.K.M.P. lideri modayı iyi takip ettiğini göstermek istiyordu. Nitekim üzerindeki elbisesi de son günlerde pek revaçta olan çizgili kostümlerdendi!

Toplantının bundan sonrası gene kim tarafından sorulduğu belli olmayan bir suale kadar böylece devam etti. Sual, Cumhurbaşkanlığı seçimiyle ilgiliydi. . Bölükbaşıya bir gazeteci, Cumhurbaşkanlığına adaylığım koyup koymıyacağını sormuştu. Genel Başkan kaşlarını alnının ortasında birleştirip gözlüklerini düzelttikten ve yüzüne pek manalı bir ifade verdiğine kanaat getirdikten sonra:

— Cumhurbaşkanı olmasını arzuladığım insanlar vardır. Ama bunu kendim için hiç düşünmedim" dedi.

Basın mensupları hemen atıldılar: "— Bu arzuladığınız kişiler kimlerdir?"

Manalı bakışlı Genel Başkan gülümsiyerek konuştu:

"— Bu sualinizin cevabını müsaade buyurursanız zaman versin".

Bölükbaşı bu cevabıyla bir taşla iki kuş vurmuş oluyordu. Evvelâ suali cevaplandırmış oluyor, ikincisi de, meşhur "müsaade buyurun" unu toplantının başından beri ilk defa sarfa» dip adetâ rahatlıyordu. Ancak iş bu kadarla bitmedi. Basın toplantısını takip eden bir gazeteci gülümsiyerek bir başka sual sordu*

"— Efendim, meselâ İnönü Cumhurbaşkanı olursa, o zaman onu da arzulamış olduğunuzu söyleyecek misiniz?".

C.K.M.P. Genel Başkanı herşeyi -nedendir bilinmez- bir tarafa bırakıp, alışılmış halini aldı ve:

"— Biz siyasette mavi boncuk politikası takip edenlerden değiliz. Kimleri arzuladığımızı erbabı bilir" dedi.

İşin tuhafı, salonda bir tek Allatan kula "erbap" tan değildi.

Eminsu

Bir ziyaret ve ötesi

Kahverengi elbiseli, saçları düz taranmış, bıyıkları itinayla düzeltilmiş adam, etrafını saranlara dert an-

Eminsu temsilcileri Başbakanlıkta
Ticareti olmayan ziyaret

tatmağa çalışıyordu. Adamın göğsünde Hukuk rozeti vardı. Emekli bir askeri hâkimdi. EMİNSU heyetinin sözcülüğünü yapmağa çabalıyordu. Başkentin genç muhabirlerine kan-ter içinde dert anlatmağa çalışan kahverengi elbiseli adam, yanında bulunan ve kendisine nazaran daha yaşlı birinin söze karışmasıyla rahatladı. R harflerini Ğ gibi telâffuz eden zat, lacivert çizgili ve son derece iyi dikilmiş bir elbise giymişti. Halinden asker olduğu anlaşılmıyordu ama, aslında EMİNSU derneğinden, Gürseli görmek üzere gelen heyetin başkanı bulunuyordu ve adı emekli General Orhan Türkkandı. Türkkan, etrafını saran gazetecilere Gürselle olan konuşmalarının özetini yapmağa çalıştı. Sözlerine :

"—- Vallahi, Emekli Subaylar adına, tayın Gürseli hastalığından sonra ziyarete geldik" diye başladı.

Fakat etrafındakiler öyle kolayca atlatılacak cinsten değillerdi. Ziyaretin hastalık hikâyesi olmadığını biliyorlardı. Israr ettiler. Dayattılar. Emekli General fazla mukavemet edemedi:

"— Memleketin ve ordunun yüksek yüksek menfaatleri neyi icabettiriyorsa, kendimizi hu konuda fedaya hasırız. Bunu Başkana da arzettik" dedi.

Emekli General geriye dönüp, etrafını saranlardan kurtulmak istediği sırada tam karşısına gelen genç bir adam mütevazı bir tebessümle Türkkanı durdurdu ve:

- Memleketin ve ordunun yüksek menfaati neyi icap ettiriyor, beyefendi? Orduya dönmenizi mi, mevcut statünün devamını mı?" sualini sordu.

Emekli General kaşlarını yukarı doğru kaldırdı, şöyle bir kaç saniye düşündü. Sonra gülümsemeye çalıştı. Omuzunun birini hafifçe eğerek, genç adama:

"— Artık bu kadarını müsaadenizle söylemiyeyim. Onu da bizlere bırakın" dedi.

Salvo devam etti:

"— Beyefendi, Başkan Gürselle konuşmak için talep ettiğiniz randevü 147'lerinkinden sonra mı istendi, evvel mi ?"

Emekli General hiç düşünmeden cevap verdi:

" Sonra istendi efendim."

Hakikaten, Gürselle 147 1er temsilcilerinin yaptıkları konuşmayı (Bk. AKİS • S: 353) müteakip EMİNSU'cular derhal faaliyete, geçtiler. Kendileri de bir görüşme yapabilirlerdi. Randevu talebinde bulundular. Müracaatları geri çevrilmedi ve geride bıraktığımız salı günü saat 15.30 da Başbakanlıkta Gürselin kendilerini beklediği bildirildi. Heyet biraz heyecanlıydı. Durumlarının 147'lerle bir alakası olmadığını biliyorlardı. Üstelik, kendi üzüntüleri maddî olmaktan ziyade mâneviydi. Yoksa millet kendilerine alâka göstermiş, itibar etmiş, ikramiyelerini en cömert ölçüler içinde vermişti. EMÎNSU'culardan çoğu kendilerine yeni bir hayat tarzı çizmiş, ellerine geçen parayla yatırım yapmış, hatta bir de şirket kurmuştu. Ama, gönüllerinin gene sevdikleri mesleklerinde olduğu muhakkaktı. Acaba, içlerinden hiç olmazsa bir kısmına Silâhlı Kuvvetlerin yeniden ihtiyacı yok muydu? Zira ameliye esnasında, teknik genç elemanlardan bazıları da emekliye sevkedilmişler - di.

Devlet ve Hükümet Başkanıyla yapılan ve yarım saat kadar süren toplantı askerlere hâs samimiyet ve aynı zamanda memleketçilik hisleri içinde cereyan etti, İki tarafın da kartının vaziyetini anladıkları, hatta hak verdikleri görüldü. Başkan görüşlerini umumi çizgiler içinde anlattı ve teknik bas hususların görüşülmesini de Başbakan Yardımcısı Özdileke bıraktı. Heyet Başkan Gürselin yanından ayrılırken içeriye Genel Kurmay Başkanı girdi. Az sonra da Milli Savunma Bakanı Başbakanlığa geldi. Her-ikisi de çağırtılmıştı.

Özdilekle heyetin görüşmesi bir hayli uzun sürdü. Başbakan Yardımcısı, orduda yapılan gençleştirme hareketi dolayısıyla vukua, gelen olayın mucip sebeplerini heyet mensuplarına bir kere daha genişçe izah etti. Şartları, herkesin gözönünde bulundurması bir vatan vazifesiydi. .

EMİNSU'cular Fahri Özdilekin yanından çıktıklarında pek, gülüyorlardı denilemez. Ama üzgün de sayılmazlardı. Görüşmeden kazançta çıkanlar, asıl, 147'lerdi. EMİNSU'çular, kendilerinden beklenildiği şekilde, durumlarının 147'lerin durumuna hiç benzemediğini ve onların üniversiteye dönmelerini yürekten istediklerini açıkça bildirdiler.

Ama bu, 147'lerin derdine bitirdiğimiz hafta da bir çârenin bulunmamasını maalesef önleyemedi.

Eşlerin ağzından

GÜNÜN ADAMLARI

Bayan Aksal

1955 sonbaharında İzmirde, C.H.P. merkez binasının salonunda ehemmiyetsiz bir hâdise cereyan etti. Bir akşam üzeri İzmirli bir grup, Ankaralı bir misafire hoş geldin demek için Partiye uğramıştı. Bilhassa Sökeli bir gelin - görümce bu eski dosta aralarında görmekten pek memnundular. Ancak her ikisinin de eşleri o sırada İzmirde yoktu. Ankaralı misafirle fazla meşgul olamıyacaklarından dolayı üzgündüler. Tatlı yüzlü, topluca bir hanım olan görümcenin birden hatırına geldi. O akşam İzmirde oturan ablasında toplanacaklardı, misafirlerini pekâlâ oraya götürebilirlerdi. Bıyıkları kırlaşmış, mavi gözlü, yakışıklı Ankaralı zat memnuniyetle kabut etti. Zâten ailenin bütün fertleriyle ahbaplığı vardı. Aile reisi Sökeli Hüseyin bey eski bir dostuydu. Oflu Halil, gelini Hümeyra, kızı Emel, damadı Fahri ile iyi arkadaştılar. Tanımadığı bir tek Hüseyin beyin İzmirde oturan kızıydı.

Otomobil İzmirin Güzelyalı semtine doğru ilerlerken yanındakiler misafirlerine gidecekleri evin sahibesi hakkında malûmat verdiler. Doktor olan kocasını kaybetmişti. Büyük kızı yeni nişanlanmıştı. Bir oğlu, bir küçük kızı daha vardı. Araba iki katlı modern bir yalının kapısında durdu. Misafirler içeri girdiler. Salonda onları uzun boylu, kızıl kumral saçlı, bal rengi gözlü bir genç kadın karşıladı. Üzerinde sâde siyah bir etek, sarı bir bluz vardı. Hümeyra hanım tanıştırdı: "Görümcem Jale; Ankaralı misafirimiz İsmail Rüştü Aksal." İsmail bey şaşırmıştı. Anlatılanlardan tahayyül ettiği İnsanla bu alımlı, mütebessim hanım arasında o kadar fark vardı ki!

Tatlı hâtıralar

O günden bu yana dört sene geçti. Şimdi benim karşımda Bayan İsmail Rüştü Aksal olarak oturan Jale hanım "işte İsmail ile tanışmamız böyle oldu" diyerek güldü. Sonra ilâve etti:

"— Onun o hayreti aile içinde bir şaka mevzua olarak kaldı.."

Aksal lise öğrencisi
Geçmiş zaman olur ki...

O meşhur akşam Jale hanımın sofrası bir hayli kalabalıktı. Kardeşi ve görümcesinden başka kızı Tijen ve nişanlısı, diğer iki çocuğu, birkaç yakın dostu vardı. Ankaralı misafiri yanma oturttu. Umumi mevzulardan konuşuldu. Bir ara İsmail bey İlk izdivacından bahsetti. Talihsiz bir evlenme olmuştu. Jale hanım "kabahat muhakkak İki taraflıdır" deyince kabul etti. "Herhalde, hayatının çok kritik bir ânına rastlamıştı". Ertesi gün İsmail bey Ankaraya dönüyordu. Motorlu trende sıkılacaktı. Okuyacak bir kitabı da yoktu. Jale hanım, o sırada İzmir sinemalarında filmi oynayan Desiree'yi teklif edince, memnuniyetle kabul etti. Vedalaştılar. Kendi kitaplarına çok düşkün ve okumak için alıp, iade etmeyenlerden çok şikâyetçi olduğundan kitabı, kısa bir müddet sonra, nâzik bir teşekkürle sahibesine yollamayı ihmal etmedi.

İsmail bey o sene yılbaşında İstanbulda olmayı tasarlamıştı. Fakat son dakikada kararını değiştirdi, İzmire geçti. 31 Aralık sabahı Jale hanıma telefon etti. O da yeni yılı ailesi ve dostları ile evinde kutlayacaklarını, arzu ederse gelebileceğini söyledi. Güzel bir yılbaşı geçirdiler Ertesi gün İsmail bey Güzelyalıyı tekrar ziyaret etti. Denize nazır kütüphanede, filizi mermer kaplı şöminenin başında saatlerce konuştular. İsmail bey, elinde sigarası, kendine hâs hareketleriyle, genç kadına hayatını anlattı, 3 Ocakta evlenmeye karar verdiler.

Konuşmamızın burasında Jale hanım, "Tabii ben İsmaill asıl evlendikten sonra tanıdım" diyerek sözünü kesti. Ev sahibeliği hatırına gelmişti. Kahvelerimizi içerken umumi olarak kocaların birer sürpriz kutusu olduklarından bahisle gülüştük. Bayan Aksalın üzerinde gene bir etek bluz var. Hem de sarı bir bluz. Turgut Reis caddesindeki evleri, İnönünün evinin eşi. Bunlar 1946 dan sonra kurulan İller Kooperatifinin küçük tip evleri. Şimdi bu semte Mebusevleri deniliyor. Küçük hol ile oturma ve yemek odası arasındaki kapılar kaldırılmış. Salon rahat eşyalarla döşeli. Yemek odası yüksek arkalıklı iskemleleri, siyah oymalı büfesiyle daha alile kaçıyor. Her iki odada masaların, rafların üzerinde İsmail beyin dünyanın dört bir yanından topladığı küçük biblolar var. Bir köşede duran oymalı fildişi, Belçika Kongosunun hâtırası. İrili ufaklı porselen çanaklar Hollandadan alınmış. Antrede güzel bir Çin paravanı var. Duvarlarda tablolar asılı.. Çalışma odası yukarda. Üç tarafı kitaplarla kaplı. Küçük bir yazı masası var. İki rahat koltuk ve perdeler vişne çürüğü kadifeden. Duvarlarda Van Gogh röprodüksiyonları asılı. Bir de bir mecmuadan kesilmiş güneşli, aydınlık, çiçekler arasında bir köy evi resmi. Anlaşılan İsmail beyin rüyalarının evi. Rafların üzerinde, çerçeve içinde, Atatürkün, İnönü-, nün -o imzalı- babasının ve kayıp pederinin resimleri duruyor. İşte dört senedir Aksalın hayatı bu küçük evde, daha doğrusu etrafındaki küçük bahçede geçiyor.

İ. R. Aksalı Anlatıyor

Bir delikanlının romanı

Bu kısa, sadet harici sohbetten sonra Jale hanımın, kocasının ailesi ve gençliği hakkında kayınvaldesinden öğrendiklerine döndük.

İsmail bey Müftüzade Rüştü beyin dördüncü çocuğudur. İki ablası, bir ağabeyi, bir de erkek kardeşi vardır. Karı koca ve bütün aile sarışın, mavi gözlü olduklarından, onları hep çerkez zannederler. Ama, aslı yoktur. Babasının Ankaranın Güdül kazasında akrabaları vardır. Annesi de Konyalıdır.

İsmail bey 2 Aralık 1911 de Pamukovada doğdu. Meşhur bahçe sevgisi de burada başladı. Bütün ömrünce fırsat buldukça bağlık bahçelik Pamukovanın bu yeşil köşesine koşacak ve eski baba evine dönecektir. 1948 de oranın bahçesini istediği gibi tanzim etti. 1959 den sonra da, bir ara, politikadan tamamiyle çekilip, bağcılık yapmayı bile düşündü.

İsmail. Beyin İstanbul lisesindeki ve Mülkiyedeki tahsil hayatı çok parlak geçti. Dürüst, çalışkan, müşkülpesent bir gençti. Elde ettiği neticelerle hiç bir zaman tatmin olmaz, daha iyisini yapıncaya kadar uğraşırdı. Mülkiyeye başladığı sene, 1980 da, babasını kaybetti. Küçük kardeşi Nedim henüz ilk mekteptеydi. Ailenin mali vaziyeti sarsıldı.

193S de İsmail bey Mülkiyeyi tamamladı. Henüz 21 yaşındaydı, maliye müfettişi olmak isliyordu. Fakat imtihana girebilmek için yaşı küçüktü. Başka yerlerde iş buldu, ailesini yanma aldı. O sıralarda Soyadı Kanunu çıkmıştı. Ağabeysi İsmail beyin fikrini sordu. O da memleketinin eski adı olan Akhisarı hatırladı. Yalnız, bu isimde iki yer olduğundan ayırdetmek üzere bugünkü Pamukovaya Aksar deniliyordu. Bu da aksamayı hatırlatıyordu. Nihayet Aksal obuasına karar verdi ve aile bu ismi aldı.

Müfettişlik imtihanım çok iyi dereceyle kazandıktan sonra, muharrir olarak vazifeye başladı. Senenin dört ayında Şarkı dolaşıyordu. 1939 da staj görmek üzere Fransaya yollandı. Fakat harp başladığı için geri döndü. 1941 de Hazine müşaviri tayin olundu. Bir sene sonra Londraya maliye ataşesi gönderilecekti. Harp devam ettiği, yollar kapalı olduğu ve Londraya bomba yağdığından-kimse bu işe yanaşmıyordu. İsmail bey razı oldu. Askeri bir uçakla Belçika Kongosu üzerinden Londraya bir ayda uçuşu hakiki bir macera sayılır. Pasaportundaki bir eksiklik yüzünden az kalsın Altın Sahilde harbin sonunu beklemeğe mecbur kalacaktı. 1945 te memlekete döndüğünde Heyeti Teftişiye Reisi yaptılar. Fakat bu vazifesi uzun sürmedi. Bir anlaşmazlık yüzünden ayrıldı.

Politika mikrobu

1946 seçimleri İ. R. Aksalın issizlik devrine rastladı. Ailesine siyasette şansını deneyeceğini söylediği zaman çok şaştılar. Politikacı olacak karakterde hiç değildi. Çok konuşmazdı. Girgin sokulgan sayılmazdı. Caydıramadılar ve seçimlere C. H. P. nin Kocaeli adayı olarak katıldı. Kaybedince iş büsbütün inada bindi, memleketi karış karış dolaşmaya başladı. Bir kaç ay sonra yapılan ara seçimlerinde kazandı ve ailesiyle Ankaraya yerleşti. Fakat baba eviyle alâkasını hiç bir zaman kesmedi. Annesi yazlarını Pamukovada geçirmeye devam etti.

B.M.M. de Aksal Bütçe komisyonuna seçildi ve ilk olarak kendisini orada gösterdi. Başlangıçtan itibaren müfrit bir particiden ziyade, prensip sahibi bir devlet adamı intibaını bıraktı. O tarihte muhalefet safında olan Adnan Menderes de Bütçe Komisyonundaydı. İki genç milletvekili birkaç defa münakaşaya tutuştular. Aksall olgun, hakim konuşması ile sâdece kurt rakibini matetmekle kalmayıp, . kendi grup arkadaşları üzerinde de çok kuvvetli bir tesir yaptı. Genç istidatlar arasında ismi geçmeğe başladı.

Fakat politik hayatının dönüm noktası sayılabilecek konuşmasını 1947 de Partisinin mühim bir grup toplantısında yaptı. Aksal, o zamanki Başbakanın tutumunu tasvip etmiyordu. Memleket yeni bir devreye, Demokrasi tecrübesine girmişti. Devlet idare usulleri değişmeliyi!. Genç adam notlar almış , söyleyeceklerini tasarlamış, dikkatle hazırlanmıştı. Söz aldı, kürsüye çıktı. Kağıtlarına bakarak henüz konuşmağa başlamıştı ki, ön sıralardan bir takım tecavüzkâr sözler, sesler yükseldi. Daima sakin, kendine hakim görünen genç milletvekilinin o anda, kelimenin tam mânası ile, tepesi attı. Kürsünün üzerindeki notlarım şöyle elinin tersiyle kenara itti, arkasına dayandı ve gözlerini mütecavizlere dikerek; "Pekâlâ beyler, o halde sizinle hesaplaşalım" diye söze başladı. O dakikada İsmail Rüştü kendisi bakımından hayati bir mücadeleye girdiğini pekâlâ biliyordu. Eğer mütecavizler karşısında ezilir, grup ekseriyetine haklı olduğunu ispat edemezse itibarı, politik şahsiyeti sıfıra düşecekti. Karşısında grup karışık fikirler arasında fırtınalı bir deniz gibi dalgalanıyordu. Kendi ayaklarının altında, yerin kaydığını hissetti. Heyecanını belli etmemek için kürsüye iki eliyle sıla sıkıya tutundu. İlk . sözleri uğultudan duyulmadı. Bu hal genç milletvekilini büsbütün şaşırtacağına, bilâkis soğukkanlılığını toplamasına yaradı. Yavaş yavaş sesi gürültülerin üzerine çıktı. Bir saat sonra konuşmasını bitirdiği zaman bütün gruba hakim olmuş vaziyetteydi. Fırtına dinmiş o dalgalı deniz süt limana dönmüştü. Kürsüden inerken Aksal çok yorgun, fakat en büyük İmtihanım muvaffakiyetle vermiş olmanın eşsiz hazzı İçindeydi. B. M. Meclisinde yeni bir devlet adamı doğmuştu. Bundan sonra meşhur 35 lerin ileri gelenlerinden biri oldu. Devrin Cumhurbaşkanı İnönüyle tanışması da bu sıradadır.

İktidar merdivenleri

Bu karşılaşma İsmail Rüştünün İnönüyle İlk karşılaşması değildi. Henüz ilk mektep talebesiyken de bir defa İsmet Paşayı yalandan görmüştü. İstiklâl harbinden hemen sonraydı. İsmet Paşa ikinci defa olarak Lozana gidiyordu. Treni Pamukova İstasyonunda durmuş, murahhas kumandan da aşağı inerek

kendisini uğurlamaya galam halkın arasına karışmıştı. Küçük İsmail de babasıyla oradaydı. Kır saçlı, güler yüzlü genç kumandan çocuğun başını okşadı. Küçük İsmail de Paşanın yüzünü seyretmeğe doyamadan tren kalktı gitti. Tabii o anda, 30 sene sonra aynı kır saçlı güler yüzlü adamın sağ kolu olacağı aklının köşesinden dahi geçmedi!...

İsmail Rüştü bey o mecliste nadiren kürsüye faktı. Devrin büyüklerinin gözüne girmek için hiç bir gayret sarfetmedi. Samimi arkadaşı azdı, kendi içine kapalı çalışırdı.

Aksala İlk vekillik teklifini Hasan şaka yaptı, fakat kabul ettiremedi. Ancak Günaltay kabinesine Maliye Bakanı olarak girmeye razı oldu. 1 950 de C.H.P. iktidarının son bütçesini o hazırladı, o takdim etti. Gelir Vergisi çalışmaları da bu devre rastlar.

1950 başında Alageyik Lostar ile evlendi. Mebusevlerine yerleştiler. Fakat müşterek hayatları çok kısa sürdü. Anlaşamayacaklarını hissedince ayrıldılar. Mahkeme boşanma kararını verdikten birkaç hafta sonra bir kızları dünyaya geldi. Şimdi çocuk annesiyle yaşıyor.

1950 seçimlerinde İzmitteydi. Neticeler gelmeğe başladı. İsmail Rüştü, hazırlanmasında çok gayret sarfettiği yeni seçim kanuna ile milletvekilliğini kaybettiğini anladı. Partisi iktidardan düşmüştü. Ertesi gün Pamukovadaki evinden çıkıp, Ankaraya hareket ederken eli cebine gitti. Tam 50 lira parası kalmıştı. Kooperatif evinden başka bir dikili taşı yoktu. 38 yaşında hayatını yeniden tanzim etmesi, kendisine muhtaç olanların rızkını kazanması icap ediyordu.

Andan seneler geçip, D.P. bakanlarının marifetleri ayyuka çıktığında, arkadaşları Aksala takılmayı Adet edindiler. "Onlara sen ve senin gibiler fena örnek oldunuz. Vekillik elden gidince senin acıklı haline düşmemek için adamlar zamanında tedbir aldılar. Sabaha t sende."

Muhalefet yılları

İsmail Rüştüye emekli Bakan maaşı bağlandı. Dörtyüz küsur liraydı, eline 380 lira geçiyordu. Mebusevlerindeki yerini boşalttı, bir Amerikalıya 450 liraya kiraladı, kendisi de Maltepede, Budak apartmanında 220 liraya bir daire tuttu.

İlk olarak maliye müşavirliğini tecrübe etti Fakat avukat olmadığından müşterilerinin davalarını mahkemede takip edemiyordu. Avukatlık hakkını kazanmağa karar verdi. 20 sene sonra tekrar talebe hayatına dönmek kolay olmadı. Azmetti. Birkaç aylık sıkı bir çalışmadan sonra Hukuk imtihanına girdi. 11 dersten imtihan vererek Hukuk mezunu oldu. Fakat iş bu kadarla da bitmiyordu. Sabık Bakanın bir de staj yapması lâzımdı. Müddeiumumilikten başlayarak muhtelif mahkemelerde onbeşer günlük staj gördü. Ağır cezada Dazıroğlunun, Asliyede Bayramoğlunun yanında bulunda. Avukat olarak da yakın arkadaşı Atalay Akanın yazıhanesinde çalıştı.

İlk dâvasında çok heyecanlıydı. O kadar ki, hakimin huzurunda konuşurken, ayağa kalkmayı unutup, ancak hakim nazikâne ihtar edince eski Bakanın aklı başına geldi. Böylece İsmail bey için yeni bir hayat başlamış oluyordu.

1955 yazında bir arkadaşıyla çıktığı Avrupa seyahatinden dönüşte İzmire gitti ve Jale hanımla tanıştı. 1 Şubat 1956 da İstanbılda, sessizce evlendiler. Nikahta İsmail beyin erkek kardeşleri ve bir yakın dosttan başka kimse bulunmadı. Hiltonda bir hafta kaldıktan sonra el öpmeye Ankaraya geldiler. Fakat mebusevlerindeki evin boşaltılıp, hazırlanması Hazirana kadar sürdü. Karıkoca ancak yazın evlerine yerleşebildiler. İsmail beyi kiracıların harap ettikleri evden fazla, İhmal edilen bahçe üzdü. Elindeki paranın çoğu onun tanzimine gitti. Ama emeğlnin karşılığını da gördü. Kısa zamanda Ankaranın sayılı güzel bahçelerinden birine sahip oldu. O küçücük yerde neler yapmadı ki... Küçük bir havuz, ağaç kütüklerinden şairane bir patika, san güllerle sarılı bir çardak. Hattâ, icabında kuzu çevirebilecek bir köşe» ama o henüz bitmedi... Bahçenin zümrüt gibi çimi sık sık değişir. Acemi gözler farketmez ama, İsmail bey her seferinde bir kusur bulur, daha iyi bir tohum keşfederek onu tecrübe eder. Şimdi gene adamlar bahçeyi kazıyorlar. Bu defa çim birbirine iyi girmemiş. Tabii çiçekler mevsimine göre mütemadiyen değişir. Arkadaşlan arasında bahçe merakı bilinir ve mütehassıs olarak ondan fikir alınır. Yazları Ankaradan ayrılmadığı için en büyük zevki dostlarını bahçesinde toplamaktır. Sonra da onların yanında, gene çiçeklerine dalar ve misafirleri ağırlamak karışma düşer.

Barutçu ve Aksal

1957 seçimlerinde rahmetli Faik Ahmet Barutçunun soruyla adaylığını Ankaradan koydu, İki politikacının birbirlerine olan itimadı ve sevgisi büyüktü. Tecrübeli, kurt devlet adamı rahmetli Barutçu, Aksaha itidalini, prensiplerine bağlılığını, dürüstlüğünü çok takdir ediyor, Partisi hesabına ondan çok şey bekliyordu. Sanki rahmetlinin vakitsiz ölümü içine doğmuş, kendi yerine bırakacağı adamı eliyle seçmisti. İsmail Rüştü seçimleri listenin başlarında kazandı. Ankara milletvekili olmuştu.

1959 da C.H.P. nin kendi iç bünyesinde mühim bir ameliyat yapıldığı gün bütün gözler tabiatıyla ona çevrildi. O gün Parti Meclisine giderken bir müddetten beri iç işlerde devam eden tatsız hâdiselere son vermeğe azimliydi. Fakat onu büyük sürprizler bekliyordu. Genel Sekreterin istifası ila boşalan partinin 2 numaralı yerine namzet olarak arkadaşlarının aklına ilk gelen Aksal ismi oldu. Hapsi üzerine yürüyünce İsmail Rüştü Aksal, müsaade isteyerek bir odaya çekildi. İçeri İnönünün girdiğini görünce: "Aman Paşam, üzerime varmayın" diye rica etti. O da gülerek arkadaşım kendi kararıyla başbaşa bıraktı. Biraz sonra Aksalın C.H.P. Genel Sekreterliğine seçildiği, geç saate rağmen, bütün Ankarada duyuldu. Evine tebrike koşanlar oldu. Jale hanım şaşırdı. Bu vaziyeti kocasının nasıl karşılayacağını çok iyi biliyor, iftihar etmekle beraber üzülüyordu da... Biraz sonra Aksal evine döndü. Terden sırsıklam olmuştu. Perişan bir hali vardı. Ertesi günler yakınları tebrike değil de, "geçmiş olsun" demeğe geldiler. Fakat herşeye rağmen kalplerde huzur vardı, Parti sağlam ellerdeydi.

Böylece C.H.P. nin 2 numaralı adamı oldu. Aksalın siyasi hayatı, politika heveslilerine, genç kabiliyetlere çok iyi misaldir. İsmail Rüştü hiç bir zaman küçük kutla entrikalarına karışmamış, en müşkül anlarda bile prensiplerinden en ufak bir fedakârlık yapmamıştır.

Çok bağlı olduğu İnönüyle bile hem-fikir olmadığı zamanlar çekinmeden kendi görüşünü müdafaa eder. Hele Genel Başkanını başkalarının küçük hesaplara alet ettiklerini görünce müthiş kızar, "Paşam, buna hakkınız yok" diye çıkışır. İnönü de bu müşkülpesent arkadaşını tatmin etmekten büyük memnuniyet duyar.

Mesuliyet, vazife hissi çok büyüktür. Milletvekilliği sırasında hiç bir zaman hususî olarak memleket haricine çıkmamıştır. Bunun halk arasında nasıl fena karşılandığını bilir ve seçmeninin istemediği bir şeyi

yapmamaya kendisini mecbur hisseder.

1958 de Bayan Aksal iki mühim ameliyat geçirmek üzere İsviçreye gitti. Tabii İsmail Rüştü eşinin yanında bulunmak isterdi. Fakat kendi görüşüne göre bu imkânsız bir şeydi. Karı-koca fedakarlığa razı oldular. Geçen sene kendisi midesinden ameliyat olduğu zaman da Avrupaya gitmesi teklif edildi ama o gene dayandı.

Evin içinden...

Bayan Aksala göre kocasının en karakteristik, vasfı nezaketi. İsmail bey günlük işlerinde olsun, resmi hayatında olsun herşeyden evvel nazik bir insandır. Çok titizdir. İşlerinin zamanında yapılmasını ister. Fakat hiç bir gün "bu böyle yapılacak" dememiştir. Buna anlatbileceği dürüst insan ihtiyacında olduğunu söylemekten geri kalmaz. Kendisini zeki, kurnaz zannedip, başkalarını aptal, herşey yutacak gafil yerine koymanın ne kadar hatalı bir yol olduğunu anlatmağa çalışır. Herkese tâviz vermenin, sonunda kimseyi memnun etmediğini çok görmüştür.

Hususi hayatında gösterişten hiç hoşlanmadığı gibi parti çalışmalarında da şahsi reklâmım yapmak bir gün aklına gelmez, kurmak istediği sistem, ekip çalışması esasına dayanır.

Bütçe tenkidini hazırlarken evin hayatı tamamile değişir. Sabah 7 de kalkıp, kütüphanesine kapanır ve oradan ancak 1 de çıkar. Yemekten sonra yarım saat uzanır ve çalışmacı gene bir saatlik fasılayla 12 ye kadar devam eder. Arada çok bunalınca kendisini bahçesine atar, çiçeklerin, çamların arasında bir nefes alır. Bu sırada evde hiç gürültü istemez, misafir kabul etmez, hemen hemen hiç konuşmaz. Hele son günleri, imkânını bulsa; uykuyu da kaldıracaktır. Bütçeyi atlattıktan sonra bütün ev halkı rahat bir nefes alır, ama tabii İsmail Beyin asabında hayır kalmaz.

Aksallar mesut yuvalarında

Tesadüfün birleştirdikleri

manın dalma bir münasip yolunu bulmuştur.

Aslında sakin görünüşüne, nâzik hallerine rağmen Aksal çok asabi bir insandır. 26 seneden beri çektiği mide ağrıları da bu asabiyetinin yadigârı. 1952 de sancılarına ülser teşhisi kondu, nihayet geçen sene İstanbulda ameliyat oldu.

Karısına ve yakın dostlarına hep şikâyet eder. "Ben politikacı olacak yaradılışta değilim. İnandığımın eksini söyleyemem, iki yüzlülük, riyakârlık elimden gelmez. Hattâ başkalarının birbirlerine numara yaptıklarını görmeğe tahammül edemi yorum" der durur. Ama başarısı, o tip bir politikacı olmamasının neticesidir. Nitekim genç arkadaşlarına nasihat ederken memleketin açıkgöz politikacı değil, itimad edebileceği...

Her işinde kendisine eziyet edecek derecede müşkülpesenttir. "Olmayacak", "olmuyor" diye üzülür durur, ancak olduktan sonra, "çalım hiç te o kadar mühim değildi" ler.

Sıkı çakşırken günde dört paket Yenice içtiği olur. Zaten Jale hanımın dediği gibi kocasının üç zaafı var: Partisi, bahçesi ve sigarası. O kabul etmek istemez tabii ama, en zararlısı da üçüncüsü. Midesi için yasak edilmesine rağmen o dumandan bir türlü vazgeçemiyor.

Yemeğine fazla bir düşkünlüğü yok. Yalnız yemeğin sofraya süslü, muntazam gelmesinden hoşlanır. Aslında güzel olan herşeyi sever. Bilhassa pilâv ve fasulye piyazına bayılır. Hele fasulye, her gün olsa, şikâyet etmez. Giyimine dikkatlidir. Spor kıyafetleri veya kruvaze elbiseleri tercih eder. Bir çok örgülü kravatları vardır. Hanımında beğendiği renk ise siyah. Gece hayatları hiç yok sayılır. Çıktığı zaman da, gideceği yere gidinceye kadar söylenir durur, ama ekseriyetle iyi vakit geçirir. Resmi davetlerden, protokolden sıkılır, mümkün olduğu kadar kaçar. Yorgun olduğu zamanlar memleket içi seyahatleri tecrübe etmiş, fakat kafasını en iyi çene kendi bahçesinde dinlendirdiğine kanaat getirmiştir. Hususî sohbetlerinde neşeli, konuşkandır. Yakın arkadaşları saydı, fakat çok eskidir.

... ve sonrası

Son olarak Jale hanımla 27 Mayıs sabahından konuşuyoruz. O sırada zavallı İsmail bey mide sancıları içinde kıvranıyormuş. Saat üç buçukda telefon çalmış, Bayan Aksal açmış. Bakanlıkların karşısında oturan kayınbiraderi Nedim bey, bir askeri hareket yapıldığını haber vermiş, fakat kati bir şey söyliyememiş. Telefon fasılasız çalmağa devam etmiş. Radyoyu açmışlar, neşriyat başlamamış. İsmail Rüştünün İlk aklına gelen İnönü olmuş. Evine telefon etmişler, açan olmamış. Ancak 5 ten sonra karşılarına Metin çıkmış, İhtilâlin mahiyetini ondan duymuşlar. Erken saatlerde ev misafirler, komşularla dolmuş. Tabii İsmail beyin yataktan kalkacak hali yokmuş.

Bu sırada odaya, Jale hanımın küçük ve güzel kızı Bânu giriyor. "İlerisi için ne düşünüyorsunuz" deyince Jale hanım tipik bir hareketle başını yukarı kaldırıyor, gülerek; "Vallahi onun fikrini bilmiyorum ama, bana kalırsa, sabahtan akşama kadar şikâyet ede ede, bahçesiyle daha fazla meşgul olabileceği günleri hasretle çekerek, çalışmasına devam edecek".

Sanırım, olacak olan da, aslında temenniye şayan olan da bu değil mi?

Özden TOKER

Duruşmalar

İki mühim tanıklık

Ortadan uzun boylu, yakışıklı adam, gittikçe heyecanlanarak ifadesine devam ettiği sıralarda vakit hayli gecikmişti. Ortadan uzun boylu, yakışıklı adam, başını daha da dikleştirerek:

"— Türkiyenin biricik Harp Okulu kimse tarafından, hattâ dünya tarafından dahi satılamaz dedim" dedi.

Yassıadanın tarihi Duruşma Salonunda bir alkış tufanı koptu. Dinleyiciler, tazelenmiş hatıralarla tanık mevkiindeki adamı alkışlıyorlardı. Sanık sandalyesinde oturmakta olanlar başlarını eğdiler. Bayar, dudağının

Osman Köksal
Düşükleri terletti

sağ tarafını kemirmeğe başladı. Menderes, elinin tersiyle alnındaki teri sildi ve önüne baktı.

Hadise, geçen hafta perşembe günü cereyan ediyordu. Tarihi salonda, Ankara ve İstanbul olaylarının duruşması yapılmaktaydı.

Haftanın içindeki o gün, Yassıadaya duruşmaları takibe gidenler **çok** heyecanlı **saatler** geçirdiler. **Zira o gün** dâvanın seyri üzerinde **son** derece ilgi çekici açıklamalarda bulunan iki tanık dinlenmişti.

Başkan Salim Başol, celseyi muayyen saatte ve muayyen lafzıyla açtığında hiç kimse, biraz sonra tanık mevkiinde yer alacak iki ihtilalcinin ilgi çekici açıklamada bulunacağını tahmin etmiyordu. Bunun için tanıkların ifadeleri bir sürpriz tesiri yarattı ve heyecan barometresini de o mabette yükseltti.

Tanıkların ilki Millî Birlik Komitesi üyesi ve Devlet Bakam Sıtkı Ulaydı. Ulay, Harp Okulu yürüyüşünü bütün teferruatı ve bilinmeyen **taraflarıyla** anlattı ve dinleyicilerin tezahüratına sebep oldu. Hele Harp Okulunun imhası için düşüklerin kurdukları plânlar dinleyicilerin haklı nefretini celbetti ve ifadelerin ışığı altında sanıkların durumları daha da vuzuha kavuştu, mayın sözleri sanıklar tarafından belli ki pek dikkatle dinleniyordu. Nitekim tanıklık sona erince Başkan Başol sanıklara dönüp:

"— Tanığın ifadesine bir diyeceğiniz.?" şeklinde sorunca, sanık sandalyalannda bir kaynaşma başladı. Fakat hiç kimse ortaya çıkıp "tanık doğru söylemiyor" şeklinde kelâm edemiyordu. Erdelhün ve Argüç, sâdece hâdiseleri teville yetindiler ve Ulayın ifadesinin bir çok kısmının doğru olduğunu söylemek zorunda kaldılar.

Köksal konuşuyor

Sabahki celse böyle heyecanlı bir hava içinde sona erdi. Halbuki sanıkları ve dinleyicileri başka bir sürpriz bekliyordu. Öğleden sonra dinlenilen bir tanık 27 Mayısın nedenini ve niçinini ortaya koydu ve kafalarda beliren bir takım istifhamları izale etti. öğleden sonraki tanık, Muhafız Alayı Komutanı ve Milli Birlik Komitesi üyesi Albay Osman Köksaldı ve sanıklara ter döktüren bir tanıklıkta bulundu. Köksal evvelâ Başkanlık Divanından elindeki notlara bakma müsaadesi aldı ve sonra tam kurmayca bir tanıklığa başladı. Her meseleyi ayrı ayrı anlatıyor, sonra bu mesledeki şahsî kanaatini beyan ediyordu. Bu tarzda bir tanıklığa alışık olmayan düşükler feryadı koparmakta gecikmediler. "Tanık, iddia makamının yerini aldı" vaveylasını kopardılar. Fakat otoriter Başkan Başol sanıklarla aynı fikirde değildi. Öyle ya, hâdiseler hakkında, hadiselerin içinde yaşayan Muhafız Alay Komutam kanaat serdetmiyecekti de kim edecekti? Nitekim Başol:

"— Tanık hâdiselere ışık tutuyor" diyerek meseleyi kestirip attı.

Bundan sonradır **ki ilgi çekici ifa**denin dinlenilmesine geçildi. Doğrusu İstenirse Köksal pek çok şeyi en iyi bilen insan olarak konuşuyordu. Nitekim bâzı bilinmeyen hakikatler de böylece Ortaya çıkmış oldu. Kimler nümayişçileri ihbar etmişlerdi? Kimler Harp Okulunu imha plânını hazırlamışlardı? Çankaya Köşkünde neler konuşulmuştu ? Bunlar bir bir tarihî Duruşma Salonunda zapta geçirildi. Hele bir açıklama bâzı kimseleri hayrete sevketti. Bu, nümayişçilerin nasıl tespit edildiği hususuydu. Köksal bunu bizzat şahit olduğu hâdiselerden istifade ederek Yüksek Adalet Divanı huzurunda anlattı. Nümayişçileri ihbar edenlerden birisi de bir basın mensubuydu ve halen dışarda geziyordu. Bu foto muhabirinin marifetleri doğrusu pek eğlenceliydi. Muhabir gözde adam olma sevdasın-

Sıtkı Ulay
Müthiş ifşaat

dan bulunduğundan her nümayişte resimler çekiyor ve bunları sayın büyüklerine götürerek, onların, nümayiş yapan gençleri teşhis etmelerine yardımcı oluyordu. Köksal bu işgüzar muhabirin adını da söyledi. Bu işgüzar muhabir Zafer gazetesinin fotoğrafçısı Mehmet Sürenköktü. Köksalın tanıklığı son derece ilgi çekici safhalar arzetti. Tabii bu arada sanıklar da ipliklerinin pazara çıktığını görünce feveran ettiler. Ne var ki, ne sualleri ne de itirazları bir şey ifade ediyordu.

Haftanın içindeki o gün Yassıada, tarihi günlerinden birini daha yaşadı ve duruşma ertesi güne talik edildi.

Duruşmaların Anatomisi

Tanıklar, tanıklar, tanıklar...

Yassıada duruşmaları, tamamile fuzuli bir sebepten dolayı fazla uzuyora benzemiyor mu? Bunu söylerken, adaletin tecellisinde İki ayağın bir pabuca sokulmasının doğru olamayacağı gerçeği bir kenara itilmiş sayılmamalıdır. Suçluların cezalandırılmasında bir takım kimseleri bir duvarın dibine dizip makineli tüfek ateşinden geçirmek değil de, onları tarafsız ve adil yargıçlar önünde yargılamak yolu tercih edildiğine göre sabırlı davranmak şüphesiz lazımdır. Yassıadadaki Yüksek Adalet Divanı tarihin huzurundadır ve onun Başkam, yargıçları, savcıları mesuliyet altındadır. Karakuşi hüküm vermeleri hiç kimse tarafından İstenmemektedir. Her hâdise tam aydınlığa kavuşmalı, her sanık savunum hakkını olduğu gibi kullanmalı, dosyalar azami titizlikle incelenmeli ve kararlar öyle alınmalıdır. Bu işler için gerekli zamanı, milletçe daha baştan göze almış bulunuyoruz. Ama bir davada, hemen hemen birbirinin eşi ifadede bulunan yüzlerle ve yüzlerle tanığın dinlenmesi hakikaten şart mıdır? İlk başta eşsiz alaka gören "İstanbul ve Ankara hâdiseleri duruşmaları"nın şimdi gazetelerde nisbeten küçük yer işgal etmesi ve halkın başını başka taraflara çevirmiş olması, korkulur ki bu "tanık dinleme" işinde Divanın mübalâğaya kapılmış olmasının neticesidir. Haftalardan beri Anayasanın ihlâli suçuyla alâkalı dâvanın ele alınması beklenirken hâlâ Hınkların İstanbul ve Ankara hâdiselerinin teferruatı üzerinde bilgi vermeleri ve Nisanın Ortası gelip çatmışken 1 numaralı dosyanın rafta tutulması pek doğru sayılamaz.

Yüksek Adalet Divanı yalnız bugün bakılmakta olan dâvada değil, ondan evvelki bir çok dâvada da bu yüzden zaman kaybetmiştir. Topkapı hâdiseleri, 6/7 Eylül hâdiseleri ciddî tanıkların yanında örtüyü hiç bir ucundan aralayamayan bir takım tanıkların geçitresmi dolayısıyla, uyandırdıkları ilgiyi söndürmüşlerdir. Divan şüphesiz klâsik manasıyla bir İhtilâl Mahkemesi değildir. Ama bir Ağır Ceza mahkemesi gibi çalışmasını da yadırgamamak mümkün sayılamaz. Herkesin gözleri önünde cereyan eden vakalar bir veya iki tanığın ifadesiyle hafızalarda yeniden canlanabilir. Asıl mühim tanıklar perde arkasındaki hâdiseleri anlatanlar olmalıdır. Bunlar Yassıadada ifade vermemiş değillerdir. Nitekim o sayede bir çok nokta aydınlatılmıştır. Ama onların yanında her gün yirmi kişinin bir gün evvel anlatılanları tekrarlamaları o kadar dinleyicisi bulunan Yassıada Saatini bile eski "moda" halinden çıkarmış ve bir çok yerde radyolar tehalükle açılmaz olmuştur.

Yeknesaklık, duruşmaların 1 numaralı düşmanıdır. Nitekim, son zamanlarda bu düşman Yüksek Adalet Divanının çalışmalarım tehdit etmektedir. Canlılık bu yüzden ister istemez kaybolmuştur. Herkes artık Anayasa dâvasının başlamasını beklerken sonu gelmez görünen tanık kafilelerinin bir lâf kalabalığına duruşmaları boğması ve her akşam radyodan aşağı yukarı aynı ifadelerin duyulması sıkıcı olmaktadır. Dar açıdan bakıldığı takdirde batının duruşmalarla niçin eskisi gibi ilgilenmediğine kızmak dahi kabildir. Ama basın, okuyucunun arzularım ve heveslerini kaale almak zorundadır. Okunmayan yazıları basmak kolaydır. Faydası olmadıktan sonra.. Mesele, basının tutumundan bir netice çıkarabilmek ve umumi efkârın nabzını o yoldan kontrol edebilmektedir. Meselâ Osman Köksalın ve Sıtkı Ulayın o son derece alâka çekici açıkdamaları yaptıkları günün gecesi ve onu takip adan gece Yassıada saati hemen har evde dinlenilmiştir. Gazeteler Yassıadaya gene baş sütunlarında yer vermişler, gene resimler yayınlamışlardır. Niçin? Çünkü o gün duruşma bir cazip taraf taşımış, o gün tanıklar klâsik sözlerden başka sözler söylemişler, bilinmeyen bir takım hâdiseleri gözler önüne sermişlerdir. Demek ki kusur, aynı dâvada sayısız tanığı, anlattıklarında hiç bir yenilik bulunmadığı halde sıram sıram mikrofon başına getirmektedir. Şu şahit akını bitsin ve yeni bir dosya. Anayasanın ihlaliyle alâkalı dosya açılsın, o zaman eski canlılık derhal kendini gösterecektir.

Diğer taraftan, memleketin şartlarının da adaleti zedelememek hususu birinci plânda tutulmakta şüphesiz devam edilerek, Yüksek Adalet Divanının elini biraz çabuk tutmasını gerektirdiği Uç hatırdan çıkarılmamalıdır. Gönül isterdi ki iş sonuna yaklaşırken Yassıadada cereyan edenlere karşı milletçe alâka artsın, artsın.. Bunun yerine karşımıza çıkanlar tanıklar, tanıklar, tanıklardır. Divan başkanlığı, isteristemez kendi dünyasında yaşadığı için hiç mühim olmayan bir çok noktaya aşırı önem atfetmektedir. Bir bakıma, bundan dolayı hak vermek de gerekir. Ama Divan başkanlığının hâdiseleri daha geniş ölçüde görmeye çalışması ve tanık geçitresmine bir an evvel son vererek -yahut onunla birlikte- milletin asıl beklediği dosyaya, alâka daha fazla soğumadan süratle el atıp tenevvüü sağlaması mutlaka faydalı olacaktır.

C E M İ Y E T

Bitirdiğimiz haftanın başlarında bir gün, İstanbulda intişar etmekte olan Akşam gazetesinin beşinci sayfasında bir habere göz atanların şaşkınlıktan ağızları açık kaldı. Zira beşinci sayfada verilen haberin bazı yerleri kazınmıştı! Okuyucular, bu sonradan olma beyazlıkları görünce, ister istemez tam bir yıl evvelini hatırladılar. O zamanlar da, bilhassa Nisan ayında, gazetelerin muhtelif sayfa ve sütunlarında bu tip beyazlıklara, böyle kazıntılara rastlanırdı. Ancak o zamanki kazıntıların bir dramatik havası bulunur ve gazete sayfalarında arz-ı endam eden bu beyazlıklarda Menderesin savcılarının imzalan sezilirdi. Bu defaki beyazlıkların eskileriyle bir alâkası yoktu. Nitekim sonradan meselenin aslına vâkıf olanlar gülmekten kendilerini alamadılar.

Geçtiğimiz haftanın başlarında bir gece Beyoğlundaki "alâbohem" bir hava taşıyan Gaskonyalı Torna meyhanesine, saat 22 ye doğru yedi kişilik gürültülü bir grup geldi. Müşteri ağırlamakta mahareti müsellem Gaskonyalı Tornanın selâmlarına mukabele ederek Kemer ismi verilen masaya yerleştiler. Bizatihi hareketli olan yedili grup, kanlarına karışan alkol nisbeti arttıkça büsbütün zaptedilmez bir hale geldi. Kemer masasında konuşulan tek konu Fenerbahçe ve Lef terdi!

Biri şöyle bağırıyordu:

"- Nasıl, bizim Fenerbahçe?"

Diğerleri şu şekilde cevap veriyorlardı:

"— Eşsizdir! Sırtı yere gelmez! Asla yıkılmaz!"

Gene biri şöyle bağırıyordu:

"- Nasıl bizim Lefter?"

Diğerleri şu şekilde cevap veriyorlardı:

"— Bomba gibi! O ölmez! Bir tanedir!"

Arada sırada da Fenerbahçe veya Lefter şerefine hep birlikte kadehler kaldırılıyordu. Yarattıkları İntiba, Kemer adlı masayı işgal edenlerin, futbol ve Spor-Toto hastası bir topluluk olduklarıydı. -Ancak sonradan, bazı düşük çevrelerinde Fenerbahçe ve Lefter kelimelerinin parola olarak kullanıldığı, birincisinin münferih D.P., ikincisinin ise düşük Başbakan Menderes anlamına geldiği Bilinci Şubeden öğrenilmiştir-. Boşalan büyük Yeni Rakı şişesi bir dolusu ile leğiştirilince, kafadarlar -Vedat Eczacıbaşı, Burhan Toprak, Tüzün Kızıl han, Hasan Tugay, Erdoğan Ersen ve Bahaeddin Ertan adlarını taşımaktalırlar- kullandıkları paravanayı yavaş yavaş aralamağa başladılar. Lefter, yerini Adnana bıraktı. İkinci büyük Yeni Rakı şişesinin sonlarına doğru da, Adnan Menderes hüviyetiyle tam olarak ortaya çıktı ve Fenerbahçe de DP. oldu. Azgınlıkları, o mahut gece tesadüfen orada bulunan M.B.K. üyesi Şükran Özkaya ve arkadaşlarının ayrılmalarından sonra, büsbütün arttı.

Meyhane kabadayıları

Eski D.P. hayranlarının, kesif sigara dumanının büsbütün loşlaştırdığı alt kat salonda, kendilerine bir metre mesafede bulunan ve Birağa denilen masayı işgal eden dört kişilik bir gençler grubunun, olup bitenleri asabiyet ve dikkatle takip ettiğinden pekâlâ haberleri vardı. Dört kişilik gençler grubu, C.H.P. İstanbul Gençlik Kolu eski Başkanı Alev Coşkun, halihazır Sekreteri Sedat Akman, üyesi Özer Öztarhan ve M.T.T.F. eski Geçici Kurul Başkanı Nurettin Sözenden müteşekkildi. Hepsi da İstanbul Üniversitesi öğrencisiydi -sâdece Temsilciler Meclisi Başkanlık Divanı Kâtibi Coşkun Hukuk Fakültesi mezunudur- ve 27 Mayıs İnkılâbını hazırlıyan hareketlerde fin saflarda mücadele etmişlerdi. C.H.P. li gençler, aralarında en ateşlisi olan Tıp Fakültesinden Akman dahil, Coşkunun telkinleriyle itidali elden bırakmadılar. Neticede sabırları taştığından, azgınlığa bir son vermesini temin için Gaskonyalı Tomanın ortağı Yüzbaşılıktan ayrılma Sedat Emlilere başvurdular. Emüler kendilerine müsterih olmalarım, vaziyeti kendisinin de farketmiş olduğunu, azgınları kapı dışarı edebilmek maksadıyla hesaplarını hazırlamakta bulunduğunu belirterek heyecan göstermemelerini rica etti. Eski D.P. li müfritler, C.H.P. li gençlerin müdahalesini öğrenince, büsbütün çılgına döndüler, Gürsele, M.B.K. ne ve İnönüye, en netameli cinsinden küfürler savurmağa koyuldular. Bilhassa İzmirli Eczacıbaşı, hemen hepsini tanıdığı için C H.P. li gençlere, gösterilerini farkettirmek için özel bir gayret sarfediyordu.

Coşkun, mütecavizlere bulaşmanın doğru olmıyacağım ve işi Emniyet Müdürlüğüne aksettirmek ve kuyrukları armut gibi toplatmak gerektiğini belirterek arkadaşlarından ayrıldı ve birkaç adım ötedeki vestiyerde bulunan telefona gitti. Arkasından da elebaşı Eczacıbaşı ve iki arkadaşı fırladılar. Coşkun Birinci Şubenin numarasını istihbarattan öğrenmek için 01 i çevirip konuşmağa başlamıştı ki geniş omuzlu, iri yapılı ve spor kıyafetli Eczacıbaşının pençe misali elini yakasında bulda. O sırada, Eczacıbaşıyla Coşkunun arkadaşları da vestiyerin önündeki dar sahanlığı dolduruvermişlerdi. Taraflar arasında birdenbire bir yumruklaşma başladı ve gerginliği çok önceden hissetmiş ve tertibatını almış, cam - çerçeveyi kurtarmak endişesinde olan tecrübeli gazinocular Gaskonyalı Torna ve Emüler, kavgacıları tesadüfen açık kapıdan garsonlarla birlikte dışarıya atıverdiler. Bir yumruk yağmuruna tatulan Coşkun, ayağına takılan bir çelmeyle kendini Küçükparmakkapı Sokağının parkeleri üzerinde buldu. Meydan kavgası kıyasıya devam ederken Coşkun bir ara mütecavizlerden sıyrılmağa muvaffak oldu ve karşılaştığı mahalle bekçisi vasıtasıyla vaziyetten polisi haberdar edebildi.

Akşam gazetesinde beyazlıklar
Eczacıbaşı sansürü

Şaşırtıcı haberler

Hadiseye evvelâ Taksim karakolu el koydu, işi bilahare Örfi İdare devraldı. Sıvışan biri hariç, tehditler savurarak küstahlıklarına Taksim Karakolunda da devam eden sanıklar soluğu meşhur ve havadar Balmumcu Özel Garnizonunda aldılar.

Ama, akla sığdırılması müşkül cüretkârlık, ertesi gün daha da şaşır-

tıcı bir gelişmeye yol açtı. Ne sebeptendir bilinmez, evvelâ Basın - Yayın ve Turizm bakanlığı İstanbul İl Temsilciliği, olayın gazetelere intikalini önlemek için gayrıresmi ricalarda bulundu! Arkadan, büyük Eczacıbaşı, Nejat Eczacıbaşiyla yakınlığı bilinen bir gazeteci bütün gazetelere telefon ederek geniş bir reklâm fonuna sahip tu zatın bir "rica" sını duyurdu. Acaba yazıda, Eczacıbaşı adından bahsetmemek kabil miydi?. Bu garip "rica" ya bazı gazeteler uydu, fakat çoğu boş verdi. Akşam gazetesine gelince, "Eczacıbası Sansürü" geç ulaştığından parlak bir çâre bulundu: Eczacıbası adı ve azgın grubun haksızlığını belirten satırlar, sütunlarda bir beyazlık yaratmak pahasına kazındı!

Aslında, hâdiseden en fazla üzüntüye ve telâşa kapılan, soyadını taşıyan muazzam ilâç ve seramik fabrikalarının kurucusu ve en büyük hissedarı Nejat Eczacıbaşıydı. Nejat Eczacıba--ı derhal kolları sıvayıp, dişiyle tırnağıyla başarıya ulaştırdığı firmalarını ve ailesinin adım çamura bulaştırmamak maksadile, basınla münasebetlerini tanzim eden adamlarıyla gazetelere bir açıklama gönderdi. Efendim, Vedat Eczacıbaşıyla "akrabalıktan başka hiçbir ilgisi" yoktu Vedat Eczacıbaşının "ilâç fabrikasıyla da hiçbir ilgisi" mevcut değildi. Asla tasvip etmediği olaya akşam gazetelerinden muttali olmuştu.

Vedat ile Nejat Eczacıbası arasındaki "akrabalık bağı", ikinci derece* de kan hısımlığı, yâni kardeşliktir. Evet, "ilâç fabrikasıyla hiçbir ilgisi" mevcut değildir ama, seramik fabrikasında çalışmaktadır. Zâten 41 yaşındaki Vedat Eczacıbaşı, seramik fabrikasının mamüllerinin teşhir edildiği İstiklâl Caddesindeki Beyoğlu Olgunlaştırma Enstitüsünün galerisinden Gaskonyalı Toma Meyhanesine gelmiştir. Sergiyi İzmire nakletmek üzere seramik fabrikasında vazifeli diğer kimselerle toplanmışlar, işlerini bitirdikten sonra da yorgunluklarını Vedat Eczaabaşının davetlisi olarak içki masasında gidermeği tasarlamışlardır. İstakozlar ve nadide balıklar yenmiş, iki büyük şife Yeni Rakı içilmiş ve Vedat Eczacıbaşı gediklisi bulunduğu Gaskonyalı Torna Meyhanesinde 210 küsur liralık hesap ödemiştir.

Vedat, altı çocuklu muteber Ferit Eczacıbaşı ailesinin gidişine ayak uyduramamıştır. Haşin tabiatlı, birtakım fikrisabitleri olan alkolik, asi ruhlu bir adamdır. İçtiği zaman iyice sapıtmakta ve zıvanadan çıkmaktadır. Geçtiğimiz haftanın başında sebep olduğu hâdise ilk vakası değildir. Düşük Menderesin âşıkıdır. Altı çocuğun en büyüğü yüksek kimya mühendisi Nejat Eczacıbaşı, Vedatı ailesinin şeref ve vekarına yaraşır bir kalıba sokmak için çok uğraşmış, fakat bunda pek başarı kazanamamıştır. Fakat dokuz ay kadar önce, kardeşlik hislerine yenilerek tekrar yanına almıştır. Vedatın, diğer bütün kardeşlerin aksine, ne ilâç, ne de seramik fabrikasında hissesi vardır. Mamafih hâdiseye akşam gazetelerinden muttali olduğunu ileri sürmüş olmasına rağmen Nejat Eczacıbaşı lüks arabasının içinde Taksim Karakolunun önünde görülmüştür.

Nejat Eczacıbaşı, ailesinin diğer bir çok mensubunun aksine C.H.P. temayüllü olarak bilinir. Ferit Eczacıbaşı Celâl Bayarın pek yakın dostudur. Düşük Menderesin büyük iş adamlarını Vatan Cephesine celbetme kampanyası sırasında tazyiklere, şahsına ve müesseselerinin başına gelecek riskleri pervasızca göze alarak mukavemet etmiş, parmakla gösterilebilecek bir vatandaşlık örneği vermiştir. Nitekim, ailesi adına teessürlerini ifade etmek üzere C.H.P. İl Başkanı Ali Sohtoriki, (Salatadaki yazıhanesinde ziyarete gelmiş, fakat bulamadığından kartım bırakmıştır. Daha sonra Sohtoriki telefonda bularak, söyleyeceklerini nakletmiştir.

Tomanın Gaskonyalılarından bir köşe

Lefter penaltı yaptı!

Akisler, akisler

Ama mesele, bilhassa akisleri itibariyle derhal önem kazandı. Nitekim hâdiseden bir, iki akşam sonra İstanbul Örfi İdare Kumandanığından Emniyet Müdürlüğüne, Merkez Kumandanlığına, 66. Tümene ve Zırhlı Tugaya bir emir ulaştırıldı. İstihbarat Teşkilâtı, bazı gençlerin çarşamba gecesi İstiklâl Caddesinde nihayetlenen Küçük Parmakkapı Sokağındaki birinci sınıf Gaskonyalı Torna meyhanesine, mukabil bir hareket olmak üzere baskın yapacaklarını haber almıştı. Sevkedilecek lüzumu kadar kuvvetle, bildirilen mahal muhafaza altında tutulmak üzere saat 17 den itibaren tertibat alınaçaktı. Emir, titizlikle ve harfiyyen ya rine getirildi. Yüzden fazla polis ve asker Gaskonyalı Torna Meyhanesi civarındaki kilit noktalarım tuttu-Hattâ 8. Zırhlı Tugay bir tank birliğini de tahrik etmişti. Emniyet Müdürü, 66. Tümen Kumandam, Merkez Kumandan Muavini vs Örfi İdare Kumandanlığı Kurmay Başkanı da oradaydılar. Fakat alınan haber yanlış çıktı veya teşebbüsten vazgeçildi. Zira asayişi ihlâl edecek tek hâdise cereyan etmedi. Kuvvetler geri çekildi, tank birliği de Aksaraydan üssüne döndü.

Hâdiseye adı karışanların şahsiyeti, konunun Devlet Başkanına kadar intikaline yol açtı. Gazeteciler kendisine bu mesele hakkında ne düşündüğünü sorduklarında Cemal Gürsel açık acık şöyle dedi:

"— Bu meseleyi Örfi İdare makamları çok yakından takip ediyor. İşittiğime göre bunlar zengin adamlarmış. Tabii, eskiden beri yedikleri kuyrukları unutmamışlardır".

Boykotlar

Salgın hastalık

Bitirdiğimiz haftanın sonlarında bir gün, yeni Meclis binasının arka kapısının tam karşısına isabet eden kurşuni renkli kârgir binanın salonlarından birinde heyecanlı müzakereler cereyan ediyordu. Bir takım genç adamlar, sigaraların birini yakıp birini söndürerek, bir meseleyi halle çalışıyorlardı. Halline çalışılan mesele, bir yönetmelik tâdili meselesi, halle çalışanlar ise Orta Doğu Teknik Üniversitesi öğrencileriydi, öğrenciler her müzakere ile, bir parsa daha çıkmaza girdiklerini farkediyorlar, fakat bir türlü sadre şifa tedbiri bulamıyorlardı. Nitekim haftanın sonlarındaki o gün, öğrencilerle Üniversitenin idari mekanizması arasında irtibatı sağlayan öğrenci temsilcileri de vazifelerinden ayrılınca, mesele büsbütün karıştı.

O gün öğrenci temsilcileri, arkadaşlarım bir toplantıya çağırarak onları son durum hakkında tenvir ettiler. Temsilcilerden biri kendi kararlarını bildirdi. Karar, bir haftayı tecavüz eden boykotun nihayete ermesini derpiş ediyordu. Temsilci Öğrenciler, basında yerli yersiz hücumlara uğrayan bu boykotun artık fayda vermediğine kaani olmuşlar ve idare ile temasa geçerek, arkadaşlarım derse girmeğe davet edeceklerini bildirmişlerdi. Temsilcilere göre meseleyi halletmenin tek yolu, uslu uslu derslere devam ederken, gerekli temaslara ara vermemekti. Ancak, bu açıklama öğrencileri pek memnun etmedi. Öğrenciler hep birden ayaklandılar ve ancak istekler yerini bulduktan sonra derslere girilebileceği temsilcilere bildirildi. Bunun üzerine temsilciler, artık arkadaşlarım temsil edemiyeceklerini, vazifelerinden ayrılmanın daha uygun olacağım açıklamak zorunda kaldılar.

Böylece. 31 Martta başlayan boykot devam etti.

İpin ucu kaçınca

Aslında her şey, bundan bir süre Önce başladı. Yönetmelik üzerinde tadilât yapmakta bulunan kurulun bir esrar perdesi arkasında cereyan eden çalışmaları, boykot hareketinin mihrakı oldu. Okulun açıldığı günden beri bir türlü halledilemiyen bir takım dâvaların bu, ismi var cismi yok denilecek kadar hareketsiz kurulun keyfine bırakılması ve öğrencinin olup bitenlerden haberdar edilmemesi, üstelik idare binam ile öğrencinin kaldığı bina arasında irtibatı Bağlıyacak bir teşkilâtın bulunmaması isleri büsbütün karıştırıyordu. Bu karşılıklı anlaşmazlığa bir çâre bulmak üzere öğrenciler aralarından bir kurul seçerek meselelerini müzakere ettiler ve bu müzakerelerin neticelerini bir rapor halinde Rektörlüğe sunmağa karar verdiler. 22 Mart 1961 tarihini ve öğrenci temsilcilerinin imzalarım taşıyan dilekçeye raptedilen bu istek raporu Rektörlüğe takdim edildi.

Rektörlüğün mütevelli heyete havale ettiği bu rapor, öğrencilerin umduğu alakaya mazhar olmadı. Rektör Seha Meray ise makamında daha pek yeni olduğundan inisiyatifini kullanmakta mahzur mülahaza etti. Öğrenciler için bir kere daha, hem de uzunca süreceğe benzeyen bir bekleme devresi başlıyordu. Bu üzüntülü ve meraklı bekleyiş 31 Mart tarihine kadar devam etti. O gün öğrencilerden daha da mutedil olan temsilcilerin getirdikleri haberler hâdiselerin patlak vermesine sebep oldu. Ertesi gün derslere girilmiyecekti. Karar öğrenciler arasında heyecan yarattı. Fakat bir taraftan da bu hareket tarzının, meselenin halledilmesine yardımcı olacağına inandıklarından sevinmekten kendilerini alamıyorlardı. 31 Mart cuma günü okula gelindi. Fakat bu defa hiç kimse boş sınıflara yönelmedi. Kantin sabahın erken saatlerinde doluverdi. Talebeler her an yeni bir haber bekliyorlardı. Durumlarıyla er geç birisi ilgilenecekti, ilgilenmeliydi. İşte bu sırada durum Rektöre duyuruldu. Saat 11.30 a yaklaşıyordu. Öğrenciler arasında bir kaynaşma başladı. Rektör gelmişti. Rektörün söyilyebilecekleri merakla bekleniyordu. Fakat söylenenler, iki gün önce öğrenci temsilcilerine yapılan vaadlerden pek farklı değildi. Sâdece teminat veriliyordu. Bütün iyi niyetlere rağmen öğrenci tatmin olmadı. O günü okul kantininde geçiren öğrenciler, bu defa gözlerini öğrenci birliğine diktiler. Kendilerine yardımcı olacak birisini arıyorlardı. Araya cumartesi ve pazarın girmesi hâdisenin heyecanından ve aktüalitesinden 'biraz kaybetmesine sebep oldu. Pazartesi günü de boykotun devam etmesi basının hâdiseyle ilgilenmesine yol açtı. Bir kaç fıkra yazarı öğrencileri haksız buldu. Gazetelerde hâdisenin yanlış akisleri çıktı. Bunun üzerine bir basın toplantısı yapılmasına ve durumun, bütün açıklığıyla anlatılmasına karar verildi. Aynı gün bir deklarasyon yayınlanarak gazetelere ve ilgililere dağıtıldı. Galiba istenilen, oluyordu: Mütevelli heyet durumla daha yakından ilgilenmeye, Rektör ise daha fazla sinirlenmeğe başlamıştı. Hele meselenin basma aksetmesi ortalığın iyiden iyiye karışmasına sebep oldu. Haftanın ortasında, çarşamba günü mütevelli heyet ikinci defa toplandı ve meseleyi bir defa daha incelemeğe koyuldu. Fakat değişen bir şey yoktu. öğrencilerin, dosyasında hıfzedilen raporları uyutuluyordu. Bunun için de öğrenci, profesörlerin önünde ders dinlemektense, kantinde çay, içmeyi ve kütüphanede ders çalışmayı daha mâkul buldu. Haftanın sonunda şu satırların yazıldığı sırada Orta Doğu Teknik Üniversitesi sınıfları incir çekirdeğini doldurmayan bir anlaşmazlık-yüzünden boş duruyor ve salonlarda âvâre ögrenciler dolaşıyordu.

O.D.T.Ü. nde boş sıralar ve temsilcilerin basın toplantısı

İncir çekirdeğinin içi

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Laos

Devlerin savaşı

Geride bıraktığımız hafta içinde bütün büyük devletlerin dış politikaları, Asyanın güney - doğusunda uzanan Hindiçini yanmadan üzerindeki ufak Laos ülkesi üzerinde toplanmış bulunuyordu. Bilindiği gibi bu ülkede bir yıla yakın bir zamandır iki dünya görüşü çetin bir silâhlı çatışmaya gicişmiş ve savaş perisi, son günlerde, solculara gülmeye başlamıştı. Aslında Laos'u birdenbire dünya siyaset alanında ön plâna geçiren, solcuların bu ilerlemesi değildir. Başkan Kennedy, işbaşına geçtikten sonra, Sovyetler Birliğinin gerçek niyetlerini anlamak için soğuk harbi zaman zaman ısıtan iki konuya el atmıştır. Bu konulardan biri silâhsızlanma, diğeri de Laos'tur. Başkan Kennedy Laos anlaşmazlığım çözmek için şu formülü benimsemiş görünmektedir: A.B.D. altı yıldır takip ettiği Laos'ta sağcı bir rejim karmak politikasından vazgeçmekte, buna karşılık Sovyetler Birliğinin de hu ülkede solcu bir rejim kurulmasına çalışmaktan vazgeçmesini istemektedir. Laos'ta tarafsız bir idare kurulmalı ve büyük-devletler Laos'un toprak bütünlüğüyle bağımsızlığına saygı göstermeyi taahhüt etmelidirler.

Yenilik üstüne yenilik

Kennedy'nin işbasına geldikten sonra benimsediği bu yeni formül, Amerikan dış politikasına birkaç bakımdan yenilik getirmiştir. Bir kere, Laos'ta tarafsız bir idare kurulmasını kabul etmekle yeni Amerikan idarecileri, tarafsızlığın bir ahlâksızlık'değil, iktisaden geri kalmış zayıf ülkeler için kaçınılmaz bir tutum olduğu gerçeğini de kabul ettiklerini göstermiş olmaktadırlar. Tarafsızlık asık 'suratlı Dulles ve yardımcılarına göre aklın, hayalin alacağı bir politika değildir. Tarafsızlık politikası, her Od bloktan da aynı zamanda yardım koparabilmek için icad edilmiş bir ahlâksızlık politikasıdır. Eğer Dulles şimdi mezarından doğrulup da Kennedy'nin yeni formülünü görebilseydi. Amerikan idaresinin saf bir Harward'lının eline geçtiğini düşünerek epeyce üzüntü duyardı.

Kennedy'nin formülündeki ikinci yenilik, Dışişleri Bakam Ru'sk'ın damgasını taşımaktadır. Dulles, milletlerarası bir garantiye bağlı olsa bile. Sovyetlerin verdiği söze güvenmeyi çoktan unutmuştu. Halbuki Kennedy, klâsik diplomatik usûllere bağlılığı bilinen Rusk'ın tesiri altında olsa gerek, Sovyetlerin Laos'un bağımsızlığına ve toprak bütünlüğüne saygı gösterecekleri yolunda verecekleri her söze inanmaya hazır görünmektedir. Tabii bu sözün, milletlerarası bir garanti altına alınması İhmal edilmeyecektir.

Amerikan dış politikasını yönetenlerin Laos konusunda takındıkları tutumun bu politikaya getirdiği üçüncü yenilik, ilk ikisinden hiç de daha az ilgi çekici değildir. Yeni Amerikan idarecileri, belki on yıldır ilk defa olarak, Batılı dostları ve Asya - Afrika devletleriyle gerçek bir siyasi işbirliği kurmak istemişler ve hatta, Sovyetler Birliğine Laos konusundaki tekliflerini İngilterenin aracılığıyla yapmışlardır. Daha doğrusu, Amerikanın görüşüne çok yakın olan bu teklifler önce İngiltere tarafından yapılmış, Amerikan idarecileri de sonradan bu tekliflere katıldıklarım bildirmişlerdir. Bundan sonra sıra büyük tarafsız ülkelerin desteğini kazanmaya gelmiştir. Kennedy'nin Asya-Afrika devletlerine yolladığı yeni temsilcilerin bu görevi büyük bir başarıyla yarine getirdikleri anlaşılmaktadır. Sovyetler Birliği, birdenbire, başta Hindistan olmak üzere bir çok önemli tarafsız devletin Amerikan tekliflerini benimsediğini görüvermiştir.

Büyükler görüşüyor

Geride bıraktığımız haftalar içinde Laos meselesi yalnız A.B.D. ile tarafsız devletler arasında değil, aynı zamanda büyükler arasında da önemli görüşmelere konu olmuştur. Bu görüşmelerin birincisi, aniden Amerikaya giden İngiliz Başbakanı MacMillan ile Başkan Kennedy arasında cereyan etmiştir. Har iki devlet adamı da Laos'ta tarafsız bir idare kurulması gereği üzerinde birleşmişler, bunun için da herşeyden önce ateş kesilmesi gerektiğini kararlaştırmışlardır. Ateş kesilmesinin şartları ve kontrolü, Moskovaya verilen İngiliz tekliflerinde gösterilen yola uygun olarak, 1954 yılında Cenevrede kurulan ve Hindistan, Kanada ve Polonya temsilcilerinden müteşekkil üçlü komisyon tarafından uygulanmalıdır. Ondan sonra ilgili devletlerin katılacağı milletlerarası bir konferans toplanmalı, Laos'ta kurulacak yeni idare burada kararlaştırılmalı ve milletlerarası garanti altına alınmalıdır.

Moskovaya verilen İngiliz tekliflerinin aynı olan bu esaslar, Kennedy - Macmillan görüşmesinden birkaç gün sonra yapılan Kennedy - Gromyko görüşmesi sırasında, Sovyet Dışişleri Bakanına da açıklanmıştır. Doğrusu aranırsa, Kennedy ile Gromyko arasındaki görüşmenin çok dostâne geçtiği söylenebilir. İki devlet adamı, yardımcılarının da katıldığı kısa bir yuvarlak masa toplantısından sonra Beyaz Evin bahçesine çıkmışlar, başlayan baharın yeşerttiği ağaçların altında iki saatten fazla

Laos'ta kukla oyunu

başbaşa, görüşmelerdir, Gromyko, Kennedy'nin isteklerini anlayışla karşılamakla beraber, Laos konusunda hiçbir kesin söz verememiştir. Bu kadar önemli bir konuda, Kremline danışmadan konuşmak istememiştir.

İki tarafın güçlükleri

Kremlinin tutumuna gelince, burada oturanların daha İngiliz tekliflerini aldıkları gün çok güç bir durumda kaldıkları anlaşılmaktadır. Gerçekten, asıl gayesi olan silâhsızlanma meselesinde kendi görüşlerine uygun bir anlaşma sağlayabilmek için Krutçef in Laos konusunda Amerikan -İngiliz görüsünü kabul etmesi akla yatan, hattâ Batılı yorumcuların Ur çoğuna göre muhtemel görünmektedir. Fakat ne var ki Krutçefin Laos'ta elleri pek serbest değildir. Solcu ihtilâl hareketlerinin en hararetli taraftan ve destekleyicisi olmaya başlayan Komünist Çin idarecileri, şimdilik kendileri için hiç önemli olmayan silâhsızlanma konusu yüzünden Laos'ta iktidara o kadar yaklaşmış görünen solculardan yüz çevirmeye razı olmamaktadırlar. Solcular, şu sıradaki askeri üstünlüklerinden sonuna kadar faydalanmalı, iktidarı mutlaka ele geçirmelidirler.

Krutçef Kremlinde geçimsiz Çinli yoldaşların istekleriyle Amerikan - İngiliz teklifleri arasında çıkar bir yol bulmaya çalışırken, diğer yandan iki Batılı devlet de Güney - Doğu Asyadaki dostlarının endişeleriyle uğraşmaktadırlar. SEATO içindeki bu dostlar -ki içlerinde en çok endişe duyanları Tayland ile Filipinlerdir- Amerikanm Laos meselesinde kararlı davranmasını, değil solcu, hattâ tarafsız bir idarenin bile işbaşına gelmesine müsaade etmemesini istemektedirler. Laos'ta böyle bir idarenin kurulması bütün Güney - Doğu Asya dengesini bozacak, en önemlisi buradaki sağcı rejimlerin geleceğini büyük bir ipotek altına koyacaktır.

Bu iki taraflı baskı belirince, A.B.D. için yapılacak tek şey kalmaktadır: Bir yandan tarafsız bir Laos tezine sarılarak Sovyetlerle anlaşma zeminini korumak, diğer yandan da Laos'ta çarpışanlara dışardan yardıma devam edildiği takdirde Amerikanın duruma seyirci kalmayacağını kesinlikle bildirerek hem Komünist Çin idarecilerinin kulağını bükmek, hem de Güney - Doğu Asyadaki dostlarının endişelerini gidermek.. İşte geçen hafta yapılan SEATO toplantısı sonunda yayınlanan tebliğ, bu gayeye yöneltilmiştir.

Sovyet tutumu

Şu satırların yazıldığı sıralarda gelen haberler, kesin olmamakla beraber, İngiliz - Amerikan görüşünün, yavaş yavaş bütün dünyaca benimsendiğini göstermektedir. Sovyetler, İngiliz tekliflerine verdikleri cevaplarda, bunların Laos meselesinin çözümü için uygun bir münakaşa zemini olabileceğini söylemektedirler. Yalnız tekliflerde bir sıra değişikliği yapılmasına, Laos'un durumunu kararlaştıracak konferansın ateşin kesilmesinden önce toplanmasına taraftar görünmektedirler. Bunu, Kremlinin Pekine vermek zorunda kaldığı bir tâviz olarak yorumlamak mümkündür. Fakat Kremlin, yeni Amerikan idarecilerini iyi niyetlerine inandırabilmek için, Laos meselesini akla en yakın gelen İngiliz - Amerikan görüşüne uygun olarak çözmek, bunun için de Pekini yola getirmek zorundadır. Bu bakımdan, Laos meselesinin çözümü Batılılarla Sovyetler Birliğinden çok, Moskova ile Pekin arasındaki münasebetlere bağlı görünmektedir.

S A N A T

Haberler

Bir seramikçi

Parayı veren düdüğü çalar" atasözü bugün olduğu kadar, yarın da doğruluğundan ve değerinden hiç bir şey kaybetmiyeceğe benziyor. Parası olan boyasını alıyor, paletini alıyor, gönlünün dilediğince boyuyor, sonra parayı verip yer tutuyor, "İşte bir sergi. Buyrun gezin"' diyor. Yüreğiniz dayanırsa gezin. Bir süredir Sanatsevenler Klübünde açılan sergiler -elhak- böylesine yürek paralayıcı sergilerdi. Parası olan düdüğü çalıyordu. Ama o düdük, kimselerde ayakta duracak hal bırakmıyormuş, kimin umurunda!

Geçen haftanın başında gene Sanat sevenlerde açılan bir başka sergi, bir bakıma kötü resimlerin sergilenme yeri haline gelen Sanatsevenler Klübünü hem bu kötü ünden kurtardı, hem de seyirciler derli toplu, umutlu, ışıklı bir sergi görmek bahtiyarlığına erdiler. Bu sefer açılan, bir seramik sergisiydi. Seramik sanatçısının adı Ömür Bakırerdi ve henüz 21 yaşındaydı. Seramik çalışmalarını günlük hayatta kullanılır eşya üzerinde toplamayı amaç edinen Ömür Bakırer, eski Türk motiflerini stilize ederek, pano, vazo, tabak, kolye, iğne vs. gibi eşyalara uygulanmıştı. Ayrıca soyut -abstrait- çalışmaları da vardı. Çeşitli toprak karışımları Üzerinde denemeler yapmıştı. Seramikle camı birleştiren çalışmalarından başka, cam denemeleri de dikkati çekmekteydi.

Ömür Bakırer, seramik çalışmalarına 1958 yılında başlamış, 1959 Mayısında Sanatsevenler Klübünde ilk sergisini açmıştır. Bu serginin gördüğü ilğî üzerine 1959 yılı Ekiminde İtalyan Hükümetinin verdiği bursla sekiz ay Floransada İnstituto Statale d'Arte de çalışmış, 1960 Nisanında Romada Türk ressam ve heykeltraşlarının açtığı sergiye katılmış, bu sergide de eserleri ilgi görmüştür. Aynı yılın Ağustos ayında İstanbulda Milletlerarası Kadınlar Kongresi münasebetiyle açılan sergiye de katılmıştır. Hafta başında açtığı sergi ise, Ankarada ikinci sergisidir ve iyiniyetli, açık yürekli genç bir sanatçının heyecanının izlerini taşımaktadır.

Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesinin Sanat Tarihi bölümü üçüncü sınıf öğrencisi olan Ömür Bakırerin sergisi, gittikçe gelişen bir seramik sanatçıcı kazandığımıza tanıklık etmektedir.

Kötü şiirler günü

Geçen hafta içinde Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesinde yapılan şiir matinesine dense dense ancak "Kötü Şiirler Günü" denebilir. Edebiyata, sanata en yakın olmaları gereken, öğrenim alanı olarak dili, edebiyatı, sanatı seçen gençler nasıl oluyor da bu kadar birbirinden kötü şiiri şaşılacak bir dikkat ve itina ile seçip, alabildiğine kötü bir üslûpla okuyabiliyorlar, doğrusu akıl erecek is değil.

Hasbelkader salona ayağını atan bir safdil şiirsever önce, özene bezene bir "Kötü Şiirler Günü" düzenlenmiş sanıyor. Sonra bakıyor ki, hayır, iş öyle değil, gençler bu şiirleri "iyi şiir, has şiir" diye seçmişler. Gözlerini süze süze, kendilerinden geçe geçe, Türkçenin -gözünün yaşına bakmadan- canına okuya okuya, "inşad" ediyorlar!

Sanki Türkiyede iyi şiirin, iyi şairin köküne kibritsuyu dökülmüş. Biraz insaf!

Bir konser

Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası geçen hafta salı akşamı saat 20.30 da Şef Hikmet Şimşekin yönetiminde, Büyük Tiyatroda bir konser verdi. Ünlü viyolonist Wilhelm Stross'un katılması, konserin özelliklerinden biriydi. Piyanist Firuzan Saydam da GabrieilFaure'nin "Piyano ve Orkestra için Balad Op. 19" unu orkestranın eşliğinde çaldı.

Wilhelm Stross Mozart'ın La Majör Keman Konçertosu (No. 5, K .219) nu çaldı. Sürekli alkışlarla karşılanan yabancı sanatçı bir kaç kere sahneye çıkmak ve ayrı bir parça çalmak zorunda kaldı. Stross kendi adını taşıyan çok meşhur bir kuartetin kurucusudur ve bir oda orkestrasını da idare etmektedir. Sanatçı 1721 yılında yapılmış fevkalade bir Stradivarius kemana sahiptir.

Ömür Bakırer
Parasız da çalınan düdük

Geçmiş olsun

Gözünü budaktan sakınmaz, hak bellediği yoldan şaşmaz müzik eleştirmecilerimizden Faruk Güvenç yakın dostlarını çok üzen bir hastalığı dolayısiyle İsviçreye gitmişti, forada tedavi ve ameliyat olan Güvenç, geçen haftanın başında sağ ve «alim, yurda döndü.

Kolej tiyatrosu

Ankara Maarif Kolejinin "Yeniler Ocağı" bu yıl birer perdelik iki oyun hazırladı. Geçen haftanın sonun da kolejli gençlerin oynadıkları bu oyunlardan biri Güngör Dilmenin "Avcı Karkap"ı öbürü Jean Giradoux nun "Bellac Apollonu" dur. Her iki oyunu da Özdemir Nutku sahneye koydu. Özdemir Nutkunun sahne düzeni eserlerin anlamına ve havasına uygundu. Kolejli gençler ellerinden geleni canla başla yaptılar. İçlerinde Kutlu Oytaç her İki oyunda da öbür arkadaşlarını gölgede bırakan bir başarı gösterdi.

40. Resim Sergisi

Emekli öğretmen, ressam, heykeltraş ve sanat münekkidi Mustafa Turgut Tokad 40. resim sergisini, öğrencileri Basri Pakcan ve Tulga Ocakçıoğlu ile birlikte evvelki haftanın sonlarında Ankarada, İstanbul Yüksek İktisat ve Ticaret Mektebi Mezunları Derneği salonunda açtı. Sergide 42 si Mustafa Turgut Tokada, 11 i Basri Pakcana ve 5 i de Tulga Ocakçıoğluya ait olmak üzere 58 eser teşhir edinmektedir.

KİTAPLAR

Musiki Tarihi

(Yazan: İlhan K. Mimaroğlu. Varlık Yayınları, Faydalı Kitaplar Serisi No: 13 İstanbul 1961, 320 sayfa 5 lira).

Birkaç yılda bir kitapçı vitrinlerinde musiki üzerine yazılmış yeni bir Türkçe kitap belirdiğinde, bizde musiki konusundaki yayınların azlığını hatırlamamak elde değildir. Bırakınız ihtisasa dayanan çalışmaları, musiki sanatı üzerinde ana bilgileri veren kitaplar bakımından bile Türkiye bibliyografyası, acınacak yoksulluktadır. Varlık yayınlarının geçen hafta piyasaya çıkardığı Musiki Tarihi için "bir boşluk dolduruyor" sözünü kullanmak abestir. Çünkü boşluk öylesine büyüktür ki tek bir kitap bu vazifeyi bile göremez ve uçuruma fırlatılmış bir taş olarak kalır.

Musiki tarihi gibi, batı ülkelerinde İrili ufaklı ciltlerle kitabın yayınlanmış olduğu bir bahiste İlhan Mimaroğlunun Varlık yayınları için hazırladığı kitabın bugün yurdumuzun kitap piyasasında mevcut yegâne mu-, siki tarihi olduğunu belirtmek, musiki konusunda bizdeki yayınların ne derece kıt olduğunu anlatmıya yeter.

Musiki tarihi, bir araştırma ve inceleme konusudur. Bu bahiste batı memleketlerinde bir kitap yazmıya kalkan şahıslar, gizli kalmış gerçekleri açıklamak, bilimsel çalışmalar sonunda ve sunulmamış dokümanlara dayanarak yeni bilgiler ortaya koymak, musiki sanatının tarihini yeni bir ışık altında okuyucuya, daha doğrusu bilim dünyasına, sunmak zorun-' dadırlar. Bununla birlikte durum bizde başkadır. Bir İhtiyaç gidermek, orta okuyucuya musiki sanatının gelişmesi üzerinde ana bilgileri vermek maksadiyle girişilen bir çalışma ancak, mevcut bilgileri, batıran kılavuz kitaplarının öğrettiklerini derleyip toparlamak ve orta okuyucunun kolayca anlıyacağı bir dille anlatmaktan öteye gidemez. Nitekim İlhan Mimaroğlunun da orta okuyucuya faydalı olma hedefini gözettiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte yazarın sâdece okuyucuya ansiklopedi bilgisi aktarmakla yetinmediği, bilgileri bir yandan şahsi görüşleriyle, öte yandan İlgi çekici bir anlatışla okuyucuya ulaştırmak İstediği de görülmektedir. Mimaroğlu, yıllardır türlü gazete ve dergilerde -bu ara, altı yılı aşan bir sura AKİS'te- musiki tenkitçiliği yapmış olmasının şartladığı bir üslûpla, musikinin hikâyesini okuyucuya rahatlıkla -ve çoğu yerde kendi inanç ve saplantılarını savunmanın verdiği bir heyecanla- anlatmaktadır.

İlhan K. Mimaroğlu
Bir inkılapçı

Yazar önsözünde, Varlık yayınevi de kitabın kabındaki tanıtına yazısında, bu kitabın, bugüne kadar bizde yayınlanmış en iyi musiki tarihi olduğunu belirtmektedirler. Mimaroğlu, gene önsözünde, bu görüşün tevazu dışı olmadığını, çünkü bugün piyasada başka musiki tarihi bulunmadığını, bundan önce yayınlanmış ve tükenmiş olanlarınsa ihtiyaç giderme vazifesini görecek kadar bile iyi olmadıklarını açıklamaktadır. Nitekim, bu yeni "Musiki Tarihi"nin fihristine bir göz gezdirmek, Mimaroğlunun ne kadar çeşitli konulara el attığını, ne kader bol malzemeyle okuyucu karşısına çıktığını belirtmiye yeter. Başlangıcından bugüne musiki sanatının gelişmeği, bilhassa bestecilerin üslûplarının ve musikiye getirdikleri yeniliklerin anlatılması yoluyla ve tenkitçi gözüyle sunulduktan sonra, onbeş ek makale halinde musikinin türlü konuları -müzikoloji, halk musikisi, sinemada ve radyoda musiki, nota basımı, vs.- gene tarihî gelişme acısından ve tenkit yoluyla okuyucuya sunulmuştur. Kitabın sonunda kısa bir bibliyografya, bir plâk listesi ve -bizde pek seyrek rastlanan birşeykitapta gecen isimlerin endeksi yer almıştır.

Gölgesiz

(Zihni Hazinedaroğlunun şiirleri, Emel Yayınları, 1960, 64 *sayfa, 250 kuruş)*

Sanatçı elbette yalnız kendisi için yazmaz. Topluma bir bildirisi vardır. Diyecek bir sözü vardır. Bunu en uygun biçimler içinde söyler. Ama herhalde sanatçının toplumca bilinmesi, iyi ya da kötü, değerlendirilmesi gerekir. Her sanatçının toplumun karşısına çıkması nasıl gerekliyse, toplumun da sanatçıyla bir münasebet kurması, bir değer yargısına varması o kadar gereklidir. Bazı sanatçılar, üstelik sanatı gerçekten kendisi için bir yaşama sebebi sayan, isini ciddiye alan sanatçılar toplumla münasebet kurmaktan, kendini bildirmekten, tanıtmaktan adetâ korkuyorlar. Bunların sayısı çok az. Az ama, var.

İşte Zihni Hazinedaroğlu topluma kendini bildirmekten korkarcasına kaçan, baştan sona, kurduğu kendi dünyası içinde yazan, düşünen, eser veren sanatçılarımızın başında geliyor. Zihni Hazinedaroğlunun şairliğini bilenlerin sayısı, yazık ki, çok değildir. Bir çok zaman alevi misâli kişilerin alabildiğine bilinir, tanınır, okunur olduğu bir dönemde böylesine bilinmezlik içinde sanat yapmak, sanatım sürdürmek gerçekten başlı başına bir başarıdır. Bundan, bir şair asıl işini gücünü bırakıp ün ardında koşmalıdır, mânası çıkarılmamalıdır. Fakat, sanatçı onurunu koruyarak da toplumla münasebet kurmanın yolları vardır. Zihni Hazinedaroğlu böyle bir yol tutmamıştır. Ama onun çok az kişide bulunabilecek bu özelliği iyi bir şair oluşuna engel değildir. Sâdece bu, iyi şairliğinin bilinmesini, değerlendirilmesini geciktiriyor, o kadar.

Geçen yılın son ayında yayınladığı şiir kitabıma adı bile, onun genel tutumuna uygun: "Gölgesiz". Doğru, Hazinedaroğlu "gölge" sinin bile düşmesini istemiyor, sakınıyor. Hazinedaroğlunun ilk kitabı bundan on yıl kadar önce yayınlanmıştı. Adı "Ellerimizle Yaşıyoruz" du. Aydınlık, umutlu, coşkun bir anlatımı vardı. O kitaptaki şiirleri okuyanlar -yazık ki onları da çok az kişi okuyabilmiştir.' bir yaşama gücü, sevinci kazanırlardı. "Gölgesiz" de baştan sona değişik bir anlatımla, mısra kurulusuyla, deyişiyle karşımıza çıkıyor. Bir kere o geçmiş yılların coşkunluğu,, uçarılığı kalmamış. Felsefesini yaptığı bir dünya görüşünü, yoğun bir şiir diliyle, soyuta yönelmiş bir dille anlatıyor. İlk şiirlerindeki açıklık, kolay anlaşılırlık yerine, kapalı, güç anlaşılır, tadına güç varılır bir yol tutmuş. İnsanoğlunun değişmeyen kaderi çizgisini, her çağda, üstelik siyasi sınır da tanımayan bir genişliğe kavuşmuş olan kader çizgisini, acısını, umutsuzluğunu, cinsel arzularını, varlık - yokluk problemini dile getiriyor. "Gölgesiz" deki şiirlerin, ilk okuyanlar üzerinde buruk bir tad bırakacağı şimdiden söylenebilir. Ama herhalde Zihni Hazinedaroğlunun şiiri üzerine eğilmek, o şiirlerin tadına varmaya çalışmak boş bir emek olmıyacaktır. Şu kadar ki, şair de bundan sonrası için bize yardımcı olmalıdır.

İstanbul

"Site" de ilk telif

Telif piyes mevsimden mevsime biraz daha serpilip gelişiyor, sahnelerimizde yabancı piyeslerle giriştiği sessiz ve çetin savaşta her **gün** biraz daha "yer" kazanıyoruz. Resmi, yarı resmî ödenekli tiyatrolarımızın kanatları arasından yavaş yavaş sıyrılıyor, özel sanat tiyatrolarımızda da "iyi kabul" görüyor, aylarca afişte kalıyor ve "iyi hasılat" getiriyor.

Bunun ilk örneğini mevsim başında, Küçük Sahnenin uzun zaman oynadığı Refik Erduranın "İkinci Baskı"sı vermişti, İkincisini de Site Tiyatrosunun oynadığı "Yarın Cumartesi" verdi. Hem de Güner Sümerin ilk tiyatro denemesi olduğu halde... Bu da gösteriyor ki seyircimiz, bir tiyatro eserinde aranan özelliklerin birazına olsun sahip olan telif piyesleri benimsiyor, onları en iyi niyetlerle karşılıyor ve "tutuyor".

Seyircimizin telif eser karşısındaki bu tutumu, bu davranışı ne kadar Ümit vericiyse, Site Tiyatrosunun sahnesine çıkardığı ilk telif piyese gösterdiği itina da o kadar ümit vericidir. Zaten tiyatrolarımız telif piyesi seyircimiz kadar "iyi niyetle" ele almazlar, ona muhtaç olduğu itinayı göstermezlerse bu piyeslerin sahneye konulup oynanmasından beklenen netice hiç bir zaman tamamiyle sağlanamaz. Bunun sayısız iyi ve kötü örnekleri vardır. Geçmiş yıllarda sahnelerimize çıkarılan ilk yerli piyesleri, Vedat Nedim Törün, Reşat Nuri Güntekinin, Necip Fazıl Kısakürekin vs. piyesleri hatırlanırsa, bunların hafızalarda bıraktığı silinmez izlerin kendi değerleri kadar, belki daha çok, sahneye konuluşlarına, oynanışlarına gösterilmiş olan itinadan ileri geldiği farkedilir. O devirde Muhsin Ertuğrul bu piyesleri kendisi sahneye koyup baş rollerini kendisi oynamamış olsaydı, bugün oynandıklarını hatırlamak bile kolay olmazdı.

Yıldız ve Müşfik Kenter Kardeşler de bu gerçeği kavramışlar, telif piyeslere, âdet yerini bulsun diye sahnelerinde yer vermediklerini göstermek için belli başlı rolleri kendi üzerlerine almışlar, ellerindeki bütün imkânları seferber etmişler, iyi oynanması, seyirciye en iyi şekilde sunulması İçin dekor, mizansen, kadro bakımından hiç bir şeyi esirgememişler. "Yarın Cumartesi"nin Site Tiyatrosunda verilen temsilleri kazandığı başarıyı, büyük ölçüde, bu örnek "tutum"a borçludur. Tıpkı, bir çok başka telif piyesin, başka sahnelerde karşılaştığı başarısızlığa, aynı "tutum"la ele alınıp sahneye konulmamış olmaları sebep olduğu gibi.

"Yarın Cumartesi"

Güner Sümerin İlk piyesi, İlk denemelerde göze çarpan aksaklıkların çoğundan kendini kurtarmış bir eserdir. Bunu da genç yazarının tiyatroyu iyi bilmesine, tiyatronun içinden yetişmiş biri olmasına borçludur. Güner Sümer piyes yazmaya kalkmadan önce şiir, hikâye ve tiyatro eleştirmeleriyle uğraşmış, uzun bir süre da amatör topluluklarda aktör olarak, rejisör olarak çalışmış. Ankara Üniversiteliler Tiyatrosunda sahneye eserler koymuş, roller oynamış. Hukuk Tahsilini bıraktıktan sonra kendini büsbütün tiyatroya vermiş, bir kaç arkadaşıyla kurduğu "Sahne Z" ile, Erlangen'de tertip edilen Gençlik Tiyatrosu Festivaline katılmış, sonra, "Yarın Cumartesi'yi ortaya çıkarmadan, bir kaç piyes daha yazmış... Bütün bunlar en doğru yoldan kendini yetiştirme, oluş halinde bir yazarla karşılaştığımızı gösteriyor. Güner Sümer şimdi de piyes yazarlığı ve rejisörlük öğrenimini tamamlamak için Paristedir. Çıraklık devresini Theâtre de Prance'da -eski Odeon- ünlü tiyatro adamı Jean - Louis Barrault'nun yanında tamamlamaya çalışıyor.

'Yarın Cumartesi"' den bir sahne
İki çiçek bir böcek

"Yarın Cumartesi" bize dört kişilik bir ortahalli aile tanıtmaktadır. Anne, erkeğini erken kaybetmiş, bütün tesellisini çocuklarını yetiştirmekte bulmuş, bütün sevgisini, şefkatini onlara vermiş, çilekeş, fedakâr, bir ana tipidir, İki oğlu ve bir gelini vardır. Büyük oğlu Tarık, işlemediği bir suç için, mahkûm edilmiş, hapis cezası giymiştir. Karısı Nurten, uzun süren yalnızlık yıllarını kocasının annesiyle, erkek kardeşiyle, onların yanında geçirmiştir. Ama bu yalnızlık yılları, bu sefer, gerçek bir "suç"un doğmasına fırsat vermiştir. Tarıkın küçük kardeşi, evin tek erkeği olarak kalan Fikretle arasında -ateşle barutun yanyana durmasının sebep olduğu- kaçınılmaz bir yaklaşma olmuş, alev bacayı sarmış, günah meyvasını bile vermeye başlamıştır. Tarık hapisten çıkıp eve döndüğü zaman karısını kendisine yabancı bulacaktır.

Bereket versin Tarık hayatın insanlara çoğu zaman hazırladığı bu acı sürpriz karşısında yıkılacak kadar zayıf ve iradesiz, karısı ve kardeşine kinlenecek kadar da basit bir delikanlı değildir. Bağrına taş basmasını bilen, hapisten çıktıktan sonra yüzüne kapanan bütün kapılar karşısında iş bulmak, çalışmak, normal hayata dönmek umutlarım yitirmiyecek ve affetmesini bilecek kadar iç zenginliği, insan sevgisi, kendine inanı olan güçlü bir İnsandır. Başgöstermesi mümkün olan yeni felaketler bu sayede önlenecek, karısı da, Fikretin zoruyla çocuğunu "aldırttıktan" sonra, hatâsını ve gerçek sevginin nerde olduğunu anlıyacak, ona tekrar dönmekte gecikmiyecektir.

Güner Sümer melodrama kayması için bir değil, bir çok unsurun kay-

naştıgı piyesine, ölçülü bir işleyişle, tiratlardan ve didaktizmden uzak kalabilen, bunalmadan seyredilen bir aile ve toplum dramı şeklini vermesini bilmiştir.

Sahnedeki oyun

"Yarın Cumartesi" Site Tiyatrosunda çok iyi oynanıyor. Eseri sahneye koyan ve orta halli bir Türk ailesi interieure'ünü kendi çizdiği sade ve ifadeli dekorla pek güzel canlandıran Lûtfi Akad, model bir tiyatro anlayışıyla hareket etmiş. Temsilin melodramdan uzak kalışında onun ağır başlı ve ölçülü nüzanseninin de büyük rolü var.

Annede Yıldız Kenter, ne büyük bir "değişme" kudreti olduğunu gösteriyor. Tatlı, rahat, gerçekliği olan bir kompozisyon içinde türlü mihnetlerin, dertlerin büsbütün ihtiyarlatamadığı bu talihsiz, anayı büyük sanatçılara vergi bir vuzuhla yaşıyor ve yaşatıyor.

Fikrette Müşfik Kenter, duyduklarını dilediği gibi ifade edemiyen, sözden çok hareket adamı, içgüdülerine yenilmiş, pişman ve mağrur, aynı zamanda evlenmek, bir kadına bağlanmak için yaratılmamış, ama her şeye rağmen gene de iyi yürekli delikanlıyı örnek gösterilecek bir iç-yaşama ile canlandırıyor.

Nurtende Çolpan İlhan sevmeye, sevilmeye, hele anne olmaya susamış, duygularıyla yaşayan genç kadını, Arif Hocada da Kâmuran Yüce Tarıkın sevimli ve islâh olmaz hapishane arkadaşım isabetli hatlarla çiziyorlar.

"Baharın Sesi"

Site Tiyatrosunun saat 18.00 temsillerinde oynadığı İngiliz piyesi John Van Druten imzasını taşıyor. İstanbul seyircisi bu imzayı bir kaç yıl önce Şehir Tiyatrosu sahnesinde gördüğü "Annemi Hatırlamıyorum" ile Küçük Sahnede gördüğü "Ben Bir Fotoğraf Makinesiyim" piyeslerinden tanır.

"Baharın Sesi" de bu seriden bir piyestir. Tek dekor ve üç kişi arasında geçen vak'a, tesadüfün- karşılaştırdığı iki genç arasında, birdenbire doğup büyüyen, "dostluk"dan "aşk" halini alıveren bir "duygu tasviri"nden ibaret. Sally Middleton henüz fazla hayat tecrübesi olmayan, içi dışı bir, duygulu bir sahne sanatçısıdır. Olduk ça tecrübeli, hayli de "bilmiş" bir arkadaşı, Olive Lashbrooke, beraber gezmeye çıkacağı bir denizci erkek arkadaşıyla onun küçük apartmanında buluşacaktır. Ama bu sırada, eski "âşina"lanndan biri çıkagelir. Olive munia buluşmayı ve söz verdiği delikanlıyı bu seferlik atlatmayı uygun bulur. Delikanlı, Bill Page, atlatıldığının farkındadır, ama umursamaz. Bütün programı bozulmuştur, hafta tatilini gönlünce geçirmek için bütün tanıdıklarına, arkadaşlarına telefon eder: Kimse o anda serbest değildir. Sally onun bu haline üzülür, onu oyalamak, üzüntüsünü gidermek, onunla arkadaşlık etmek ister. Beraber çıkarlar ve beraber dönerler, Van Druten için bu başlangıç yeter de artar bile... Sally ile Bill arasında tatlı. bir gönül macerası hayal etmek ve yaşatmak için .artık bütün ustalığını gösterecek, seyirciyi de üç perde, altı tablo boyunca bu macera ile meşgul emesini bilecektir

'Baharın Sesi" sahnede
Altındaki imza Druten'in

Sahnedeki oyun

Müşfik Kenterin gençlik havasını duyurarak sahneye koyduğu "Baharın Sesi" herşeyden önce İstanbul seyircisine yeni ve gerçek bir istidadı tanıtıyor: Sally rolüne bütün tazeliğini veren Çiğdem Selışık. Bu genç sanatçı rolünü o kadar rahat, tabii ve "tiyatro" yapmıyarak oynuyor ki, sahnelerimizde hasret çektiğimiz samimi ve inandırıcı oyunun ta kendisini bulur gibi oluyoruz. Çiğdem Selışık diksiyonundaki ufak tefek pürüzleri giderince Site Tiyatrosunun oyun üslûbuna daha iyi girecek ve genç kız rollerinde parlak bir istikbâli olacaktır.

Çolpan İlhan, hoppa ve şımarık Olive'i, "Yarın Cumartesi "deki Nurten rolüne taban tabana zıt bir karakteri, -bir kaç saat ara ile- takdire değer bir değişme kabiliyeti göstererek canlandırıyor. Billy Page'de Genco Erkal, zeki' bir oyunla, yalnız çocuk denecek kadar genç roller için değil, tam erkeklik çağındaki roller için de güvenilir bir değer olduğunu göstermek fırsatım buluyor.

"Baharın Sesi" temsillerinin göz doyuran bir özelliği de Lûtfi Akadın dekorudur. Teferruatına kadar İyi düşünülmüş ve iyi gerçekleştirilmiş olan bu dekor ince bir zevkle çizilmiştir ve eserin havasım tamamlamıştır.

SİNEMA

Filmler

"Serseri Aşıklar"

İkinci Dünya Savaşından hemen sonra İtalyada Rosselini'ler, De Sica'lar, Zavattini'ler, Lattuada'lar ve Visconti'lerle başlayıp gelişen Yeni Gerçekçilik akımı gitgide hızını Kaybedip tek sesliliğe kayarken, Fransada sinema yazarları uzun süren bir çekişme sonunda zaferi kazandılar ve birer ikişer sinemaya girmeğe başladılar. Bu, hem beklenen, hem de kaçınılması mümkün olmıyan bir olaydı. Zira eski ustalar yoruldukları gibi, artık iyiden iyiye de yıpranmışlardı. Bırakılan yerden bir arpa boyu ilerlemek söyle dursun, daha da gerilere dönmekte, kendi kendilerini tekrarlamaktaydılar. Hollywood'un bütün direnmesine ve işi televizyon rekabeti veya "kara-gri" listelerle örtbas etmeye çalışmasına rağmen bu gelişme, nesil değişikliğinin zaruri bir sonucu olarak varlığını kabul ettirdi.

Gençlerin başarıya ulaşmalarında zemin ve zamanın uygunluğu kadar, uluslararası festivallerin de büyük yardımı olmuştur. Çoğu dar bütçeyle ortaya konan gençlerin filmleri, anlatış, gençliğin verdiği ataklık, gerçeklere dayanma ve sinemayı herşeyden önce bir sanat olarak kabullenme ve kabullendirme çabalan yüzünden ilgiyi üzerlerine toplamışlardır. Dolayısıyla da paralı prodüktörler gençler üzerine oynamaktan korkmamışlardır. İngiltere ve Fransadaki gelişme böyle olmuştur. Ayrıca,' üzerinde önemle durulması gereken bir nokta da, çeşitli ulus sinemalarının içinde bunalıp kaldıkları konu sıkıntısıdır. Fransız sinemasının konu sıkıntısına dair ünlü senaryo yazarı Jean Aurenche şunları söylemektedir: "Herseyden önce halkın ne tür konulardan hoşlandığını bilmek gerektir. Savaş öncesine bakarak daha çok günlük meselelere doğru yönelinmelidir." Buna karşılık bir başka senaryo yazarı, Henri Jeanson, konu bulma güçlüğünden çok film yazan bulma güçlüğüne inanmaktadır. Roland Baudenbach'a göre ise, eksik olan üslûp ve stilsizliktir.

Durgun Fransız sinemasının sahillerine birdenbire kızgın, bilgili ve atılgan bir dalga halinde vuran gençler, bu yoklukları ve güçlükleri bilerek işe başladılar. İlk denemeyi prodüktör Raul - Levy, rejisör Roger Vadim -ve Brigitte Bardot'su- ile "Et-Dieu Crea la Femme - Ve Allah Kadım Yarattı'yla yaptı. Film tuttu ve yol açıldı.

Godard adında biri

"A bout de aouffle - Serseri Asıklar", François Truffaut tarafından karalanmış üç beş satırdan ibaretti ve önce Truffaut, daha sonra da Edouard Molinaro konuyu sinemaya aktarmak istemişlerdi. Sonunda, bu iş, Jean - Luc Godard'a nasip oldu. Sinemaya öbür "Yeni Dalga" cılar gibi yazarlıktan gecen Godard, başlarda ölüm ve ölüm korkusu üzerine bir film yapmak istiyordu. Ama çekime girmeden önce sadece bir "script" hazırlıyabilmişti. Bunun üzerine elindeki bu bir kaç satırı rejisör olarak belleyip içinden geldiği gibi çalışmaya koyuldu ve sonuç, başlangıçtaki temanın filmde çok seyrek, fakat büyük bir başarıyla yer alışı oldu.

"A bout de souffle Serseri Aşıklar", Paris ve Marsilyada dört haftalık birsüre içinde çekilmiş, dış ve iç sahnelerde dekor kullanılmamıştır. Film bütünüyle sessiz çekilmiştir ve başrolde Jean Seberg gibi ünlü bir oyuncunun da bulunmasına karşılık yalnızca 45 milyon franka malolmuştur. Kamera, aşağı yukarı baştan sona kadar fotoğraf direktörü Raoul Coutard tarafından elde taşınmıştır.

Konu, kusursuz bir polisiye film için tam biçilmiş kaftandı' Godard'ın niyeti de zaten bu türde ticari bir film yapmaktan Öte değildi Ama giderek biraz tembelliğin, biraz da korkusuzluğun etkisiyle seçtiği türün sadece kaba gelişimine bağlı kalmış, ticari kuralları bir yana bırakarak hem iç, hem de dış derinliklere inmeyi denemiştir. "A bout de souffle - Serseri Aşıklar" da günümüzdeki çeşitli problemlesin baskısı altında ezilmiş, kişiliğini yitirmiş, savaş sonrasının başıboş gençleri konu ediniliyor. Ele alınan kişide her çeşit sorumsuzluklara rastlanmaktadır. Michel Jean Paul Belmondo-, sevgilisi Patricia -Jean Seberg" ve çevresindeki öbür gençler her türlü toplum ilkelerinin dışında yaşıyorlar. Onları ne toplum, ne de düzen ilgilendiriyor. Otomobil hırsızlıkları, adam öldürmeler ve şantaj son derece olağan karşılanmaktadır.

Yeni olan biçim

Filmin yeni olan yönü, kişileri ele alış biçimindedir. Godard, kişilerini yaratırken fazla belirli çizgilerden kaçınmaktadır. Tun teni* şuurlu olarak birbirlerine zıt olan yönlere itmekte ve yaratıcılığını kendi duyusuna dayandırmaktadır. Bilinen mantık kuralları yerine, duyusunun mantığına uyuyor. Konuyu islerken örnek olarak kendisini ele aldığından, teferruatın üstüste yığılmasıyla kusursuz bir düzen ortaya çıkıyor.

"A bout de souffle - Serseri Âşıklar" herşeyden önce "bilgicilik" okulunun damgasını taşımaktadır. Euripide'de olduğu gibi, bilgiciliği aşma, mutluluğa erişmek için "bilgicilik" i gerçeğe adapte denemesidir. Filmin bir bölümünde Patricia şöyle demektedir: "Bedbaht Olduğum için mi hürüm, yoksa hür olduğum için mi bedbahtım, bilemiyorum.."

Patricia, biraz: Michel'i sevdiği, biraz yenilikten hoşlandığı, biraz da Michel'ln polise teslim olurken söyleyeceği son sözü merak ettiği için onu ele verir. Çağımızda tutum değiştirme, bazan alışılagelmiş psikolojik davranışların tam tersini vermektedir. "A bout de souffle ~ Serseri Aşıklar" ın kahramanları davranışlarının çekiciliğine kapılarak kişiliklerinden sıyrılır ve ne sonuç vereceğini görebilmek için de kişilikleriyle oynarlar. Son planda Michel. boşverişin doruğundan, en sevdiği gülünçlü mimiklerini yapar. Patricia da cevap verir. Bu, iyimser ve iyimser olduğu kadar da buruk bir çözümlemedir. Arada Godard - Seberg işbirliği de kusursuz bir sonuç veriyor. Seberg yaşayışı, erkek biçimi kesilmiş saçlarıyla no kadar erkekliğe özeniyorsa gerçekte de o kadar dişidir. Ama Patricia, asıl polise telefon ettiğinde saygıya hak kazanıyor, cesaret İsteyen bir işin üstesinden geliyor. Bu, her cesaret isteyen iş gibi, ayni zamanda kolay bir yoldur da. Michel, haklı olarak bu davranışı kınayacaktır. Ona düşen artık kişiliğini bütünüyle yüklenmek ve oyunu oynamaktır. Michel. Faulkner'i ve y a r ı m yamalak çâreleri sevmez. Çıkmazın sonuna kadar gitmek ister. yeri geldiğinde de oyunu gerektiğinden çok ustaca oynamaktadır. Ölümü, mantığın, seyircinin ve ahlakın kaçınılmaz sonucudur.

Film, bütünüyle kahramanlarının davranışlarına uygun düşmektedir. Michel ile Patricia-Patricia daha fazla olmak üzere- ikisi de çağımızın karışıklığı ve sürekli değişikliklerinin gerisinde kalmaktadır, İkisi de bu karışıklığın kurbanıdır. Godard'ın "Â bout do souffle - Serseri Aşıklar" ı da Truffaut'nun "400 Darbe" si gibi bu karışıklığa bir bakıştır.

Godard ve çevresi

Godard çevrede gördüklerini bir seçim yapmadan filmine alıyor. Dalla doğrusu her gördüğünü seçiyor. Ama gördükleri sâdece kendi istedikleridir. Bundan sonrasında ise, gördüklerinin veya aklından geçenlerin anlamını açıklamaya çalışıyor. Araya giren kesiklikler bu karışıklığın belirtileridir. Bu yüzden bir sevişme sahnesinde Faulkner'den Jean de Letraz'a geçilmesine şaşılmamalı. Arada filmin iyi kurulmamış olduğu, son onbeş dakika dışında olayın gelişmediği ileri sürülebilir. Bunun sebebi, Godard'ın gelişme fikrine karşı oluştundadır. Film, birbirini takip eden skeçlerden ve sahnelerden kuruludur ve ilk bakışta seyirciye arada hiç bir bağlantı yokmuş gibi gelmektedir. Aslında ise bütün bu olaylar birbirlerine sıkı sıkıya bağlıdır ve bu bağ tabii bir bağdır. Parvulesco ile yapılan konuşma, sevişenlerin çözümlemek zorunda oldukları başlıca problemleri ortaya atıyor. Godard, söylediklerinin-hep tersini yapan bir sinemacıdır. Sinemadaki davranışı da buna eşittir ve "A bout de souffle Serseri Âşıklar" da kısa süreli plânların ardından çok uzun plânların gelmesi, kişilerin yanlış ahlâk bağlantılarına, sahip oluşundandır.

Godard'ın filminde hemen hemen herşey çizgi dışındır. Meselâ şimdiye kadar yurdumuza getirilip gösterilen öbür "Yeni Dalga" cılardan Malle'in, Boisrohd'un, Vadim'in, Molinaro'nun ve Truffaut'nun filmlerine bakarak çok daha alışılmışın, kalıplaşmışın dışına çıkma çabasındadır. İşlemesine giriştiği hikâyesi yeni değil ama, İşleniş ve anlatım gereğinden çok *gözü*. peklik içindedir. Belirli sinema dili kurallarından gitmeyi gerekli saymayan Godard'ın kullandığı sinema dili, ilkten gelenekçi seyirciyi şaşırtıyor, garipsetiyor.. Rejisör - oyuncu alışverişinde ise Godard eski ustaların çok üstündedir. Daracık bir otel odasında sevişen iki kişiyi on onbeş dakika gibi hayli uzun bir süre içinde seyirciye sıkmadan verebilmek gerçekten küçünsenmiyecek bir ustalıktır.

S P O R

Futbol

Sarvan ve diğerleri

"Türk hakemlerini' bu duruma düşüren sizsiniz İbrahim bey. Bizi kukla gibi kullanmak istiyorsunuz. Yapmayın artık bunu."

Muzaffer Sarvanın bu sözleri karşısında, Merkez Hakem Komitesi ikinci başkanı İbrahim Onuk, irkildi. Sarvanın sinirli olduğunu anlamıştı. İstikbalde çok şey beklediği bu hakemi yatıştırmak istedi. Fakat, İzmirli hakem hakarete de başlamıştı. Onuk, dayanamadı:

" —Benimle bu şekilde konuşamazsın Muzaffer" dedi.

Karşıdan ses gelmiyordu. Sarvan telefonu kapatmıştı.

.. Bu kısa görüşme, Martın ilk haftasından beri spor çevrelerinde günün konusunu teşkil eden Fenerbahçe - Gençlerbirliği maçında çıkan olayın yeni bir safhasıydı. Merkez Hakem Komitesi, hâdisede Muzaffer Sarvanı da suçlu görmüş, iki ay dinlendirmeğe karar vermişti. Muzaffer Sarvan ise bir basın toplantısı tertiplemek kararındaydı. Bunun için İzmirden telefonla Beden Terbiyesi Genel Müdürü Bekir, Silâhçıları aradı, izin istedi. Silâhçılar, yetkili olmadığım, İbrahim Onuk ile görüşmesini: bildirdi. Onuk ise, hakemlerin açıklamada bulunamıyacağını söyleyince, Sarvan ipin koptuğunu anladı. Telefonda, Onuka ağzına geleni söyledi ve iki gün sonra da İzmirde basın toplantısını yaptı.

Sarvan toplantıda, Merkez Hakem Komitesinin hakemleri kukla gibi kullandığını iddia etti ve komite değişinceye kadar hakemlik yapmıyacağını bildirdi. Hepsinden önemlisi Sarvan, Fenerbahçeli futbolculardan sadece üçünün suçlu olduğunu ileri sürdü. Sarvan bu beyanatıyla, aleyhinde konuşmakta olan Fenerbahçelileri susturmak gayesini güdüyordu. Çünkü Fenerbahçeli futbolculardan diğer üçü, yan hakemi Orhan Gönül, saha müşahitleri Remzi Tosyalı ve Dr. Galip Ezgü ile federasyonun yetkili üyeleri Eşfak Aykaç, Fevzi Uman ve Saim Kaurun verdiği raporlarla cezalandırılmışlardı. Fenerbahçeli üç futbolcunun suçsuzluğunu iddia etmek bu bakımdan Sarvanı kurtaramıyacaktı. Kısacan Sarvan, bir yönden kendini kurtarmak isterken yeni yeni hatalara düşüyordu. Bunun sonucu teşkilât, Sarvanı Merkez Ceza Kuruluna vermeyi kararlaştırdı.

Son haftaların Türk hakemliği için başarılı geçtiği söylenemez. Çünkü, hâdiseler birbirleri kovalamış, birçok hakem cezalandırılmıştır.

Meselâ Galatasaray - Feriköy, Şeker-Hilâl - Göztepe, Göztepe - Vefa maçları .hâdiseli geçen maçların birkaçıdır. Bunların yanında birçok maçta da hakemlerin hatası, bazı takımlan mağdur duruma düşürmüştür, Kulüpler haklı olarak bunun sonunun gelmesini beklemişlerdir. Fakat bu şartlar altında hataların son bulmasına imkan yoktur.

Hakemlik mücadelesi

Hakemlik müessesesinin tenkit konusu olmasının en büyük sebebi, hakemler arasında bir birliğin kurulamamasıdır. Çünkü, hakemler bölge bölge veya birer lider etrafından gruplara ayrılmışlardır. "Bu şekilde geçimsizliğin önlenmesi, dedikodunun durdurulması mümkün olamamaktadır. Kısa bir süre önceye kadar Merkez Hakem Komitesine karşı İstanbuldan karşı bir cereyan vardı. Merkez Hakem. Komitesinin dışında bulunan Sulhi Garan, İstanbullu hakemleri etrafında toplamıştı. Şimdi ise Merkez Hakem Komitesi, Sulhi Garan grubunun elindeydi. Komitenin diğer beş üyesinden Mustafa Çakar vs Samih Duransoy, Garan taraftarıydı. Saim Kaur da bir İstanbullu olarak gruba katılmak zorundaydı.

Böylece, komitenin İkinci başkanı İbrahim Onuk ile Haşim Çorbalı yalnız kaldılar. Sulhi Garan, eski isimleri silmek istiyordu. Bu kararını derhal tatbike başladı. Hakkı Gürüz, Cezmi Başar, Zülbahar Sağanak, Orhan Gönül, Bedri Çakır ve daha birkaç kişiye türlü sebeplerle beklenmedik anlarda cezalar verildi. Bunun yanında yeni bir ekol yaratıldı. Faruk Talû, Semih Zoroğlu, Doğan Babacan, Nejat Şener, Tarık Yamaç, Sabahattin Lâdikli, Muvahhit Afir, Hakkı Çaktırma, Mustafa Gerçeker bu ekole dahil olan hakemlerin bir kısmıdır. Ancak bu hakemlerden yalnız bir-ikişi bu yıl başarılı olabilmiştir. Birçok maçta, bu gruba dahil hakemler yüzünden hâdise çıkmıştır. Meselâ Tarık Yamaç, Doğan Babacan, Muvahhit Afir son haftalardaki hâdiseli maçların hakemleridirler.

VATAN
Okumak Bir İhtiyaçtır

YAZ
ÇEKİLİŞİNDE
CEM'AN
300000
Liralık
4 APARTMAN DAİRESİ ve 160.000 lira
TÜRK TİCARET BANKASI